PAROLE

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistyksen jäsenlehti

Kesäkuu 2020 • nro 2 (342) • 89. vsk

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ

Sisällys

Pääkirjoitus: Hieman erilainen Parole ... 3

Jääkäriperinteiden vaaliminen Uudenmaan jääkäripataljoonassa ... 4

Perinnepäivä Santahaminassa ... 6

Kaartinjääkäreistä 5–10 prosenttia kaksoiskansalaisia – Yorck Aretz oli viime vuonna yksi heistä ... 7

Jääkärikoti emännöitsijä Sylvi Mikkosen (l901–1988) elämänpiirinä ... 10

Jääkärieversti Eino Ilmari Järvinen ”Ukko muita uljahampi” ... 14

Osastojen yhteyshenkilöt ... 16

Kolumni: Välimäki ... 17

Jääkärieverstiluutnantti Laakso – Mannerheim-ristin ritari johti Lapin sodassa rykmenttiä jalkapuolena ... 18

Jääkärieverstiluutnantti Viljo Laakson jääkäriesineitä ... 20

Kolumni: Knuuti ... 21

Talvisodan alla julkaisematta jäänyt jääkärieversti Erik Jernströmin tärkeä jääkärihistoriakirja on nyt lukijoilla ... 22

Säätiöt turvallisuutta tukemassa ... 30

Miinat kiusasivat vielä sodan jälkeenkin – Lapin evakkotarina muistetaan huonosti ... 32

Turtolassa saksalaiset polttivat kesänavetatkin ... 34

Kunnianosoitus jääkärimajuri Armas Ståhlbergin kaatumispaikalla ... 35

Älkäämme enää murheella viettäkö talvisodan muistoa ... 36

Jyväskylän jääkärihautojen jääkäriristit ... 37

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry:n sääntömääräinen vuosikokous ... 38

Tapahtumia, tiedotuksia ... 39

Kirjeitä toimitukselle ... 40

Kirjallisuutta ... 42

Kansikuva: Näin hurjalta näyttää suomalainen kaupunkitaistelija malli 2019. Kaasunaamarin taakse on naamioitunut kaartinjääkäri Yorck Aretz, joka Saksan ja Suomen kaksoiskansalaisena suoritti viime vuonna vapaaehtoisen varusmiespalveluksen Kaartin jääkärirykmentissä

Hieman erilainen Parole

Mennyt kevät ja alkava kesä eivät ole samanlaisia kuin ennen. Eikä ole Parolekaan. Yksi mikroskooppisen pieni virus on muuttanut maailman. Saa nähdä, kuinka pitkäksi aikaa

Koronan vaikutukset Paroleen ovat kuitenkin minimaalisia verrattuna viruksen muualla aiheuttamiin mullistuksiin. Lehti ilmestyy määräaikana. Mutta sen sisältö poikkeaa tavanomaisesta. Vuoden toinen numero on aina alkanut selostuksella Jääkäriseminaarista. Tuosta suurimmasta vuotuisesta jääkäriperinnetapahtumasta. Mutta pandemian takia seminaaria ei voitu pitää. Samoin kun jouduttiin siirtämään vuodella eteenpäin jääkärivuoden toinenkin kohokohta, kesäpäivät, joiden aikaansaamiseksi oululaiset ehtivät jo nähdä runsaasti vaivaa.

Näin sisällöstä puuttuu oikeastaan kokonaan järjestötoiminta, mitä varten lehti on olemassa. Lehden muut painopistealueet, jääkärien historia ja yleinen sotahistoria, leimaavat lehden sisältöä tavanomaista enemmän. Ja kirjoitustalkoissa ovat olleet mm. molemmat perinneyhdistyksen kunniapuheenjohtajat, Sami Sihvo ja Asko Kilpinen.

Lehteen ilmaantuu tuon tuosta uusia satunnaisia avustajia, kuten tässäkin numerossa. He osoittavat omalta osaltaan, että jääkärihenki elää edelleen. Aina uuden vapaaehtoisen avustajan tarjotessa tekstiään on pakko ensimmäisenä tehdä selväksi, että Parolea tehdään talkootyönä: toimitusbudjetti on nolla euroa, mihin sisältyy myös päätoimittajan palkka. Eli kirjoituspalkkiot ovat tuntematon käsite Parolea tehtäessä. Tämä karu tieto ei ole vaikuttanut yhteenkään jutun tarjoajaan.

Vanhanaikaisesti paperille painettu Parole on varmasti valtaosalle lukijoista se ainoa oikea Parole. Ja niin se minullekin. Toisaalta olen jo muinaismuisto journalismin kentällä. Kun aloitin toimittajanurani Aamulehdessä keväällä 1967, oli lehtilatoma sellainen, että Johannes Gutenberg olisi tuntenut olevansa siellä kotonaan. Otsikot ladottiin irtokirjasimista, joskin tietenkin teksti ladottiin koneella, joka valoi sen rivi kerrallaan metalliin. Monelle nykyjournalistille taatusti tuntematonta historiaa.

Toki Parole on myös netissä. Perinneyhdistyksen sivulta sen löytää. Paperiseen lehteen tottuneenkin kannattaa joskus vilkaista, miten lehti on kehittynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana. Netissä olevaan lehden kautta saamme kosketuksen mm. tutkijoihin ja muihin jääkäriaatteesta kiinnostuneihin.

Moni järjestö on taloudellisista syistä siirtänyt lehtensä nettiin, mutta käsitykseni mukaan lehti menettää silloin valtaosan lukijoistaan ja näin myös merkityksensä. Onneksi Jääkärisäätiöllä on varaa lehden kulujen maksamiseen. Ja saatiinhan siihenkin hieman kevennystä, kun vaihdoimme lehden kirjapainoa.

Ei ole tiedossa, kuinka moni käy selailemassa netti-Parolea. Sitä vastoin tiedämme tarkkaan, että perinneyhdistyksen facebook-sivu on hyvin suosittu. Sivulla kävijöiden lukumäärä on jo pitkään vaihdellut 3000 kahta puolta. Ja kävijät näyttäisivät niistä päätellen olevan ei-jäseniä.

Mutta paperisena tai sähköisenä, tervetuloa lukemaan Parolea.

Jukka Knuuti

JÄÄKÄRIPATALJOONA 27:n PERINNEJOUKKO-OSASTOT

Tässä uudessa juttusarjassa käsitellään jääkäriperinnejoukko-osastoja. Ne saivat alkunsa vapaussodan aikana, jolloin perustettiin kuusi jääkärirykmenttiä sekä ratsujääkärirykmentti ja jääkäritykistö, myöhemmin vielä jääkäriprikaati. Sotien jälkeen vuonna 1956 JP27:n perinnejoukko-osastoiksi määrättiin kaikki armeijan viisi erillistä jääkäripataljoonaa: Pohjanmaan, Uudenmaan, Kymen, Hämeen ja Karjalan Jääkäripataljoonat. 1980- ja 1990-luvuilla jääkäripataljoonat liitettiin joukkoyksikköinä osaksi prikaateja tai rykmenttejä. Näin muodostui nykyinen perinnepäiväjärjestelmä.

Jääkäriperinteiden vaaliminen Uudenmaan jääkäripataljoonassa

Vuoden 1555 oppeja tarvitaan digiajassakin

Ensimmäisenä sarjassa on vuorossa Uudenmaan jääkäripataljoonan (UUDJP) esittely, joka on osa Kaartin jääkärirykmenttiä (KAARTJR) Santahaminassa. KAARTJR:n toiminta-alue on pääkaupunkiseutu ja Uudenmaan maakunta, joka näin ollen vastaa mm. joukkojen koulutuksesta ja puolustuksesta 1,6 miljoonan suomalaisen alueella. KAARTJR:n pääkoulutussuunnat ovat kaupunkijääkärit ja sotilaspoliisit.

Jääkäriperinneyhteistyöstä UUDJP:n suhteen vastaa JP27:n Helsinki-Uusimaa osasto. Osasto palkitsee vuosittain joulukuussa ja kesäkuussa palveluksestaan hyvin suoriutuneita varusmiehiä ja 13. elokuuta Kaartin jääkärirykmentin vuosipäivän yhteydessä Santahaminan ansioitunutta henkilökuntaa.

Uudenmaan jääkäripataljoonan historia

Uudenmaan jääkäripataljoonan historia ulottuu vuoteen 1921, jolloin Karjalan kannakselle muodostettiin II polkupyöräpataljoona. Jo samana vuonna pataljoonan nimeksi muutettiin Polkupyöräpataljoona 2. Vuonna 1936 pataljoona nimettiin Jääkäripataljoona 2:ksi ja vuonna 1957 edelleen Uudenmaan Jääkäripataljoonaksi. Ensi vuonna vietämme siis 100-vuotisperinnepäivää!

Vuodesta 1923 olemme seuranneet lippua, jonka nuolet kuvaavat pataljoonan nopeutta ja iskuvoimaa. Lipun reunojen puna-mustakuvio kuvastaa pataljoonan ensimmäistä toiminta-aluetta ja luonnetta ns. suojajoukkona Karjalan kannaksella, nuoren valtion painopistesuunnassa.

Uudenmaan jääkäripataljoona ja sitä edeltäneet joukko-osastot ovat viettäneet vuosipäiväänsä maaliskuun 11. päivänä jo vuodesta 1928 alkaen. Kyseessä on Joutselän taistelun päivä Ruotsin ja Venäjän välillä käydyssä sodassa.

UudJP:n lippu, jonka nuolet kuvaavat nopeutta ja iskuvoimaa. Lipun reunojen puna-mustakuvio kuvastaa pataljoonan ensimmäistä toiminta-aluetta Karjalan kannaksella, muistutti evl. Jortama.

UudJP:n arkea. Pataljoonan jääkärit koulutetaan kaupunkitaistelijoiksi ja sotilaspoliiseiksi. Tässä menossa ratsia Metrossa.

Joutselän taistelussa 11.3.1555 Kivennapaa puolustaneet, suksin liikkuneet suomalaiset joukot löivät Juho Maununpojan (Jöns Månsson) johdolla ylivoimaisen vihollisen. Taistelussa hyödynnettiin paikallisten olosuhteiden tarjoamaa suojaa ja omia vahvuuksia, kuten aktiivisuutta, paikallistuntemusta sekä taitavaa taktiikkaa, joiden yhteisvaikutuksena vihollinen yllätettiin ja lopulta lyötiin takaisin menestyksekkäästi.

Oma toimintaympäristö on tunnettava, kuten Karjalan kannas ennen talvisotaa. Paikallistuntemus on hankittava syvän rauhan aikana. Sotilaskoulutuksen myötä on luonnollista katsoa vanhoja kotikulmiakin hieman eri silmin.

Taktiikan ja taistelutekniikan on sovelluttava käytössä oleviin taisteluvälineisiin ja vallitseviin olosuhteisiin, kuten Joutselässä. Välineitä opitaan käyttämään oikein koulutuksen ja harjoittelun kautta. Korkea koulutustaso, vaativista olosuhteista kertynyt kokemus, usko omaan osaamiseen ja pitkäjänteinen uurastus vievät pitkälle. Sitä on jääkärihenki.

Arvoisat kutsuvieraat, hyvät tukijamme,

Olen erityisen iloinen siitä, että olette saapuneet paikalle viettämään perinnepäivää yhdessä kanssamme. Läsnäolonne on meille suuri kunnia ja esitän teille parhaat kiitokseni Uudenmaan jääkäripataljoonalle antamastanne tuesta!

Entisten komentajien paikallaolo on osoitus siitä, ettei jääkärien ketju katkea, vaikka tie viekin aikanaan uusiin tehtäviin.

Uudenmaan jääkärit,
kohottakaamme
kolminkertainen eläköönhuuto
Uudenmaan jääkäripataljoonalle!
Eläköön, eläköön, eläköön!

Everstiluutnantti **Janne Jortama**

Teksti on osa UUDJP:n perinnepäivän puhetta paraatikentällä 6.3.2020 Helsingissä

UudJP:n juhlaa: pataljoona järjestäytyneenä juhlimaan perinnepäivää. Kuva: Puolustusvoimat / Mari Ukkonen

Perinnepäivä Santahaminassa

UUDJP:n perinnepäivä on 11. maaliskuuta, jota vietetään Joutselän taistelun muistoksi. Tänä vuonna perinnepäivä pidettiin poikkeuksellisesti hieman aiemmin 6. maaliskuuta. Santahaminassa kauniista kevätpäivästä nautti joukko kutsuvieraita.

Perinnepäivää johti vastikään helmikuussa uudeksi komentajaksi nimitetty everstiluutnantti Janne Jortama. Perinnepäivän vietto oli alkanut aamuvarhain Hietaniemen hautausmaalla, kun seppele laskettiin jääkäripaadelle kunnioittamaan suomalaisten jääkäreiden perintöä ja työtä. Toinen seppele laskettiin Santahaminassa Joutselän taistelun muistomerkille.

Jortaman pitämä perinnepäivän puhe paraatikentällä kokosi olennaisilta osin jääkäriperinnettä ja Suomen historiaa. Hän toi ilmi jääkäreiden koulutuksen Lockstedter Lagerissa, taistelut nykyisen Latvian alueella, paluun Suomeen vapaussotaan sekä jääkäreiden myöhemmän merkityksen Suomen puolustusvoimien rakentajina ja sotien ratkaisutaistelujen torjuntavoitoissa. Tätä kirkasta historian sanomaa varusmiehille oli ilahduttavaa kuulla. On myös helppo kuvitella, että tuo tänä päivänäkin elävä ja ainutlaatuinen tarina painui nuorten varusmiesten mieliin. Kesken kiivaimman koulutuksen lienee mahdollista eläytyä elävästi jääkärien silloiseen lohduttomaan tilanteeseen autonomisessa maassamme ja urheaan periksiantamattomaan taisteluun vapauden puolesta.

Seppele on laskettu Santahaminassa olevalle Joutselän muistomerkille. Se on toisinto luovutetun Karja-lan kannakselle jääneelle alkuperäiselle muistomerkille. Kuva: Puolustusvoimat / Mari Ukkonen.

Ajankohtaisena perinnetoiminnan muotona Jortama kertoi puheessaan myös edellisellä viikolla järjestetystä Finnentag-tapahtumasta Hohenlockstedtissa (Parole 1/2020), jonne 2. jääkärikomppanian vääpeli osallistui yhdessä muiden jääkäriperinteitä vaalivien joukko-osastojen kanssa. Heitä saimme silloin myös reserviläisosastossa kunnian kohdata, ja viettää iltaa yhdessä Kameradschaftsabendissa.

Jortama totesi varusmiehillä olevan nyt jännittävät ajat, kun osa nuoremmasta saapumiserästä valitaan johtajakoulutukseen aliupseeri- ja edelleen reserviupseerikursseille. Henkilökunnan suuntaan Jortama lausui suuren tunnustuksen heidän tekemää ammattitaitoista työtä kohtaan. Paraatikatselmuksen jälkeisessä kutsuvierastilaisuudessa muistettiinkin henkilökuntaa erilaisin huomionosoituksin.

TEKSTI: **Pekka Sillanpää**

Jääkärikanslia tiedottaa

Jos osoitteesi on muuttunut, niin ilmoita uusi osoite kansliaan sähköpostilla parole@jp27.fi .

Vuoden 2020 jäsenmaksut on lähetetty halutulla tavalla (e-lasku, sähköpostitse, paperisena). Jos et ole saanut jäsenmaksulappua, niin oletko yhteydessä sähköpostilla parole@jp27.fi

Kun maksat tämän vuoden jäsenmaksua verkkopankissa, verkkopankki kysyy, haluatko saada laskun jatkossa e-laskuna. Silloin voit lisätä tiedon, että haluat saada laskut e-laskuna jatkossa.

Jos tilaat e-laskun erikseen tarvitset siihen seuraavat tiedot:
– e-laskuttaja on Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry, y-tunnus 0860092-4
– viimeisimmän laskunne viitenumero

Jääkärikanslia on kesälomalla 15.6.–13.8.2020. Kiireettömät tilaukset ym. voi lähettää sähköpostilla kanslia@jp27.fi. Niitä seurataan loman aikana, mutta toimituksessa on syytä varautua viiveeseen.

Kaartinjääkäreistä 5–10 prosenttia kaksoiskansalaisia

Yorck Aretz oli viime vuonna yksi heistä

Yorck Aretz, jääkäriperinneliikkeen saksalaisen yhteysupseerin Mark Aretzin poika, suoritti vapaaehtoisen varusmiespalveluksen viime vuonna Santahaminassa Kaartin jääkärirykmentissä. Hän kirjoitti kokemuksistaan pitkä artikkelin Saksan jalkaväkiliiton Der Infanterist-lehteen. Oheinen teksti perustuu hieman täydennettynä siihen.

Sain pian huomata, etten sentään ollut ainoa ”ulkomaalainen”. 600 alokkaan joukossa oli suomalaisten lisäksi. mm irlantilaisen, amerikkalaisen, kanadalaisen, brittiläisen, australialaisen, bolivialaisen ja saksalaisen passin haltijoita – osa kavereista ei ollut koskaan aikaisemmin käyneet Suomessa. Myös heidän suomen kielen taitonsa vaihteli harvinaisen sujuvan ja olemattoman välillä. Yorckin kielitaito taisi kuulua jälkimmäiseen ryhmään. Ulkomaalaisten vapaaehtoisten motiivit tulla suomalaiseksi varusmieheksi vaihtelivat ajatuksesta tulla yleensä Suomeen, perhetradition, isänmaallisuuden, seikkailunhalun, mielekkään tavan viettää aikaa, valmistautumisen opiskeluun Suomessa ja kokemuksen hankkimisen välillä.

Kaartinjääkäri Yorck C. Aretz, ”virallinen” kuva.

Brittiläinen sotahistorioitsija John Keegan kuvaa kirjassan ”Toinen maailmansota suomalaisia ”ehkä sotaisammaksi, joka tapauksessa Euroopan sitkein kansa. Vaikka enemmistö kavereistani ei ollut mitenkään silmiinpistävästi erityisen innostunut palvelukseen, oli ylivoimaiselle enemmistölle itsestään selvää suorittaa varusmiespalvelus. Se näkyy mielipidemittauksissa vastauksissa kysymykseen ” olisitteko valmis puolustamaan maata asein sotilaallisessa konfliktissa”. Tähän kysymyksen vastaa myönteisesti 70 prosenttia suomalaisista. Luku kuvastaa suomalaisen yhteiskunnan puolustusvoimille osoittamaa arvostusta. Vastaava luku on Saksassa 18 prosenttia ja Hollanti alittaa senkin 15 prosentillaan.

Suomessa miehistä suorittaa varusmiespalveluksensa noin 70 prosenttia, minkä lisäksi noin 600 naista suorittaa vuosittain vapaaehtoisen varusmiespalveluksen. Siviilipalvelukseen menijöitä on vähän. Onnistuneesta aseellisesta puolustautumisesta toisessa maailmansodassa maanpuolustusvalmius poikkeuksellisen korkea. Meitä kaksoiskansalaisia on Kaartin jääkärirykmentin vuosiluokissa 5-10 prosenttia kokonaisvahvuudesta.

Yorck Aretz kertoo artikkelissaan, että jääkärit toivat aikanaan Suomeen preussilaisesta Saksasta yleisen asevelvollisuuden, reserviupseerikoulutuksen ja tehtävätaktiikan lisäksi myös sotilaskodin. ”Sotkulla” on todella suuri merkitys varuskunnissa,

Kaartinjääkäri taisteluasussa Santahaminan Saharan maastossa.

jotka sijaitsevat maaseudulla ”keskellä ei mitään”. Hän muistaa mainita myös vapaaehtoistyötä tekevät sotilaskotisisaret. Pääkaupunkiseudulla sotilaskodin merkitys ei ole yhtä suuri, kun lähistöllä on tarjolla runsaasti muuta viihdettä

Aretz kertoo sotilasvalan olevan koko maassa yhteisöllinen juhlatilaisuus. Kaartin jääkärirykmentti järjestää valatilaisuudet pääkaupunkiseudun lähikaupungeissa, jotta asukkaat voivat nähdä ”omia” sotilaitaan. Yorckin valaparaati järjestettiin Valaa olivat todistamassa hänen Saksasta tulleet vanhempansa, suomalainen isotäti tuli Helsingistä ja Aretzin perheessä palvelleita Au Pair-tyttöjä, kaksi Helsingistä ja yksi Artjärveltä.

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

Kaartinjääkäreiden valapäivä Hyvinkäällä. Yorck kuvassa keskellä.

Varusmiehelle harvoin tuleva tehtävä. 6. 12. Yorck osallistui seppeleenlaskuun jääkäripaadelle yhdessä Pekka Sillanpään kanssa. Vasemmalla Sami Sihvo.

Suomalaiset arvostavat varusmiehiään

Koska katselijoita oli tuhansia. järjestettiin vala urheilukentällä. Nimittäessään meidän sotilasvalan vannoneet kaartinjääkäreiksi muistutti rykmentinkomentajamme eversti Petteri Tervonen meille lankeavasta erityisestä vastuusta: Tuleehan joukkomme nimi toisaalta vanhasta Suomen kaartista ja toisaalta Lockstedtissa palvelleista jääkäreistä, joiden molempien perinteitä rykmentti kantaa.

Yorck on vaikuttunut siitä, kuinka Hyvinkäällä kesken tavallisen työpäivän aikana tuhannet ihmiset täyttivät kadunvarret satojen metrien matkalta nähdäkseen valaparaatin ja osoittaakseen arvostusta sotilaille. Hän on tuntenut varusmiehenä samaa arkipäivässä niin marketissa kuin metrossa.

Kaartinjääkäri Aretzilla oli itsenäisyyspäivänä kunniakas erityistehtävä: Hänet kutsuttiin mukaan perinteiseen kunnianosoitukseen Hietaniemen hautuumaalle olevalle Jääkäripaadelle. Hän oli yhdessä JP27:n perinneyhdistyksen kunniapuheenjohtaja Sami Sihvon ja Helsinki-Uusimaa paikallisosaston puheenjohtajan Pekka Sillanpään kanssa laskemassa seppelettä.

Jääkäriperinteen vaaliminen tuntui tarttuneen myös nuorempaan Aretziin, sillä hän seisoi helmikuussa Finnentagin juhlallisuusissa Hohenlockstedtissa saksalais-suomalaisen reserviläisjoukon kunniaosaston rivissä suomalaiseen maastopukuun pukeutuneena. Eikä pelkästään seissyt, sillä hän oli laskemassa saksalais-suoalaisten reserviläisten seppeleen jääkärimuistomerkille.

York oli mukana Pekka Sillanpään MPK-kertausharjoitusporukassa. Harjoitus järjestettiin ennen Finnentagia 26.2.-29.2. Lüneburgissa ja Munsterissa. Suomalaisille päätavoitteena oli suorittaa ”Schützenschnur” . Se on Bundeswehrin ampumamerkki, jonka Keisari Wilhelm II perusti jo 27.1.1894.

Yorck Aretz toteaa jäljestäpäin varusmiesaikansa Suomessa hyvin positiiviseksi. Kokemus ei kääntänyt hänen mieltään vastustamaan varusmiespalvelusta yleisen asevelvollisuuden puitteissa ja hän on valmis suosittelemaan yleisen asevelvollisuuden palauttamista myös Saksaan.

Parole esitti kaartinjääkäri Aretzille muutamia kysymyksiä

Koitko minkäänlaista kulttuurishokkia tullessasi suomalaiseksi varusmieheksi?

En sanoisi, että olisin kokenut kulttuurishokkia sanan varsinaisessa merkityksessä yksikertaisesti siitä syystä, että käyn Suomessa melkein

joka vuosi. Ainoa asia, mitä voisi ehkä kutsua kulttuurishokiksi, että seisoin säännöllisesti panssaroitujen ajoneuvojen vieressä ja että aseen käyttö oli päivittäistä ja kuinka nopeasti sotilaselämä muuttui normaalielämäksi. Tietystikään panssarin vieressä seisominen ja juokseminen maastossa rynnäkkökiväärin kanssa oli epätavanomaista minulle, mikä aina välillä pälähti päähäni.

Minulle oli suuri yllätys, että varusmiehet menivät ostoksille supermarkettiin, eivätkä muut asiakkaat ihmetelleet sitä lainkaan. Saksassa sellainen ei olisi mahdollista, sillä asepukuinen sotilas kaupassa ei siellä kuulu jokapäiväiseen elämään.

Oliko kuri Sinun mielestäsi tiukkaa vai löysää?

Vaikea sanoa. Sanoisin sitä kovaksi, varsinkin alussa. Mutta kun alikersantit ovat olleet vastaavassa tilanteessa vain kuusi kuukautta aikaisemmin, suhtautuivat he meihin hyvin ystävällisesti. Upseerit sitä vastoin vaikuttivat pikemminkin hyvin tiukoilta, joskin sain sellaisen käsityksen, että useimmat heistä tulivat aikaa myöten rennommiksi. Monet heistä vaikuttivat viimeiseen päivään saakka tiukoilta ja jopa epäystävällisiltä, mutta kaikki olivat kutenkin avuliaita.

Miten suomalaiset suhtautuivat ulkomaalaisiin vapaaehtoisiin a) varusmiehet, b) henkilökunta?

Sain vaikutelman, että kaikki kaverit olivat hyvin ystävällisiä meille, joskin joitain haittasi kielimuuri. Mutta jokainen englannintaitoinen oli hyvin ystävällinen. Luonnollisestikin yksi ja toinen kysyi meiltä, miksi tulimme varusmiehiksi vapaaehtoisesti, kun meidän ei ollut pakko. Erityisen hauskaa oli, kun naispuoliset varusmiehet kysyivät sitä, sillä olivathan hekin siellä, vaikka ei ollut pakko. Henkilökunnalle sanoisin, että heidän pitäisi varmistaa harjoituksissa paremmin, että olemme ymmärtäneen meille annetut tehtävät. Mutta heidän suhtautumisensa meihin ei ollut sen kummempaa kuin varusmieskavereiden.

Yorck osallistui helmikuussa Hohenlockstedtissa Finnentagin juhlallisuuksiin Suomen puolustusvoimien reserviläisenä. Tässä menossa seppeleenlasku jääkärimuistomerkille saksalaisen reserviläisen kanssa.

Mikä oli mukavin ja toisaalta ikävin kokemus?

Kaikki sellainen, missä onnistuttiin tai saatiin hyvä tulos, oli hieno kokemus. Spontaanisti sanoisin, että oli hienoa, kun ryhmän asutuskeskustaistelussa onnistuimme hyvin ja pääsimme sen vuoksi viettämään vapaa-aikaa enen toisia. Sellaisia kokemuksia olivat myös pienet kilpailut koulutuksen yhteydessä, kuten kuka purkaa ja kokoaa aseen tai vaihtaa lippaan nopeimmin.

Ikävimpiä kokemuksia oli, kun ryhmämme piti harjoituksissa aloittaa aina uudelleen, kun kouluttajamme olivat tyytymättömiä siihen, ettemme tehneet asioita opetetulla tavalla. Henkilökohtaisesti ehkä epämiellyttävin kokemus oli harjoittelu laserin ja sensoreiden kanssa. (Kivääri ”ampuu” lasersäteen ja koulutettavan kypärässä on sensori, joka kertoo, jos ”luoti” osuus). Minut ”ammuttiin” kahden ensimmäisen minuutin aikana ja olin ”kuollut”. Sellainen hetki oli todella demoralisoiva ja epämiellyttävä.

Mikä oli lempiruokasi ja mikä inhokkisi?

Minun täytyy sanoa, että olen vegaani. Mutta sen voin sanoa, että kun olimme maastossa, oli ruoka selvästi huonompaa kun kasarmilla. Vain kaakao oli hyvää. Mutta huonoin ruoka oli todennäköisesti vihannespata, joka ei maistunut millekään. Ja huomasin että kaverit tunsivat vastenmielisyyttä kalaruokia kohtaan.

Muuten soijamakkarat ja perusnamuusi olivat aina hyviä. Ja jälkikäteen ajatellen myös hernekeitto, vaikka sitä oli joka torstai. Sitä syötiin myös sipulin ja sinapin kanssa, mikä oli uutta minulle. Olin tottunut syömään hernekeiton ilman lisukkeita.

TEKSTI: **Jukka Knuuti**

Jääkärikoti emännöitsijä Sylvi Mikkosen (l901–1988) elämänpiirinä

Kaikille oli tärkeätä, että koti kukoisti ja oli esimerkillisen kaunis ja siisti." Sylvi Mikkosen kertomaa

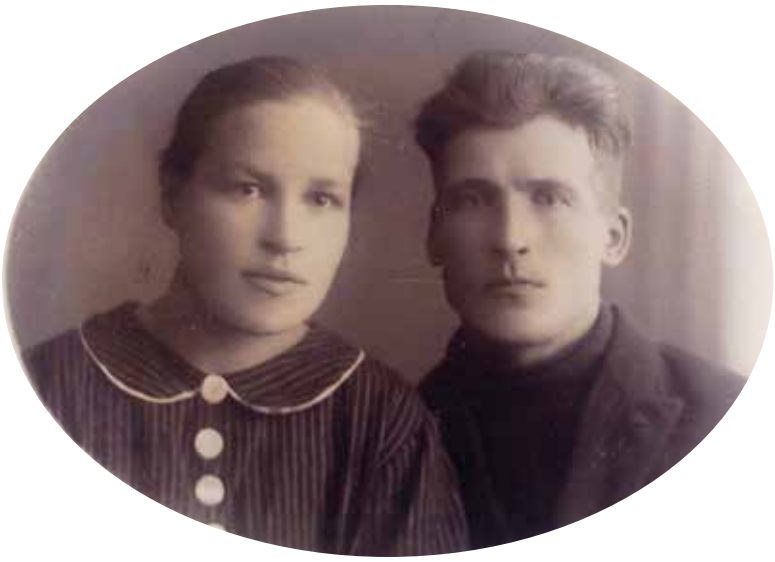

Sylvi Maria Karppinen (l901–1988) ja Frans Isak Mikkonen (l895–l931).

Jääkärikotisäätiö osti v. l931 Karjalan Kannakselta Kuolemajärven pitäjästä (nyk. Rjabovo) 390.000 markalla Hatjalan kartanon, ent. venäläisen Vilonan hovin, jääkäri-invalidien ja muiden avun tarpeessa olleiden jääkärien lepo- ja vanhainkodiksi. Vapaaherratar Ruth Munck (1886-l976) toimi tuolloin säätiön puheenjohtajana.

Kartanon pinta-ala oli 111 ha, josta 33 hehtaaria tehtyä maata puutarhoineen (pinta-alat poikkeavat hieman eri lähteissä).

Paikka sai nimekseen Hatjalahden Jääkärikoti. Munckin isänmaallisuus ja jääkärien työn arvostus sekä yleinen "aseveljeä ei jätetä"-henki siivittivät humaania hanketta. Kodista kehittyi vajaaksi vuosikymmeneksi todellinen turvakoti niille jääkäreille, jotka olivat lähteneet Saksaan ahtaista oloista, siellä sairastuneet tai taisteluissa invalidisoituneet, ja niille, jotka sodan julmista kokemuksista olivat menettäneet otteensa elämään.

Jääkärikoti harjoitti tilalla maanviljelystä ja ammattimaista puutarha- ja kasvihuoneviljelyä sekä karjataloutta. Tuotteita myytiin mm. Viipurin torilla.

Kutsu emännöitsijäksi

Jääkäriväpelin leski **Sylvi Maria Mikkonen o.s.Karppinen** sai heinäkuussa v. l932 Jääkärikotisäätiöltä Elja Rihtniemen Kivesjärven Saarelassa 24.6.l932 (N:o 80/32) allekirjoittaman kirjeen. Siinä säätiö ilmoitti Mikkosen tulleen valituksi koeajaksi Jääkärikodin emännöitsijäksi. Ehdotuksen valinnasta oli tehnyt Jääkäriliiton johtokunta. Tehtäviin kuului "vastuunalaisuus ruokataloudesta ja osanotto sen vaatimiin tehtäviin, vaatevarastosta, keittiö-ym. tarjoilukalustosta".

Apuna oli palvelijatar. Ajan oloon myös puutarha ja kasvihuoneet tulivat Mikkosen huolenpidon kohteeksi.

Mukana Kuolemajärvelle saivat tulla lapset **Martti ja Pentti.** Tämä olikin ollut äidin ehtona sille, että hän otti työn vastaan. Työsuhteen koeaika päättyi 1.6.l933. Palkka oli 1.9.l932 alkaen 150 mk/kk., asuntona kaksi huonetta. Kodin isännöitsijänä toimi jääkärikapteeni J. Lehtonen.

Vähän Sylvi Mikkosen aikaisemmista elämänvaiheista

Parolen (2/2019) julkaistua kirjoitukseni "Härmän Kympistä" ja Jääkärikodista Marja Paavola Pyhäkummusta otti minuun yhteyden ja kertoi, että Jääkärikodin emännöitsijä Sylvi Mikkonen oli hänen edesmennyt isoäitinsä. Keskustelun tuloksena Paavola, Markku Mikkonen ja Leena Hemilä lähettivät kirjoittajan käyttöön 60 Sylvi Mikkosen kotiarkiston kirjettä, joista seitsemän Ruth Munckin, ja yhteensä 11 Jääkäriliiton, Jääkärikotisäätiön tai Jääkärien Rouvien Yhdistyksen lähettämää. Muutama kirje on "kaverikirje" Martille ja Pentille. Mukana oli Jääkärikodin historian kannalta merkittäviä valokuvia, postikortteja ja muita muistoja.

Paketissa oli myös Väinö Komun kirjoittama Sylvi Maria Mikkosen henkilöhistoria Huutolaistytöstä pitokokiksi (Lahti 2013, 20 s.). Ajan Jääkärikodissa päätyttyä Sylvi Mikkonen toimi kotiseudullaan suosittuna pitokokkina.

Kirja välittää diskreetisti jälkipolville kuvan vahvasta ja humaanista persoonasta, kanssaihmisiään innoittaneesta lotasta."Elämä oli koulinut Sylvi Karppisesta monien vaikeuksien ja vaiheiden kautta harvinaisen kypsän ihmisen, joka muita auttaen ja palvellen sai itsekin kokea rikkaan elämän", Komu luonnehtii. Lähetystä seurasi Paavolan kirje mummonsa Jääkärikoti-muistoista.

Sylvi Mikkosen juuret olivat Kainuussa, Sotkamon Tipasojalla. Siellä hän syntyi 7.8.l901 Karppisen perheeseen. Perhe omisti Mujukon

talon. Vaikka kotitalo oli suuri, isä-Karppinen toimi silti myös metsäyhtiön palveluksessa.

Isä kuoli Sylvin ollessa 10-vuotias. Äiti avioitui uudelleen ja myi Mujukon "pilkkahinnalla yhtiölle". Sylvi ja seitsemän muuta lasta päätyivät huutolaisiksi. Sylvin lapsuutta varjosti kovan kohtelun ohella nälkäkin.

Vuonna l920 Sylvi hakeutui Ouluun sisäköksi. Parin vuoden kuluttua hän jo kouluttautui omin avuin Limingan Kansanopistossa mm. kotitalouden ja puutarhan hoitoon, millä oli myöhemmin suuri merkitys hänelle ja tulevalle Jääkärikodille.

Sylvi Karppinen tapasi Kajaanissa lottatehtävissä Ristijärveltä kotoisin olleen räätälinpojan, jääkärivääpeli Ransu (Frans) Mikkosen (1895–l931). Tämä oli liittynyt vapaaehtoisiin Hallan etapin kautta 7.4.l917 ja palannut Saksasta Vaasaan etujoukossa 18.2.1918.

Sylvi ja Ransu avioituivat v. l927. Mies elätti perheensä metsätöillä. Jääkärimenneisyytensä vuoksi hän joutui ajoittain nukkumaan puukko tyynyn alla. Jyrkimmät vasemmistolaiset pitivät häntä pelon vallassa. Lauri-veli oli mennyt rajan yli itään ja kadonnut sinne.

Mikkosten avioliitto päättyi miehen varhaiseen kuolemaan v. l931. Leski jäi kahden poikansa Pentin ja Martin sekä anoppinsa Miinan kanssa köyhyyteen Fransun Emäjoen rannalla olleeseen tuohikattoiseen kotimökkiin. Hädissään Sylvi Mikkonen kirjoitti Jääkäriliitolle, lähetti sille työtodistuksensa ja pyysi apua. Vastaus tuli: hänelle oli työpaikka Jääkärikodissa Kuolemajärvellä. Päätöksen takana oli jääkärien Saksan ajan sairaanhoitaja Ruth Munck. Hän oli jo oppinut tuntemaan Frans Mikkosen.

Jääkärikodin vihkiminen 6.8.l933. Järven puoleinen terassi koristeltiin havuköynnöksin. Kuvassa kodin asukkaita ja henkilökuntaa. Valok. J. Martikainen, Torkkelink. 6, Viipuri.

"Isänmaan isä" Ukko-Pekka vieraili jääkärikodissa seurueineen vihkimisjuhlaa seuranneena päivänä 7.8.l933. Kuvassa myös kodin henkilökuntaa. Huivipäinen Sylvi Mikkonen takana keskellä.

Sylvi Mikkosen kertomaa

Jääkärikoti sijaitsi kauniilla paikalla kalaisan Hatjalahden (nyt Aleksandrovka) rannalla. Jääkärit ja muu väki kalastelivat ahkerasti. Kalaruokaa syötiinkin paljon. Hovin aikaisessa kivinavetassa oli suuri karja. Sen hoidosta huolehtivat tilanhoitaja ja karjakot.

Kodilla oli iso kasvihuone. Sen tuotteita myytiin Viipurin torillakin. Ilmasto oli lämmin. Muheva multa antoi hyvän kasvupohjan. Työtä tehtiin kodin hyväksi ilman kahdeksan tunnin aikarajoitusta niin paljon kuin jaksettiin. Kaikille oli tärkeätä, että koti kukoisti, oli esimerkillisen kaunis ja siisti.

Marja Paavolan mukaan mummo arvosti jääkäreitä ja ymmärsi heidän "puutteensa". He olivat hyviä lapsille ja seurustelivat paljon keskenään. Kun sattui huono aika alkoholin seurassa, jääkärit huolehtivat siitä, etteivät lapset nähneet heitä silloin.

Jääkäriasukkaat olivat mukana kaikissa tilan töissä vointinsa mukaan karjanhoitoa lukuun ottamatta. He osallistuivat myös suojeluskunnan toimiin ja linnoitustöihin. Mannerheim-linja kulki kodin kohdalla. Sen rakentajia asui Jääkärikodissa. Koti myös muonitti rakentajia.

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

Jääkärikodin tuhosta ja uuden haaveesta

Talvisodassa Hatjalahdessa menestyksellisesti taistellut JR 11 eli ”Ässärykmentti” sai 16.2.l940 perääntymiskäskyn kohti Viipuria. Syynä oli viereisen Summan lohkon murtuminen. Seuranneen 18. päivän valokuvassa Jääkärikoti on jo palanut.

Pentti Mikkonen kertoi äitinsä Sylvin henkilöhistorian kirjoittajalle: ”Suomalaiset olivat talvisodan aikana perääntyessään valelleet bensiinillä kaikki Jääkärikodin rakennukset ja sytyttäneet ne palamaan” (s.12). Marja Paavolan mukaan Pentti-setä oli kirjan ilmestymisaikaan v. 2013 täysissä voimissaan. Tietoa voidaan pitää luotettavana.

Sisäkuva Jääkärikodista.

Sylvi Mikkonen työssä Jääkärikodin kasvihuoneessa.

Kasvihuoneen kurpitsasatoa.

Marja Paavolan muistaman mukaan kuvassa ovat karjakko Hanna Kastikainen ja tilanhoitaja Viktor (Viki) Kirjonen. Heidät vihittiin avioliittoon 17.7.l938 Kuolemajärven kirkossa. Hääjuhla vietettiin Jääkärikodissa. Kuva kivinavetan seinustalla.

Vapaaherratar Ruth Munck kuvaa kirjeessään Sylvi Mikkoselle 6.12.l943 Jääkärikodin raunioita näin: ”Marraskuussa olin kenraali Oleniuksen kanssa (Oiva Olenius 1890-l968; jääkäri, jalkaväenkenraali, kansliapäällikkö) ensimmäistä kertaa talvisodan jälkeen Viipurissa ja meidän Jääkärikodissamme sitä tarkastelemassa. Kaikki rakennukset Hatjalan kartanossa on pantu maan tasalle niin tarkkaan, ettei mitään muuta kuin jokunen rivi navetan seinäkivistä näkyy. Puutkin puutarhassa ovat kaikki poikki. Emme nyt ollenkaan voi ajatella mitään uutta rakentamista tai järjestämistä ennen kuin sota loppuu. Tätä minun nyt piti sanoa Teille, kun olette kysynyt monta kertaa enkä minä ole voinut vastata.”

Jääkärikoti, sen turvallinen elämä, kaunis puisto ja puutarha tallentuivat Sylvi Mikkosen muistoihin. Kaipuu takaisin säilyi tuhonkin jälkeen. Tänään hänen kotiarkistonsa johdattaa tutkijan rikkaaseen elämänpiiriin menetetyssä, ”muhevan maan” kauniissa Karjalassa.

Jääkärikoti oli erilaisten tilaisuuksien,erityisesti isänmaallisten juhlien pitopaikka.

Kaikki kuvat emännöitsijä Sylvi Mikkosen kotiarkistosta.

TEKSTI: **Erkki Rintala**

Lähteitä:

58 Sylvi Mikkosen kotiarkiston kirjettä, joista 7:ssä lähettäjänä Ruth Munck, 11:ssä

Jääkäriliiton johtokunta, Jääkärikotisäätiö tai Jääkärien Rouvien Yhdistys.

Kotiarkiston valokuvia

Komu, Väinö: Huutolaistytöstä pitokokiksi. Lahti 2013 (Sotkamon kirjastossa).

Marja Paavolan kirjoittajalle lähettämä kirje 30.11.2019 Sylvi Mikkosen kertomasta

Rintala, Erkki: Hatjalahden Jääkärikoti (1931–l939) Vähäisestä ”Härmän kympistä” omaan turvakotiin. Parole n:o 2/2019.

Hautajaiset Jääkärikodissa 24.3.1935

Jääkäri, työmies Juho Avoniuksen viimeinen matka

1930-luvulla jääkäreitä kuoli keskimäärin 16 vuodessa. Yksi heistä oli Juho Avonius. Hän menehtyi Kuolemajärven Jääkärikodissa 55-vuotiaana maaliskuun 15. päivänä l935.

Juho Avonius syntyi kesäkuun 16. päivänä l879 Tohmajärvellä. Hänen vanhempansa olivat työmies Antti Avonius ja Susanna Avonius. Juho Avonius liittyi vapaaehtoisena Jääkäripataljoona 27:n 1. komppaniaan 15. joulukuuta l915. Hän sairasteli Saksassa ja palasi kotimaahan marraskuun 19. päivänä l918. Sen jälkeen hän toimi työmiehenä. Joensuun rajavartiostoa hän palveli rajavartiosotilaana l930-l931. Hän pääsi asumaan Jääkärikotiin sen aloitettua toimintansa.

Kuolemajärven kirkko. Pyhättö oli myös Jääkärikodin asukkaiden kirkko. Talvisodassa l939 Neuvostoliiton ylivoimaisten hyökkäysjoukkojen lähestyessä Mannerheim-linjaa omat joukot räjäyttivät kirkontornin, jotta sitä ei voitaisi käyttää tähystykseen ja tulenjohtoon. Samalla kirkkorakennuskin syttyi tulee ja tuhoutui täysin.

Sankarivainajien muistomerkki Kuolemajärven hautausmaalla.

Hautajaisohjelma (moniste) on säilynyt Jääkärikodin emännöitsijän Sylvi Maria Mikkosen (l901-1988) kotiarkistossa. Ohjelmasta välittyy kunnioitus, jota Jääkärikodin henkilökunta tunsi kodin asukkaita kohtaan.

TEKSTI: **Erkki Rintala**

KUVAT: on lainattu kirjasta "Aika ennen meitä Kuolemajärvellä." Kirja on käänetty venäjäksi, ja se on tarkoitettu oppaaksi Kuolemajärvelle sodan jälkeen siirretyille uusille asukkaille. Kirja on ylistyslaulu Karjalan ehkä kauneimmalle, taloudellisesti hyvin voineelle ja kulttuurisesti rikkaalle seudulle. Julkaisi Kuolemajärvi-säätiö v. 2007.

Jääkäri Juho Avoniuksen hautajaiset Kuolemajärvellä 24.3.1935, ohjelma:

1. Lähtö Jääkärikodista kirkolle täsmälleen kello 12.45

2. Kun Hatjalahden jäältä on noustu maantielle, pysähtyy kulkue ja Jääkärikodin asukkaat järjestäytyvät parijonoon ruumisreen jälkeen, hevosten jäädessä mahdollisen jonon jälkipäähän.

3. Tienhaarassa, jossa Kaukjärveltä tuleva tie leikkaa asemalle menevän tien, liittyvät saattueeseen jalankulkijain ja hevosten väliin soittokunta, suojeluskuntaosasto ja lotat.

4. Kirkolle saavuttua nostetaan arkku kalmiston portin vieressä oleville penkeille, joiden luo kirkkoherra ja kanttori saapuvat sitä vastaan.

5. Ruumis kannetaan kirkkoon alttaria vastapäätä olevasta ovesta jalkapuoli edellä. Alttarin edessä käännetään arkku vasempaan kääntyen ja asetetaan keskikäytävän pituussuuntaan, toinen pää alttarin korokkeen toinen pienelle pukille.

6. Ohjelma kirkossa on seuraava: virsi, ruumissaarna, virsi, kuorolaulua, ruumiinsiunaus, seppeltenlasku ja muut mahdolliset puheet, surumarssi, jonka aikana lotat ja suojeluskuntalaiset muodostavat kunniakujan kirkon ovelta haudalle.

7. Ohjelma hautausmaalla: ruumis kannetaan kunniakujaa pitkin haudalle soittokunnan soittaessa suruhymniä, ruumista hautaan laskettaessa esittää soittokunta jakson jääkärimarssista ja suojelukuntaosasto ampuu kunnialaukaukset, haudan umpeen luonti, seppelten asettaminen kummulle ja loppuvirsi soittokunnan säestyksellä.

Alkuperäinen moniste Jääkärikodin emännöitsijän Sylvi Maria Mikkosen o.s. Karppisen (l90l-l988) kotiarkistossa. Arkisto omaisten hallussa Pyhäkummussa. Jäljensi Erkki Rintala, Vaasa, 31.12.2019.

Jääkärieversti Eino Ilmari Järvinen ”Ukko muita uljahampi”

”Eversti erinomainen
Komentaja kovin oiva
Ihminen ylen mukava
Ukko muita uljahampi”

Näin alkaa runo, jonka JR 49:n komentaja, jääkärieverstiluutnantti (myöh. eversti) **Eino Ilmari Järvinen** sai joululahjaksi rykmentin jouluaterialla Riihiön lohkolla Karjalankannaksella 1941. Tämän Kalevalan runomittaa mukailevan, rykmentin hyökkäysvaihetta kuvailevan runon kirjoitti luutnantti Martti Saraste.

Tämä on tarina jääkäristä, jolla oli ihan oikea jääkärin morsian ja joka sanamukaisesti kaatui saappaat jalassa. Tarinaan on poimittu mielenkiintoisia tapahtumia ja kohtauksia, mutta kattava jääkärikauden ja sotilasuran kuvaus ei tähän tarinaan mahtunut.

Hartolassa 21. heinäkuuta 1897 syntynyt Järvinen lähti Saksaan jääkärikoulutukseen helmikuussa 1916 hiihtämällä Merenkurkun yli Ruotsiin lähes parinkymmenen muun jääkäriksi aikovan nuorukaisen kanssa. Kuudentoista tunnin yhtämittainen hiihto viimassa ja pakkasessa oli urheilulliselle Järvisellekin kova koettelemus. Nuorukaiset eivät näet hoksanneet ottaa evästä matkaan, joten energiat tuppasivat loppumaan.

Järvinen muistelee hiihtoaan: *”Tunti tunnilta matkanteko hidastui janon, nälän ja väsymyksen alkaessa tuntua. Joukossa oli muutamia heikkoja hiihtäjiä, joten vauhtimme hidastui heidänkin takiaan. Kiduttavan janon sammuttamiseksi pidimme jääpalasia suussamme, mutta nälkää vastaan ei ollut mitään keinoa. Aavaa jäälakeutta riitti loputtomiin. Osa miehistä oli niin väsynyt, että heidän täytyi vähän päästä heittäytyä suksien päälle pitkäkseen lepäämään.”*

Ryhmä selvisi kuitenkin Ruotsiin ja edelleen Saksaan etappijääkäri

Everstiluutnantti Järvinen tarkastamassa etumaastoa. Ilma on lämmin ja hiottava. Änkilänsalo 1941.07.30. Simpeleen Änkilänsalosta JR 49 lähti hyökkäykseen 2.8.1941. SA-kuva.

E. Wichmannin avustuksella. Tämä Wichmann oli jatkosodan jääkärikenraalimajuri Einar Vihma, joka kaatui Ihantalassa 5.8.1944.

Alokasajan päätyttyä Lockstedtissa hyväksyttyyn kokeeseen Järvinen muistelee nimitystään jääkäriksi: *”Saatiin saksalaiset tuliteräkiväärit ja vihreät jääkäripuvut, sekä oikeus liikkua vapaa-aikoina kylällä ilman erikoislupaa… Ylpeä tietoisuus siitä, että olimme nyt rintamakelpoisia sotilaita, valmiit ase kädessä taistelemaan Isänmaan pelastamiseksi, tuotti kuvaamatonta iloa:”* Järvisen isänmaallisuus näkyy myös siinä, että hän muistelmissaan kirjoittaa sanan Isänmaa isolla I-kirjaimella.

Jääkärikoulutuksen aikana Järvinen osallistui myös taisteluihin Saksan itärintamalla Misse-joella ja Riianlahdella. Hän haavoittui partiokahakassa 11. marraskuuta 1916, mutta oli taas rivissä elokuussa 1917. Järvinen palasi Suomeen jääkärien pääjoukon mukana 25. helmikuuta 1918. Vapaussotaan hän osallistui lähettiupseerina ja joukkueenjohtajana Karjalan rintamalla.

Jääkäri löysi morsiamen – he kohtasivat toisena kuin sadussa

Ilmari Järvinen oli jääkäri, jolla oli ihan oikea saksalainen jääkärin morsian. Tarina on kuin suoraan sadusta. Eräs Saksassa opiskellut jääkäri oli ihastunut nuoreen saksalaisneitoseen ja näytti tytön valokuvaa Järviselle. Jääkäri kuvaili tyttöä niin tunteikkaasti, että tytön kauniit piirteet syöpyivät Järvisen muistiin. Aika kului ja neitokin unohtui. Järvinen oli jäänyt vapaussodan jälkeen armeijan leipiin ja palveli 1920 kapteenina Oulussa. Siellä hän sai sitten vierailukutsun jääkäriystävänsä kotiin. Sinne oli kutsuttu myös nuori nainen, joka oli tullut Saksasta levottomien olojen vuoksi Suomeen kesällä 1920. Tapahtui kuin sadussa: Järvinen tunnisti neidon samaksi, jonka kuvaa hän oli ihaillut jo Libaussa. Nyt kohtalo oli johdattanut heidät yhteen. Tästä tapaamisesta alkoi seurustelu, jota kesti peräti kymmenen vuotta. Vasta vuonna 1930 Gretel (Margarete) Schwarzer ja Eino Ilmari Järvinen vihittiin Lahdessa.

Rykmentinkomentajana kahdessa sodassa

Jääkärieverstiluutnantti Järvinen toimi talvisodassa JR 37:n komentajana Laatokan koillispuolen mottitaisteluissa. Jatkosodassa Järvinen oli JR 49:n komentajana sodan alusta heinäkuun loppuun 1943.

Järvinen johti rykmenttiään jatkosodan hyökkäysvaiheessa menestyksekkäästi halki Karjalankannaksen.

"Kun Sie jätit Torsanjärven/heitit heinäkiirehesi/halki salojen samosit/poikki korven porhalsihet/saavutitpa satakolmen/pistehen pirun paneman/jossa jaoit käskyjäsi/ohjeitasi ojentelit/käännyit kärkimieheksemme/itse eelle ensimmäiseks". Ote Martti Sarasteen runosta. Kuvassa JR 49:n komentaja Järvinen antamassa käskyä 18.8.1941 6.K:n päällikölle, luutnantti Soini Salolle. Kuulolla rykmentin lähettiupseeri, luutnantti V. Kurkisalo. Huomaa Järvisen haavoittuessa vaurioitunut kolmisorminen oikea käsi. SA-kuva.

18.D:n komentaja, eversti (myöh. kenraalimajuri) Aaro Pajari tervehtii ja kiittää Järvistä hänen menestyksellisestä toiminnastaan Kannaksen valtauksessa. Uusi-Alakylä 29.9.1941. SA-kuva.

JR 49 oli tuolloin alistettu kenraalimajuri Aaro Pajarin komentamalle 18.D:lle. Kun Karjalankannas oli vallattu, siirrettiin JR 49 lokakuussa 1941 alkuperäiseen ryhmitykseensä 2. divisioonaan.

Pajari antoi haikein mielin päiväkäskyn, jonka lopussa hän kiittää rykmenttiä sen saavutuksista: *"Syvällä kaipauksella tulen jättämään tämän joukko-osaston, joka niin tuloksellisella tavalla on osallistunut 18.D:n taisteluihin ja ennen kaikkea ollut mukana sen unohtumattomassa hyökkäyksessä halki Karjalan kannaksen. Kiitollisuuteni kohdistuu ensi kädessä eron hetkellä rykmentin tarmokkaaseen ja taitavaan komentajaan, eversti E.I. Järviseen, mutta samalla hänen kauttaan myös kaikkiin upseereihin, aliupseereihin ja miehiin. Olen vakuuttunut siitä, että JR 49 tulee kaikin tavoin vaalimaan ja edelleen kehittämään niitä 18.D:n taisteluperinteitä, joiden luomisessa se osaltaan myös niin kunniakkaalla tavalla on ollut mukana. Toivotan rykmentille parasta menestystä ja entistä taistelumieltä tulevissa tehtävissä."*

Tämä arvostetun esimiehen tunnustus ja kiitos lämmitti rykmentin miesten mieliä ja kesän 1944 torjuntataisteluissa Siiranmäessä ja Vuosalmella JR 49 osoitti olevansa Pajarin tunnustuksen arvoinen.

Jääkärieversti Järvinen toimi vuoden ajan Saimaan suojeluskuntapiirin ja Itä-Savon sotilaslääninkomentajana, mutta määrättiin esikuntatehtävistä takaisin kentälle heinäkuussa 1944. Hän sai komentoonsa pohjoisen Keski-Suomen rykmentin JR 50:n, koska rykmentin varsinainen komentaja eversti Martti Aho oli haavoittunut päähän osuneesta sirpaleesta. Järvinen johti rykmenttiä kaksi kuukautta 2.7 –1.9.1944, jolloin Aho palasi takaisin komentajan tehtävään. Raskaita tappioita kärsinyt JR 50 oli jo heinäkuun alussa siirretty V AK:n reserviksi vetämään henkeä Talin-Portinhoikan ankarista taisteluista.

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

Järvinen palasi vielä sodan jälkeen Saimaan suojeluskuntapiirin ja Itä-Savon sotilaslääninkomentajaksi, mutta hän erosi vakinaisesta palveluksesta jo vuonna 1944. Siviilissä hän oli elinkeinoelämän palveluksessa vuoteen 1952 saakka.

Kuolema saappaat jalassa

Jääkärieversti Järvinen sai kutsun viimeiseen iltahuutoon 12.10.1953. Hän kuoli sananmukaisesti saappaat jalassa. Hän sai sydänkohtauksen laskiessaan seppelettä veljensä, eversti Yrjö Järvisen arkulle. Pieksämäen Sanomat kuvaa tapahtumaa koskettavasti: *"Kenraalit seisoivat valkoisine lakkeineen ja kunniamerkkeineen hänen lähtönsä todistajina, hänen uinahtaessaan kukkien tuoksuun arkun kannella olevalle Suomen sotalipulle. Fanfaarit soivat hänen lähtiessään Suureen Tuntemattomaan. Voiko sotilaallisempaa ja ylväämpää lähtöä ajatella."*

Jääkärieverstin viimeinen leposija on Helsingin Hietanimen uurnahautausmaalla. Hänen vaimonsa Gretel, viimeinen jääkärin morsian, asui

Jääkärieverstiluutnantti Eino Ilmari Järvinen 1897–1953. Kuva via Urpo Kauranen ja Martti Porvali

Pieksämäellä 105-vuotiaaksi toimien mm. pianonsoiton opettajana. Hänet siunattiin jääkärinsä viereen helmikuussa 1998.

JR 49:n viimeisen komentajan, eversti Tapio Peitsaran sanoin jääkärieversti Järvinen *"oli hyvä ihminen, hyvä sotilas, hyvä rykmentinkomentaja, uskollisista uskollisin Isänmaan palvelija. Hän luotti rykmenttiinsä ja rykmentti luotti häneen. Kunnia hänen muistolleen."*

TEKSTI: **Matti Hyvärinen**
tietokirjailija
Jyväskylä

Lähteet:

2. Divisioonan JR 49 sodassa vv. 1941-44 (JR 49:n historiatoimikunta 1981)

E. I. Järvinen: Tavallisen jääkärin tie (Kanervan kirjapaino Oy 1964)

Olavi Hytönen: Jääkärin morsian ja jääkärien morsiamia 19.04.2010 (tampereensuomalainenklubi.fi)

Muistokirjoitus "Tyyppejä kauppalan katukuvassa" (Pieksämäen Sanomat 30.12.1955)

Annukka Arjavirta: Musiikinopettaja Margarete Järvinen – Viimeinen jääkärin morsian (STT/Helsingin sanomat 13.2.1998)

Kimmo Sorko, Juha-Pekka Parantainen, Sakari Isosomppi: Vornan taistelutaival – Jalkaväkirykmentti 50 1941 –1944 (Historiatyöryhmä 2007)

Wikipedia

Osastojen yhteyshenkilöt

Osasto	Nimi	Puhelin	Sähköposti
Etelä-Karjala	Ignatius Jorma K.O.	040 503 6499	etela-karjala@jp27.fi
Etelä-Pohjanmaa	Passi Juhani	050 322 3469	etela-pohjanmaa@jp27.fi
Helsinki-Uusimaa	Sillanpää Pekka	040 749 0666	hki-uusimaa@jp27.fi
Kainuu	Kinnarinen Tero	050 496 6456	kainuu@jp27.fi
Kanta-Häme	Kiviniemi Pertti	0400 846 956	kanta-hame@jp27.fi
Keski-Suomi	Mäntylä Erkki	040 151 3123	keski-suomi@jp27.fi
Kuopio	Ryhänen Seppo	050 440 9833	kuopio@jp27.fi
Kymenlaakso	Mikkonen Paavo	044 550 9375	kymenlaakso@jp27.fi
Lappi	Aherto Markku	0400 823 520	lappi@jp27.fi
Länsi-Pohja	Esko Risto	040 501 4131	lansi-pohja@jp27.fi
Oulu	Laurinolli Teuvo	040 735 3746	oulu@jp27.fi
Pirkanmaa	Tulosmaa Timo	040 744 0565	pirkanmaa@jp27.fi
Päijät-Häme	Jouko Pekka	040 516 1018	paijat-hame@jp27.fi
Satakunta	Kyrövaara Hannu	040 732 5360	satakunta@jp27.fi
Vaasa	Forssten Brage	050 599 0269	vaasa@jp27.fi
Varsinais-Suomi	Vuontela Kyösti	0500 910 402	varsinais-suomi@jp27.fi

Kolumni • Pasi Välimäki

Elämä jatkuu poikkeusoloissakin

Kevään aikana olemme kukin kohdallamme kokeneet tavalla taikka toisella koronaviruksen vaikutukset arkipäivässämme. Äkkipysäyksen jälkeen olemme saamassa yhteiskuntaa taas pikkuhiljaa liikkeelle varovaisuutta ja harkintaa noudattaen. Useampaan otteeseen olen miettinyt, miltä espanjantaudin tulo Suomeen kesällä 1918 näytti aikalaisten silmin. Tänä keväänä olimme sikäli samanlaisessa tilanteessa, ettemme tienneet kuinka vakavasta taudista on lopunperin kyse, kauanko tauti jatkuu ja miten sen leviäminen pysäytetään.

Kehitys kehittyy mutta aivan samoilla periaatteilla ja käytännön toimilla pysäytetään koronaviruksen eteneminen kuin espanjantaudin - sosiaalinen etäisyys, käsien pesu ja sairaiden eristäminen. Tänä päivänä näiden toimien ja periaatteiden toimeenpanoa on johdettu määrätietoisesti ja aktiivisesti aivan valtiojohdon ylimmältä tasolta alkaen. Tilanteen haltuun ottaminen on edellyttänyt kansalaisten oikeuksien rajoittamista, poikkeusolojen toimivaltuuksien käyttöönottoa ja omaehtoista yksilön eduista luopumista yhteisen edun vuoksi. Vaikka suomalaiset pystyvät mukautumaan ja sopeutumaan tilanteeseen sekä ymmärtävät yhteisen edun merkityksen niin kyllä se koville ottaa.

Kevään aikana tehdyillä toimenpiteillä saavutettiin ”torjuntavoitto”, eli aikaa oppia lisää viruksen käyttäytymisestä ja hoidosta sekä parantaa terveydenhuollon järjestelyjä – ja tietysti hidastaa taudin leviämistä kansalaisten keskuudessa. Ihan vastaavalla tavalla ei toimittu sata vuotta sitten ja espanjantauti levisi markkinoilla, kauppamiesten matkustaessa ja perheiden sairastaessa tautia kodeissaan. Meidän onneksi terveydenhuoltomme on tänä päivänä monin verroin parempaa kuin sata vuotta sitten. Kenties voidaan väittää, että historia on opettanut ja selviämme tästä tilanteesta paremmin kuin Suomen itsenäisyyden alun suomalaiset.

Perinneyhdistyksemme toiminta on myös ollut pääosin seisahduksissa. Kouvolassa pidettäväksi suunniteltu vuosikokous siirrettiin ensin myöhemmin pidettäväksi ja nyt sähköpostikokoukseksi; kokouskutsu toisaalla tässä lehdessä. Yhdistyksen hallituksen toukokuun kokous pidettiin myös sähköpostikokouksena. Kaikkia hommia ei vaan voi siirtää pidettäväksi parempina aikoina. Kun keinot loppuvat, otetaan konstit käyttöön. Meillä oli onni myötä, kun ehdimme viettää Finnentagien 70-vuotisjuhlaa helmikuussa – aikaa ennen koronaa. Puheenjohtajan haaste viime vuodelta nuoremman väen rekrytoimiseksi perinneyhdistykseen näkyi Hohenlockstedtissa puolustusvoimien jääkäriperinteitä vaalivien joukko-osastojen edustajien paikallaolona. Toivottavasti joukko-osastojen toimintasuunnitelmissa vuodelle 2021 on edelleen oma rivinsä Finnentagille - ilman ajassaan eläviä sotilasperinteitä ei ole henkisesti lujaa sotilasjoukkoa. Kannustan perinneyhdistyksen jäsenistöä levittämään Suomen jääkärien arvoja ja perinteitä sekä rekrytoimaan Suomen nuorisoa perinneyhdistykseemme.

Espanjantaudista huolimatta vasta itsenäistynyt Suomi jatkoi elämää ja kehittymistä valtiona ja kansakuntana. Näin mekin teemme – elämä jatkuu poikkeusoloissakin. Toivotan kaikille sitkeyttä ja terveyttä.

Jääkärieverstiluutnantti Laakso

Mannerheim-ristin ritari johti Lapin sodassa rykmenttiä jalkapuolena

Viljo Laakso, jatkosodan alussa vielä majuri, menetti jatkosodan alkuvaiheessa toisen jalkansa. Mutta se ei estänyt sitä, että hän johti Lapin sodassa rykmenttiä ja vielä tehokkaasti, että sai Mannerheim-ristin. Sitä hänelle oli esitetty jo kesällä 1941, mutta silloin Mannerheim hylkäsi esityksen. Toukokuussa 1945 Mannerheim myönsi hänelle ristin numero 191. Ja se oli viimeinen jaettu Mannerheim-risti.

Viljo August Laakso syntyi 13.8.1895 Pälkäneellä. Käytyään kansakoulun hän toimi maanviljelijänä ennen värväytymistään jääkäriksi Saksaan.

Jääkärikausi 1915–1917

Saavuttuaan 6.3.1915 Lockstedtin leirille hänet määrättiin Jääkäripataljoona27:n 2. komppaniaan. Hän osallistui pataljoonan ollessa rintamalla Misse-joen, Riianlahden ja Aajoen taisteluihin. Ylennyksiä jääkäriaikana: Hilfsgruppenführer 6.12.1916, Gruppenführer 9.8.1917. Hän osallistui Polangenin erikoiskursseihin ja suoritti moottoriteknillisen kurssin Libaussa. Ylennettiin vänrikiksi Suomen armeijassa 11.2.1918 ennen jääkärien pääjoukon paluuta Suomeen.

Saapui 1.11.17. Danzigista lähteneessä ja Vaasan saaristoon matkalla osan lastistaan purkaneen aselaiva Equityn mukana Tolvmansgrundetin saarelle Pietarsaaren pohjoispuolelle

Ennen vapaussodan alkua hän koulutti suojeluskuntia Pohjanmaalla.

Vapaussodassa sotatoimien alkaessa 27.1.1918 hän johti ansiokkaasti Laihian suojeluskuntaa riisuttaessa venäläistä varuskuntaa Laihialla. Hän osallistui Oulun taisteluihin ja myöhemmin kevättalvella Tampereen seudun taisteluihin, jolloin hän

Viljo Laakso kapteenina.

haavoittui Messukylässä 25.3.1918 toimiessaan komppanian päällikkönä Vaasan Rykmentissä. Sodan loppuvaiheissa hän osallistui vielä Viipurin taisteluihin.

Sodan jälkeen Laakso palveli suojeluskuntajärjestössä ja rajavartiolaitoksessa sekä puolustusvoimien joukko-osastoissa mm. Vaasan Rykmentissä, Helsingin Jalkaväkirykmentissä, Tampereen Rykmentissä ja Porin Rykmentissä.

Viimeksi mainitussa joukko-osastossa hän toimi komppanian päällikkönä ennen talvisotaa.

Laakso suoritti yksityisesti 5/8 luokkaa Viipurin reaalikoulussa v.1928. Sitä ennen hän kävi Kadettikoulun aktiiviupseerien täydennyskurssin v.1924 ja lisäksi Suojeluskuntain päällystökoululla taktiikan soveltamiskurssin sekä kapteenikurssin Taistelukoulussa.

Laakson siviiliopintojen täydentäminen vuoden 1918 jälkeen oli monelle jääkärille tyypillistä ja vaatimuksenakin vakinaisiin virkoihin nimittämiseen. Palvelupaikka vaihtui henkilökunnalla 1920- ja 1930 -luvuilla monesti suojeluskuntien ja rajavartiolaitoksen sekä puolustusvoimien yksiköistä toiseen, kuten Viljo Laaksonkin palvelusura osoittaa.

Talvisota 1939–1940

Laakson Pataljoona, III/ JR 13 perustettiin Kankaanpäässä, mistä se siirrettiin junalla Karjalan Kannakselle ja se ryhmittyi Mannerheim-linjalle Summan lohkolle, missä pataljoona vastasi ”Merkin” kaistasta. Laakso johti tarmokkaasti asemien kunnostamisen ennen sotatoimien alkamista ja pataljoona piti asemansa aina tammikuulle, jolloin se siirrettiin reserviksi. Laakso oli vaativa, peloton ja aina rauhallinen toimissaan. Hänen adjutanttinsa, luutnantti Gunnar Laatio (myöhemmin Sotaveteraaniliiton pj) kertoi kuulemastaan Laakson ja naapuripataljoonan komentajan, kapteeni Kuirin välisestä keskustelusta puhelimessa kovan taistelun jälkeen: ”Kuiri: Sinulla taisi olla kovat paikat siellä? -Laakso: oli vähän erimielisyyttä venäläisten kanssa näistä asemista, mutta lopulta tultiin siihen tulokseen, että me pidämme nämä asemat. Venäläiset antoivat vielä muutaman autokuorman aseitakin.”

Laakson pataljoonan taistelupaikkoja olivat jatkossa Lähde, Honkaniemi, Suur-Pero ja Kärstilänjärvi, missä Laakso haavoittui saamastaan luodista vaikeasti vatsaan, 3.3.1940, jolloin hänen taistelulähettinsä onnistui vetämään esimiehensä suksien päällä suojaan.

Gunnar Laation mukaan Laakso oli armoitettu johtaja, jota miehet poikkeuksetta kunnioittivat ja jota myös esimiehet arvostivat. Laakso itse arvosti miehiään suuresti ja kärsi

Majuri Laakso hänen adjutanttinsa Gunnar Laatio jatkosodan alussa.

Viljo Laakso aseveljien kanssa. Laakso toinen vasemmalta.

Porin prikaatin kilta käymässä Laakson haudalla Rengossa.

kovin joukkonsa kohtaamista tappioista taisteluissa.

Jatkosota 1941–1944

Gunnar Laation kertomaa edelleen: ”Olin teekkarina Outokummussa harjoittelemassa. Minut kutsuttiin puhelimeen keskellä yötä. Päästyäni puhelimeen kuului Laakson ääni: Poika, se alkaa taas. Tule ensimmäisellä junalla Mellilään perustamaan pataljoonan esikunta ja esikuntakomppania. -Terve!”

Siitä alkoi jatkosota, jossa Laaksosta tuli everstiluutnantti ja hän sai Mannerheim-ristin.

Jatkosodassa Laakso toimi JR 35:n III pataljoonan komentajana ja JR 60:n komentajana Laatokan pohjoispuolella. Vieljärvellä 4.8.1941 tapahtuneen toisen jalan amputoimiseen johtaneen haavoittumisensa jälkeen hän toimi

Jalkaväen Koulutuskeskus 4:ssä koulutusupseerina päällikön apulaisena 1942 ja oli Vaasan Suojeluskuntapiirin päällikön käytössä vuoteen 1944.

Lapin sota 15.9.1944–27.4.1945

Everstiluutnantti Laakso toimi JR 8:n komentajana vaikeasta vammastaan huolimatta vv. 1944–1945.

Nimitys Mannerheim-ristin ritariksi 7.5.1945

Ylipäällikkö nimittI pvm:llä 7.5.1945 Vapaudenristin 2.luokan Mannerheim-ristin ritariksi everstiluutnantti Viljo Aukusti Laakson Lapin sodan operaatioita johtaneen jääkärikenraaliluutnantti Hj. Siilasvuon esityksestä.

”Viimeksi kuluneen sodan alussa hän toimi pataljoonan komentajana Äänislinnan tien suunnassa. Aina joukkonsa kärjessä ollen hän henkilökohtaisella panoksellaan tuhoten itse mm. panssarivaunuja vaikutti ratkaisevasti useiden taistelujen menestykselliseen lopputulokseen. Hänen loistava toimintansa katkesi kuitenkintällä kertaa vaikeaan haavoittumiseen, mikä johti toisen jalan amputoimiseen.

Pohjois-Suomen sotaretkellä saksalaisia vastaan hän johti sitä rykmenttiä, joka ensimmäisenä eteni Ylitorniolta aina Palojoensuuhun saakka murtaen lujaa vastarintaa tekevän vihollisen puolustusasemat. Erityisesti everstiluutnantti Laakso kunnostautui Kolarin ja Muonion taisteluissa, joissa hänen onnistui henkilökohtaisesti johtamillaan yksiköillä pelastaa vihollisen tuhotöiltä Sieppijärven, Kihlangin, Kangasjärven ja Yli-Muonion kylät. Ensiksi mainitussa paikassa mm. henkilökohtaisesti ampumal-

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

la kylää sytyttävän polttopartion ja jälkimmäisessä kuljettamalla valtaamallaan amfibiovaunulla tykistön tulenjohtajan vesistön yli vihollisen puolelle, jolloin yllättävästi avatulla tykistötulella saatiin estetyksi kylänhävittäminen.

Esimerkillisellä johtajataidoillaan, tarmokkaalla ja pelottomalla esiintymisellään, suorittamalla aina henkilökohtaisesti hyökkäystiedustelut etumaastossa ja seuraten hyökkäyksissä etummaisten osiensa mukana, vieläpä usein rientäen niiden edellekin, loi everstiluutnantti Laakso rykmenttiinsä sen reippaan taisteluhengen, joka johti saavutettuihin erinomaisiin menestyksiin."

Viljo Laakso erosi vakinaisesta palveluksesta Kankaanpään Sotilaspiirin päällikkönä 5.2.1948. Hän toimi siviilissä Hinkaloisten sahan toimitusjohtajana Rengossa ja vakuutustarkastajana Vakuutusyhtiö Pohjolassa.

Viljo August Laakso kuoli 30.9.1950 ja hänet on haudattu Rengon Vanhalle hautausmaalle.

TEKSTI: **Sami Sihvo**

Jääkärieverstiluutnantti Viljo Laakson jääkäriesineitä

Jääkäriperinneliike sai ottaa vastaan helmikuussa jääkärieverstiluutnantti Viljo Laaksolle kuuluneita jääkäriesineitä. Lahjoituksen teki Viljo Laakson tyttären poika Markku Virevuo. Esineiden joukossa oli mm. jääkäripukuun puettu puuveistos, Laaksolle kuulunut kiikari ja puukko sekä Antti Favénin maalauksista tehty painokuvasarja "Vapaussodan miehiä" kehystettyinä.

Lahjoituksen päälle juotiin kahvit. Kuvassa vasemmalta Markku Virevuo, Sami Sihvo ja Marja-Liisa Crockford. Kuva Tiina Kiiski

Puinen jääkäripatsas on puettu jääkäripukuun ja päässä sillä on komea tsako. Puukko on lahjaksi saatu puhdetyö, tupessa tunnus III JR13. Laakso toimi tuon pataljoonan komentajana jatkosodan alkuvaiheissa.

Vapaussodan päättymisen 10-vuotismuistona julkaistiin Antti Favénin maalauksista tehty painokuvasarja. Useimmat kuvien miehistä ovat jääkäreitä.

Kolumni • Jukka Knuuti

Kahden USAFin koneen kohtelu Ruotsin ilmatilassa

Neljälle Ruotsin ilmavoimien entiselle Viggen-lentäjälle luovutettiin viime vuoden lopulla amerikkalainen kunniamerkki: US Air Force -medal. Mitali oli kiitos siitä, että nuo pilotit olivat 1987 saattaneet Itämeren yläpuolella siipirikon amerikkalaisen huippunopean SR 71-tiedustelukoneen turvallisesti Tanskan ilmatilaan.

12 vuotta aiemmin oli kaksi ruotsalaista Draken hävittäjää niin ikään saattanut amerikkalaisen sotilaskoneen pois Ruotsin ilmatilasta. Siitä saatosta ei mitaleja jaettu. Päinvastoin Ruotsin ilmavoimien komentaja kutsuttiin tapauksen johdosta moitittavaksi USA:n Tukholman suurlähetystöön. Miksi näin erilainen kohtelu kahdesta samanlaisesta toimenpiteestä?

Otetaan hyvät uutiset ensin

Amerikkalainen kolminkertaisella äänennopeudella lentävä SR-71-tiedustelukone oli 29. kesäkuuta 1987 tavanomaiselle Baltic Express-lennolla Itämeren yläpuolella. Kone keräsi dataa Neuvostoliiton alueelta lentäen pohjoiseen Itämeren itäreunaa pitkin. Kun se oli Ahvenanmaan eteläpuolella kääntymässä länteen, toinen moottori sammui. Lentäjät antoivat hätäkutsun ja kääntyivät vasemman kautta suorimmalle mahdolliselle kotiinpaluureitille yli Gotlannin ja Öölannin. Tehojen pudottua puoleen koneen nopeus laski jyrkästi ja lentokorkeus putosi 25 000 metristä 7600 metriin.

Kolmen kruunun, kuten punatähden ilmavoimatkin, olivat vuosia yrittäneet turhaan päästä tutkaetäisyydelle Blackbirdista, mitä nimeä SR71:sta käytettiin. Ruotsin taistelujohto ohjasi harjoituslennolla olleen Viggen-parin tunnistamaan lähestyvän Mustalinnun. Viggen-pari lensi koneen kummallakin puolella 30 metrin etäisyydellä ja totesi, että Itämeren pikajuna lensi vain yhdellä moottorilla ja menetti edelleen korkeutta. Mutta Viggeneiltäkin oli polttoaine loppumassa ja he hälyttivät toisen Viggen-parin jatkamaan saattotehtävää. Kun oltiin Tanskan ilmatilan rajalla, oli Blackbirdin lentokorkeus enää 3600 metriä, mutta se saattoi jatkaa lentoaan Nordholziin Länsi-Saksaan.

Ruotsalaislentäjien palkitsemisen, vaikka myöhäisen, syy oli se, että amerikkalaiset uskoivat Viggeneiden saattueen estäneen, ettei Mustalinnun siivelle tullut neuvostohävittäjiä, joita oli tapahtuman aikaan ilmassa Itämeren ilmatilassa

Ja se toinen tapaus

ETYK oli päättynyt ja 2. elokuuta 1975 ja Yhdysvaltojen presidentti Gerard Ford ja ulkoministeri Henry Kissinger olivat poistumassa Helsingistä. Suuntana oli Bukarest ja tarkoitus oli lentää Ruotsin yli. Lähtö kuitenkin viivästyi ja päädyttiin lyhempään reittiin yli Gotlannin ja Öölannin. Muutoksen ilmoittamisessa oli sotkua ja lennosta unohdettiin kertoa Ruotsin ilmavoimille. Ruotsin ilmapuolustus totesi tunnistamattoman koneen lähestyvän Karlskronan suoja-aluetta ja lähetti Draken-parin katsomaan tulijaa. Öölannin eteläkärjen kohdalla Draken-lentäjät saivat näkyviinsä nelimoottorisen Boeing VC 137 Stratoliner matkustajakoneen, jonka kyljissä oli iso teksti AIR FORCE ONE. Lentäjillä sen enempää kuin heitä ohjastaneella taistelunjohtajalla ei tietysti ollut aavistustakaan koneen matkustajista.

Drakenit asettuivat ohjesäännön mukaisesti karkotettavan koneen kummallekin puolelle. Ne vaaputtivat siipiään kansainvälisenä merkkinä kehotuksena muuttaa lentosuuntaa. Jenkkikone ei uskonut heti ja operaatio piti toistaa. Samaan aikaan Air Force Onen everstin arvoinen päällikkö otti yhteyttä Malmön lennonjohtoon vaatien sitä keskeyttämään Drakenien operaation. Lennonjohto antoi jenkille uuden lentosuunnan, mitä tämä noudatti.

Pari päivää tapahtuneen jälkeen Ruotsin ilmavoimien komentaja kävi USA:n suurlähetystössä ottamassa vastaan suurlähettilään moitteet, joiden mukaan Drakenit olivat lentäneet liian lähellä Air Force Onea. Drakenlentäjät sanoivat olleen sadan metrin etäisyydellä amerikkalaiskoneesta. Mitään virallista vastalausetta ei USA kuitenkaan tapauksesta tehnyt.

Ruotsi sitä vastoin piti pintansa. USA:n ilmailuasiamies kutsuttiin Ruotsin pääesikuntaan, missä attasean muistin virkistämiseksi kerrattiin, kuinka ulkomaisen sotilaskoneen, joksi Air Force One teknisesti luokiteltiin, tulee käyttäytyä, kun se haluaa lentää läpi Ruotsin ilmatilan.

Julkaistu aiemmin Suomen sotilaslehdessä

Talvisodan alla julkaisematta jäänyt jääkärieversti Erik Jernströmin tärkeä jääkärihistoriakirja on nyt lukijoilla

Jääkäripataljoona 27:n Hauptzugführer, jääkärieversti Erik Jernström kirjoitti 1930-luvun lopussa Schildtin kustantamolle jääkärikoulutuksen sekä vapaussotamme aikaisiin muistiinpanoihin ja dokumentteihin perustuvan käsikirjoituksen. Käsikirjoitus valmistui talvisodan kynnyksellä ja jäi julkaisematta. Alkuperäinen teksti käsittää 302 sivua. Kirjan nimi ja lukujen otsikot ovat toimittajan laatimia. Kirjan aloittaa Erik Jernströmin tyttären pojan, toimittaja Magnus Lindholmin 2019 laatima ”Bokens bakgrund”-kappale, mistä selviävät käsikirjoituksen julkaisuun vaikuttaneet perusteet.

Sadan kappaleen painoksena julkaistu kirja on ruotsinkielinen. Käsikirjoitus päättyy vuoteen 1924. Sen jälkeen toimittajan isoisästään Erik Jernströmistä laatima osio ”En sidoblick i Eriks privata backspegel” kertoo jääkärieverstin vuosista hänen erottua everstin virasta vuonna 1924.

Erik Jernström syntyi Haminassa 1886 ja kuoli Helsingissä 1971. Isä oli Suomen Kadettikoulussa Haminassa opettajana toiminut kenraalimajuri Alarik Jernström. Äiti Alma Löfström oli kenraalimajuri Ernst Löfströmin tytär. Erik kasvoi ja kävi ensimmäiset kouluvuotensa varuskuntakaupungin historiallisessa ympäristössä. Koulun alkuvuosina hän löysi Topeliuksen ”Välskärin kertomukset”, Runebergin ”Vänrikki Ståhlin” ja säästi taskurahoistaan Nodersvanin Saksa – Ranska sodasta 1870–71 kertovan kuvitetun teoksen ostoon tarvittavan summan. Kymmenvuotiaana Erik oli lukenut sekä ”Välskärinsä” että Suomen sodan ”Vänrikin tarinat” ja ostamansa Saksan voitoista Wörthissä ja

Erik Jernström: Jägerbataljonen 27 Finlands frihetskamp (toimittaja Magnus Lindholm). Jernström sai käsikirjoituksen valmiiksi talvisodan alla, mutta kirja oli silloin vielä julkaisematta. Jerströmin tyttärenpoika Magnus Lindholm toimitti tekstin. Kirja on tärkeä osa jääkärihistoriaa ja koska kirja on julkaistu vain 100 kappaleen ruotsinkielisenä painoksena Parole julkaisee tämän kenraali Asko Kilpisen poikkeuksellisen pitkän kirjaesittelyn.

Sedanissa kertovan teoksen. Hänelle muodostui kansallisromanttinen kuva Suomen menneisyydestä ja Saksan mahtavuudesta. Varuskuntakaupunki ja kirjojen sankarit suuntasivat koulupojan ajatukset sotilasammattiin!

Pehtori opetti nuorelle Erikille suomen kielen

Lapsuuden kesät vietettiin Suotniemessä 6 km Käkisalmesta, jonka isä oli ostanut 1890 – luvun alussa. Kenraalin eläköidyttyä v 1900 perhe muutti Suotniemeen. Täältä saadut vaikutteet istuttivat Erik Jernströmiin kiintymyksen Karjalaan ja Vuoksen maisemiin. Tilan Suomussalmelta kotoisin oleva pehtori opetti Erikille eränkäynnin salat. Erik omaksui pehtorin opissa liikkuessaan käytännön suomen kielen ja kansanluonteen peruspiirteet, joista oli tulevalle Hauptzugführerille korvaamaton hyöty ongelmien kasaantuessa jääkäreiden keskuudessa JP 27:n rintamavaiheen aikana.

Kenraalin sairastuttua perhe muutti Viipurin. Hänen kuolemansa 1904 johti Suotniemen myyntiin. ”Elämäni tuntui hajoavan sirpaleiksi”, kuvaa järkytystään tuolloin lukiossa ollut Erik. Lukiovuosina isänmaallisen aatteen ohjaama Erik hakeutui mukaan ajankohtaiseen passiivisen vastarinnan toimintaan. Nuoreen mieleen juurtui venäläistämisohjelman siivittämänä voimakas Venäjän vastainen asenne. Tekstissä käyttämäni suorat lainaukset Jernstömin käsikirjoituksesta olen merkinnyt ”lainausmerkein”.

Erik Jernströimin vertaus vuosien 1905 ja 1918 tapahtumista ”takinkääntöineen” kuvaa suomalaisen virkamieskunnan asenteita eteen tulleissa lojaalisuustilanteissa. Yleislakon alkaessa Viipurin lukiolaiset vaativat opettajakuntaa osallistumaan lakkoon. Rehtori torjui esitykset lain vastaisena. Kumottu Suomen perustuslaki palautettiin yleislakon vaatimuksena voimaan. ”Rehtori piti nyt juhlavan puheen ja kiitti oppilaitaan urhoollisesta taistelusta ja rakkaudesta isänmaahan! Mutta, kuten Viipurissa 1905 rehtori ylisti oppilaitaan, niin tapahtui myös 1918 jääkärien kotiinpaluun yhteydessä Vaasassa. Maanpettureista oli tullut isänmaan parhaita poikia!”

Erik Jernström eteni JP27:ssa Hauptzugführeriksi ja oli näin korkeimman sotilasarvon saavuttanut jääkäri.

Runebergiläiset ihanteet ja venäläistämisen viha

Erikin nuoruusvuosista nousevat esille runebergiläisyyden ihanteet ja venäläistämisen herättämä viha. Marko Paavilainen tuo tämän vahvasti esille Jääkärisäätiön julkaiseman kirjan ”Suomen jääkärit – Itsenäisyyden kärkijoukko” ensimmäisessä luvussa. Autonomian vakauden kokenut sukupolvi eli Paavilaisen mukaan edelleen ”mennessä hyvässä ajassa, kun taas nuoret näkivät tilanteen tässä ja nyt”.

Erikin lapsuus oli sukusiteiden yhdistämä ja taloudellisesti turvattu. Isän kuolema ja Suotniemen myynti särki tämän kuvan. Elämä oli sovitettava äidin leskeneläkkeen ja kaventuneiden tulojen puitteisiin. Erik pääsi ylioppilaaksi Viipurissa 1906. Sen jälkeen perhe muutti Helsinkiin.

Erik aloitti Helsingissä geologian ja maantiedon opiskelut. Sota keskeytti loppuvaiheessa olleet opinnot 1914. Tavattuaan viipurilaisen luokkatoverinsa Isak Alftanin Erik hakeutui nk. ”Itäsuomalaisten ryhmään” ja sen mukana itsenäisyysliikkeeseen. Mahdollisuus sotilaskoulutuksen Saksassa varmistui helmikuussa 1915. Erikin lähtöpäätös syntyi välittömästi! ”Päätös maksoi minulle kolmivuotisen kihlauksen purkautumisen ja opintojen katkeamisen”. Erik Jernströmin perhetausta, nuoruuden vahva idealismi ja venäjävastaisuus sekä nopeasti tehty päätös lähteä Saksaan antavat kuvan hänen luonteestaan. Lähtö ei ollut hetken mielijohteessa syntynyt päätös, vaan henkisen kasvun ja olosuhteiden muutosten tulos. Tuolloin jo 29- vuotias Erik Jernström tuo tämän käsikirjoituksessaan selvästi esille kuvatessaan kauaskantoisiin ratkaisuihin johtaneita pohdintojaan. Runar Appelberg, Gabriel von Bonsdorff ja Erik Jernström matkustivat Tornion kautta Ruotsin läpi junalla ja lautalla Saksaan, päätyen ensimmäisten suomalaisten joukossa Locksdteter Lageriin 25. helmikuuta 1915.

Erikin Jernströmin lapsuuden ja nuoruuden kuvaus on tämän suppean painoksen kirjan esittelyssä tehty harkitun laajaksi, jotta saamme kuvan Hauptzugführin ja vapaussodassamme menestyneen komentajan taustalla olevista tekijöistä. Hänen taustaansa on hyvin niukasti kuvattu muuten runsaasta jääkärikirjallisuudesta.

Ovatko jääkärit seikkailijoita vai maanpettureita

Kohti Saksaa matkaavien kolmen nuoren tilanteen kaksijakoisuus aukeaa Erikin enon vapaussodassamme kenraali ”Tollina” tunnetun kenraalimajuri Ernst Löfströmin Erikille osoitetun kirjeen kuvauksesta Saksan vastaiselta rintamalta. Löfström kertoo sisarenpojalleen rykmenttinsä Galitsiassa saksalaisia vastaan 20.–21.9.1914 käymästä taistelusta. Taistelun päätyttyä rykmentin 27 upseereista oli rivissä 7 ja miehistön vahvuudesta puuttui 3/4. ”Keisarillisessa armeijassa palveli useita upseereita, jotka olivat karriääristään

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

kiitollisuudenvelassa keisarilliselle kaksoiskotkalle! Ei ole hämmästyttävää, että me olimme heidän silmissään seikkailijoita ja pettureita. Voisiko eno koskaan ymmärtää hänen ratkaisuaan?" Pohtii Erik lukiessaan kirjettä junan halkoessa pohjoisen Ruotsin öistä pimeyttä.

Perillä odotti Saksan valtakunnan vieraiksi luokiteltuja ja upseerioppilaan statukselle nostettuja suomalaisia kohtelias vastaanotto. Sotilaskoulutuksen perusteellisuus ja fyysinen kovuus sekä vaativuus yllättivät Erikin positiivisesti. Kirja ei tuo uutta perustietoutta Pfadfinder-kurssin kokonaisuudesta ja koulutuksesta, ei myöskään koulutusjoukon (pataljoonan) arkipäivästä. Erik Jernströmin mahdollisuus Hauptzugführerinä olla havaintoetäisyydellä päätösten valmistelussa ja myös tekohetkellä, on avannut hänelle näköaloja päätösten taustalle. Näitä taustoja löytää tarkkasilmäinen lukija niin tekstistä kuin myös rivien välistä..

Pataljoonan komentajan läheisyydessä oleva Hauptzugführer näkee ongelmat ja ratkaisut toisella tasolla kuin rivijääkäri. Jernström antaa perusteita tarkastella pataljoonan johdon tekemiä vaikeita päätöksiä saksalaisten näkökulmasta. Hänelle avautui mahdollisuus tarkastella saksalaisten esimiesten päätösten taustoja ja pataljoonan jääkäreiden joskus hankalienkin edesottamusten seurauksia "laajemmasta näkökulmasta".

Kahden viikon sisällä kurssille oli ilmoittautunut 150 miestä. Heidät jaettiin kahteen komppaniaan. Erik Jernström nimitettiin 21.maaliskuuta 2. Komppanian "kolmen nauhan Zugführeriksi" (Kompagnieführer der Zweiten Feldkompagnie). Björn Lindequist nimitettiin 1.Komppanian Kompagnieführeriksi. Arvomerkkinä oli hihaan ommeltu kolme valkoista nauhaa. Sodassa vatsaan haavoittunut kapteeni Bade oli 2.K:n päällikkö. Erik Jernström arvostaa tekstissään vahvasti Baden suoraviivaista johtajuutta. "Bade oli vaativa ja tiukka kouluttaja, jonka käskyt olivat lyhyitä ja yksiselitteisiä. Hän oli esimerkki ammattinsa taitavasta, idearikkaasata ja tehokkaasta kouluttajasta. Preussilaisen ammattiupseerin myönteinen malliesimerkki".

JP27:n jatkokoulutus saatiin toimimaan, kun kapteeni Eduard Ausfeltista tuli pataljoonan komentaja. Hän tuli jääkärien mukana Suomeen. Tampereen taistelussa maalis–huhtikuun vaihteessa johti valkoisten läpimurtoa kaupungin keskustaan. Ausfeldt palveli Suomessa paitsi vapaussodassa myös lyhyen ajan jatkosodassa suomalaisen everstin vakanssilla.

Majuri Bayer oli oikea mies pataljoonankomentajaksi

Pataljoonan komentaja majuri Maximilian Bayer sai sekä laaja-alaisesti sivistyneenä henkilönä että pataljoonan komentajana osakseen Hauptzugfürerinsä varauksettoman tunnustuksen ja tuen. Kirja sisältää useita suoria käännösotteita majurin lennokkaista, suomalaisten motivaation nostamiseksi tarkoitetuista puheista. Jernström toteaa majurin olleen parempi "vapaana puhujana" kuin ajatuksiensa kirjallisena tulkitsijana. Epäonnistunein "kirjoitettu" esimerkki on pataljoonalle jaettu, suomeksi ja ruotsiksi käännetty majurin "kurinpalautusjulistus" Riianlahden rintaman levottomuuksien ja kieltäytymisien seurauksena – teksti on päivätty 24.9.1917. Jernström on myös analysoinut rivijääkärien näkökohdista lähtien "syksyn 1917 suureen tyytymättömyyteen" johtaneita syitä.

Mauri Bayerin hyväksyi Hauptzugführerinsä esityksen miesten kuulemisen haastatteluissa "unter vier Augen", jotta miehet voivat kertoa "mikä heidän mieltään painaa." Jernström aloitti haastattelut välittömästi. Jääkäri Eino Polón toimi kirjurina. "Jonot oven ulkopuolella olivat pitempiä kuin lääkärillä". Miesten mielialat tasoittuivat kuulemisten ja puhumisen toimiessa venttiilinä!

Filosofian maisteri, Oberzugführer Karl Runar Appelbergistä, Kotkan "Norjan sahan" intendentin pojasta, kasvoi luonteenpiirteidensä ja laajan sivistyneisyytensä ja monipuolisen kielitaidon myötä henkilönä Pfadfinder-kurssin ja myöhemmin koko pataljoonan henkinen johtohahmo. Jernstöm arvostaa hänet korkeimmalle kaikista pataljoonan suomalaisista johtajista. Appelbergin menehtyminen nopeasti edenneeseen tuberkuloosiin Tukkumin sairaalassa 22.7.1917 oli Jernströmin mukaan suuri menetys jääkäripataljoonalle, mutta erityisesti itsenäisen Suomen tuleville puolustusvoimille. Appelberg saa Erik Jernströmiltä vielä kunniamaininnan kirjan käsikirjoituksen viimeisellä sivuilla.

Pfadfinder-kurssi oli vaativampi kuin tämän päivän RUK:mme

Alkaen 2.7.1915 tuli puolivirallisia tietoja Pfadfinder-kurssin laajentamisesta vahvennetuksi pataljoonaksi. Majuri Bayer kutsui 31.8. kurssin koolle luentosaliin. 140 miestä oli paikalla. Majuri luki päätöksen pataljoonan rungon "Ausbildungsg-

ruppe Locksdet" perustamisesta. Jo 2.9.1915 "siirrettiin" paraatipukuisten saksalaisten kouluttajien läsnä ollessa suomalaiset lakkautetun Pfadfinder-kurssin organisaatiosta Ausbildungsgruppe Locksdettiin. Majuri Bayer luki päätetyt 66 Pfadfinderin ylennykset koulutusjoukon tuleviin johtajatehtäviin.

Jernströmin kuvauksen perusteella tarkistan selvästi ylöspäin henkilökohtaista kantaani arvioitaessa Pfadfinder-kurssin tasoa ja merkitystä koskien erityisesti muodostettavaan koulutusjoukkoon sijoitettavan suomalaisen jääkäripäällystön koulutustasoa! Kurssiin kesto oli noin kuusi kuukautta. Opetus oli tiivistä ja monipuolista sekä fyysisesti että henkisesti vaativaa ja raskasta. Kurssin opetuksen teoreettinen ja fyysinen taso oli selvästi vaativampi kuin suomalaisen tämän päivän jalkaväen RUK -kurssin. Sitä voinee varauksin verrata taktilliselta tasoltaan 1960 – luvun alussa merikadettikurssini Santahaminassa KadK:ssa kuuden kuukauden aikana saamaan jalkaväen toiminnan perusteiden koulutukseen ja komppania/pataljoona-tason taktiikan opetukseen.

Aloituksen 1.9.1915 jälkeen koulutusjoukon rivivahvuus kasvoi 143:sta miehestä maksimissaan 1679 mieheen huhtikuun lopussa 1916. Joukon keski-ikä oli Jernstömin mukaan 21 – 25 vuotta ja heistä 40 % oli kotoisin Pohjanmaalta. Noin 25% omasi jonkinlaisen akateemisen lopputukinnon – ja ylioppilaita toista sataa, eli "hyvää päällystöainesta oli runsaasti!"

Majuri Bayer välitti odotetun liikekannallepanokäskyn pataljoonalle suullisesti 3.5.1916 klo 18. Rintamapalvelukseen kelpaamattomia oli siirretty siviilityöhön ja lähdöstä kieltäytyneistä jääkäreistä oli muutama vangittu. Rintamalla osoittautui, että karsintaa oli tehty liiankin hellällä kädellä. Lähtöaamuna 31.5.1916 oli Jääkäripataljoona 27:n rivivahvuus 1254 suomalaista. Mieliala ja lähtöinnostus oli korkealla.

Jääkärieversti Erik Jernströmin käsikirjoitus ei sisällä Locksdtetin koulutusjoukon arkipäivästä tai rintamalle lähdöstä kokonaisuuksia. Jernstömin käsikirjoituksessa on mielenkiintoisia kirjeiden ja puheiden käännöksiä sekä majuri Bayerin lausuntoja ja kannanottoja. Näistä useat käsittelevät rintamalle lähtöä ja sen tunnelmia tai Missen sekä Riianlahden rintamavaiheiden aikaisia pataljoonassa puhjenneita levottomuuksia ja tyytymättömyyden osoituksia. Ne kertovat, miten nuoret ja kokemattomat Oberzugführerit ja Zugführerit oppivat kantapään kautta kuuntelemaan ja johtamaan suomalaista rivisotilasta – eli oppivat suomalaisen perusluonteen huonot – mutta myös hyvät puolet.

JP27 matkalla rintamalle. Päällystö matkusti oikein matkustajavaunuissa.

Bayerin jääkärien puolustaminen aiheutti siirron länsirintamalle?

Rintamavaiheen kuvaukseen sisältyy Oberzugführer Jernströmin omakohtainen kokemus Schmardenin taistelussa. Jernström oli vapaaehtoisena mukana saksalaisen komppanianpäällikön rinnalla yöllisessä hyökkäyksessä, jossa komppanian kohdalla kaikki ei mennyt ihan niin kuin oli suunniteltu. Schmardeniin liittyen on myös käännös majuri Bayerin "virkatien ohittaen" 8. Armeijan johdolle osoittamasta kirjeestä, jossa majuri paheksuu suomalaisten pioneerien käyttöä taistelussa erillään omasta pataljoonasta. Vaikka kirje oli osoitettu "Hänen Ylhäisyydelleen", saavutti tieto kirjeestä myös Bayerin ohittamat esimiehet. Heistä harva hyväksyi majuri Bayerille "suullisesti luvatut suomalaisten käyttörajoitukset". Kirje saattoi antaa alkusysäyksen "hankalan" majurin siirrolle länsirintamalle.

Jernström kuvaa kokemattomien suomalaisten esimiesten kasvamista rintamaolosuhteissa suomalaisten rivijääkärien johtajiksi. Tehtävään, jota ei Suomen kouluissa eikä yliopistossa opetettu. Teksti antaa kuvan yksimie-

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Kiväärit on keossa ja reput kasoissa. JP27 odottaa rintamalle vievää junaa. Kuvassa oikealla Aarne Sihvo

Jatkuu edelliseltä sivulta.

lisestä suomalaisesta päällystöstä, joskin Pfadfindereiden ”ylennysten etumatkaa” saatettiin henkilökohtaisissa kiistatilanteissa kyseenalaistaa. Vaikuttaa siltä, että Hauptzugführer Erik Jernströmin auktoriteettia ei rintama- tai Libau-kuukausien aikana asetettu suomalaisten eikä saksalaisten taholta kyseenalaiseksi. Eli tehtävään oli valittu alusta lähtien oikea mies. Yhtä hyvin ei valinta osunut paikalleen 1. Komppanian ”Kompagnieführerin” Björn Lindeqvistin kohdalla. Hän erosi kurssilta 29.4.15 siirtyen Ruotsiin, jossa menehtyi tuberkuloosin 26.10.1917.

Vuoden 1916 loppu ja uusivuosi 1917 vietettiin sekä vastaanotettiin ”reippaasti ”Libaussa. Elämään jäi libaulaisten muistiin ”Finnenweihnachten”-sanonta! Vain muutaman päivän jälkeen tuli yllättäen lähtö rintamalle Aa-joen talvitaisteluihin ja pakkasiin.

Muutamaa päivää aiemmin oli ilmoitettu majuri Bayerin siirrosta rykmentin komentajaksi länsirintamaalle. Oliko 8. Armeijan komentaja, kenraali v. Papperitz onnistunut pääsemään eroon ”hankalasta” majurista”? Oberzugführer Jernström teki majuri Bayerin luvalla audienssin 8.A:n komentajan luo ja jatkoi Berliiniin. Molemmissa paikoissa hän sai kohteliaan, mutta kielteisen vastaanoton. Siirtoa ei peruttu!

Ankarien olosuhteiden Aa-joen kauteen sisältyi Oberzugführer Ståhlbergin kokoontuneen joukon edessä suorittama jääkäri Saarikosken ampuminen. Jernström perustelee lyhyesti tapahtunutta: ”Saarikoski kieltäytyi kolmasti joukon edessä Ståhlbergin käskiessä häntä liittymään hiihtojoukkoon” ja jatkaa: ”Käsky, jota ei toteltu oli kapinaa eikä mitään muuta!” Jernström ei pohdi tapahtuman taustoja vaan toteaa, että ”sotaoikeus käsitteli tapahtuneen ja totesi Oberzugführer Ståhlbergin toimineen tässä tilanteessa sotalakien määrittämissä puitteissa”.

Libaun alkuvaihe oli hukattua aikaa

pataljoonalla huono komentaja

Jernström pitää Libaun varuskuntajakson ensimmäisiä kuukausia lähes ”hukattuna aikana”. Pataljoonan komentajaksi oli majuri Bayerin jälkeen määrätty kapteeni Knaths. Jernström määrittää: ”Komppanian päällikön tasolle jäänyt näköalaton, mutta tuolloin virkaiältään pataljoonan vanhin kapteeni”. Knathsin komentajakaudellaan ei suomalaisten koulutus ”Suomen tulevan armeijan upseereiksi ja aliupseereiksi” edennyt jo opittujen rutiininien kertaamisen myötä. Poikkeuksen teki Knathsin ”lempilapsi” aliupseerikurssi, jolla koulutettiin ja harjoiteltiin mm. ”tehtävätaktiikkaa ja iskuosaston toimintaa” kenttälinnoitetuissa olosuhteissa. Nämä länsirintaman asemasotavaiheen pattitilanteessa synnytetyt erillisten iskuosastojen toimintamuodot sopivat hyvin suomalaiseen itselliseen luonteeseen ja toimintaan.

Jernström kuvailee kitkerän ironisesti suomalaisten johtajien pyrkimyksiä edistää eri keinoin pataljoonan henkilöstön koulutusta Suomessa edessä oleviin vaativiinkin tehtäviin. He saivat tukea pyrkimyksilleen Tukholmasta tutustumiskäynnille saapuneilta kolmelta mieheltä – Fabritius, v. Essen ja Ekola. Kapteeni Ausfeld tuki mahdollisuuksiensa mukaan ”koulutustavoitteiden laajentamista ja kurssimuotoisten koulutusjaksojen toimeenpanoa”. Jernström käsittelee kirjeenvaihtoineen kevään ja kesän 1917 koulutustavoitteita ja niiden nihkeää etenemistä. Esitettyjen suunnitelmien toimeenpano eteeni pitkin harppauksin vasta 29.9. jälkeen, kun kapteeni Ausfeld määrättiin pataljoonan komentajaksi.

Samanaikaisesti koulutussuunnitelmien kanssa Hauptzugführer joutui käsittelemän Bahrenfeldin rangaistusleirille joutuneiden suomalaisten ankaraa kohtelua ja ala-arvoisia olosuhteita. Vahvan alkusysäyksen antoi Zugführer Aarne Sihvon tunnepitoinen Oberzugführerille osoitettu kirje, jossa hän ankarin kääntein kertoi olosuhteista, joissa yli 200 suomalaista sovitti rintama-aikaisia kieltäytymisiään, ”aliravittuina ja rääsyihin puettuina”.

Suomen puolustusvoimille erittäin tärkeän kokonaisuuden – ”Suomalainen Sotilaskäsikirja” - synnytys alkoi 12.7.1917 Oberzugführer Ståhlbergin johdolla. Jernström siteeraa Ståhlbergin apulaisena toimineen Gruppenführer Nurmion (fil.maisteri) päiväkirjamerkintöjä: ”Työaika oli klo 07.00 – 17.00. Työn tuloksena oli 5 osaa, käsittäen yhteensä yli 1500 sivua. Kirja painettiin Kuninkaallisessa Hovikirjapainossa Berliinissä ja se valmistui vähän ennen kotimatkan alkua”.

Elokuussa 1917 Hauptzugfürer Jernström sai käskyn matkustaa Tukholmaan. Täällä hän liittyi lakkautetun Suomen Kaartin komentajan, eversti Mexmontanin ja kahden ruotsalaisen ye-kapteenin muodostamaan ”työryhmään”. Ryhmä työsti Suomen vapaussotaan liittyvää joukkojen käyttöä ja operaatiosuunnitelmaa. Suunnitelma perustui saksalaisten maihinnousuun Suomeen ja ”jääkäreille oli siinä suunniteltu erikseen osuus omana laajennettuna joukkonaan”. Suunnitelma oli mm. pohjana, kun jääkäreille ja Valkoisen Armeijan ylipäällikölle, kenraali Mannerheimille syntyi erimielisyys jääkäreiden käytöstä osana Suomen hallituksen joukkoja. Jernström kertoo arvostamansa eversti Mexmontanin ja ruotsalaisten nuorien ye-kapteenien laatimasta sekä saksalaisen kenraali Ludendorfin alustavasti hyväksymän operaatiosuunnitelman syntyvaiheista.

Mexmontan valmis asettumaan hallituksen joukkojen johtoon

Kirjassa on myös eversti Mexmontanin muistio, päiväys 27.6.1917, jossa hän lupaa ”asettua sen suomalaisen sotilaallisen voiman johtoon, joka nyt on rakennettava”. Jernström jatkaa heti seuraavassa kappaleessa, että ”hän ilahtuu, kun eversti Mexmontan on löytänyt suorat yhteydet Saksan korkeimpaan sodanjohtoon, sillä yhteistoiminta kenraali Ludendorfin kanssa takaa sotilaallisten näkökohtien huomioimisen ratkaisevissa operaatioissa Suomessa”.

Eihän tämä henkilökysymys ihan näin mennyt, mutta eversti (kenraalimajuri) Mexmontan ”ei herrasmiehenä jälkeenpäin missään vaiheessa kyseenalaistanut hallituksen päätöstä nimittää kenraaliluutnantti Mannerheim ylipäälliköksi.”

Mannerheimin ylipäällikkyys oli jääkäreille yllätys. He olivat Libaun viimeisinä viikkoina valmistautuneet toimimaan Mexmontanin, ruotsalaisten ye-upseerin ja Oberzugfuhrer Jernströmin laatimien alustavien suunnitelmien puitteissa. Jääkäriupseerien ja -aliupseerinien sijoittuminen ja tehtäväjako sisältyivät myös suunnitelmaan. Jernström oli palattuaan Tukholmasta informoinut suomalaista pataljoonan johtoa Tukholmassa hahmotellusta jääkärien käyttöajatuksesta tulevassa itsenäisyystaistelussa. Myös everstiluutnantti Thesleff perehdytettiin muutamia vuorokausia ennen lähtöä jääkärien suunnitelmista hänen saavuttua Libauhun.

Tieto Venäjän molemmista vallankumouksista saavutti viiveellä pataljoonan. Lokakuun vallankumouksen radikaalit ajatukset hivuttautuivat myös pataljoonan tietoon antaen sysäyksen lähinnä ryhmänjohtajista koostuneen ”pataljoonaneuvoston” perustamiseen. Myöhemmin syntyi suppea, mutta poliittisesti jyrkempi ”Työläisjääkärien toimeenpaneva komitea”. Jernström ja pääosa pataljoonan suomalaisesta johdosta vierastivat ”vallankumoustietojen mukanaan tuomia poliittisia neuvostoja Ne eivät kuuluneet saksalaiseen sotilaskuriin”!

Eversti Nikolai Mexmontania suunniteltiin Suomen hallituksen joukkojen johtoon, kun Suomen vapauttamista suunniteltiin Tukholmassa saksalais-ruotsalais-suomalaisissa neuvotteluissa.

Ausfeltin tulo komentajaksi tiivisti koulutusohjelman

Kapteeni Ausfeldin nimitys pataljoonan komentajaksi 29.9.1917 tiivisti koulutusohjelman Jernström ja Oberzugführerien sekä erityisesti Tukholman valtuuskunnan tavoitteiden mukaiseksi, ”kouluttaa itsenäisen Suomen tulevan armeijan päällystö”! Samalla etenivät loppuvuoden ja vuoden 1918 alun Suomeen lähdön suunnitellut ja järjestelmälliset valmistelut. Jernströmin siteeraama kirjeenvaihto Tukholman valtuuskunnan – itsenäiseksi julistautuneen Suomen hallituksen jaa Saksan ylimmän sodanjohdon välillä antaa selkeän kuvan asioiden etenemisestä. Kirjeiden, periaatteessa käskyjen diplomaattisen kohtelias sanojen valinta poikkeaa tämän päivän viestintäkielestä. Valitettavasti kotiinpaluu valmistelujen ”etsikkoaikaa oli hukattu melkein puoli vuotta”, ennen kuin kapteeni Ausfeldistä 29.9. tuli komentaja. Syksyn 1917 loppukuukaudet jouduttiin käyttämään miehistön kurinpidollisten toilailujen torjuntaan ja lomautusten suunnitteluun” sekä tiivistettyjen erikoiskurssien läpivientiin. Lomautusten suunnittelu tarkoitti A-luokan lomalaisille opiskelumahdollisuuksia velvollisuudella palata heti pataljoonaan, kun käsky kävi. B-lomalaisten paluu ”ei ollut välttämätöntä, mutta toivottavaa?”. Kyse oli käytännössä ”jonkin asteisesta puhdistuksesta”.

Lukiessani jääkärieversti Erik Jernstömin 1930- luvun lopulla valmistunutta käsikirjoitusta olen verrannut hänen harkiten muotoiltuja lauseita 6.12.1966 valmistuneeseen Matti Lauerman perustutkimukseen ”Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27” – vaiheet ja vaikutus”. Lauermalla on ollut käytössään Jernströmin julkaisematon käsikirjoitus. Hän on myös saanut Jernströmiltä asiakirjoja sekä useampia haastatteluja. Myös Lackmanilla on todennäköisesti ollut käytössään pääosa Jernströmin taltioidusta arkistomateriaalista. Tähän perustuen olen lukemisen edistyessä todennut, että mitään varsinaista uutta ei käsikirjoituksesta löydy. Se ei himmennä sisältöä, vaan lisää asiaan jo perehtyneiden näkemystä Jääkäripataljoona 27:n arkitodellisuudesta, erityisesti organisaation huipulta tarkasteltuna. Useat kirjeen- vaihdon ruotsinkieliset käännökset avartavat lukijan näkemystä kohteliaasta, mutta tiukasta preussilaisen kaavaan sovitetusta ”kummallisen luonteen omaavien suomalaisten johtamisesta”.

Lähdön haikeus ja kotiinpaluun juhlaa

Tammikuun 9. jaettiin viimeiset Preussin rautaristit (Pr 2.) rintamalla osoitetusta urhoollisuudesta. Yhteensä 62 jääkärille oli luovutettu Pr 2. Samana päivänä tuuli tieto ”punaisten kapinasta Suomessa”! Yksi asia selvisi välittömästi kaikille: ”Nyt on päästävä kotimaahan ilman viivytyksiä!” Eversti Thesleffin sähke Berliinistä antoi selkeän kuvan tilanteesta. Siinä on selvitetty hallituksen ”siirtyminen Vaasaan ja tieto kenraali Mannerheimin nimityksestä ylipäälliköksi. Sähke ilmoitti Pohjanmaan ja Pohjois-Suomen olevan hallituksen joukkojen hallussa. ”Venäläisten aseistariisunta on aloitettu”.

Jernström kuvaa tämän jälkeen tapahtumien etenemistä. Aselaivat,

Jatkuu seuraavalle sivulle.

Jatkuu edelliseltä sivulta.

"Vorkommandot", jääkärien ylennykset suomalaisiin sotilasarvoihin ja lopulta kahden viimeisen Libaun päivän 13.2. ja 14.2.1918 tunteiden ja kiireen täyttämät muodollisuudet, juhlallisuudet ja jäähyväiset saksalaisista kolmen epävarmuuden täyttämän vuoden jälkeen. Eversti Thessleffin viimeinen paraatipuhe JP 27:n jääkäreille Saksan asevoimien joukkoyksikkönä 10.2.1918 on kirjassa kokonaisuudessaan.

Jääkärit allekirjoittivat yksitellen sitoumuksen palvella Suomen armeijassa ja saivat upseeri- ja aliupseerivaltakirjansa. Suomen armeijan palvelukseen sitoutui Jernströmin mukaan 1130 jääkäriä. 13 majuria, 41 kapteenia, 66 yliluutnanttia, 26 luutnanttia, 157 vänrikkiä (yht. 403 upseeria) sekä 661 vääpeliä tai vastaavaa ja 66 korpraalia. Eli ns. "Libaun listan" saldo!

Jernström ei mainitse, että joku olisi kieltäytynyt sitoumuksen allekirjoittamisesta. JP 27 lakkautettiin saksalaisena joukkoyksikkönä. Liikuttunut kapteeni Ausfeld lausui jäähyväissanat pataljoonalleen. Valajuhlallisuudet kirkossa Jääkärilipun äärellä on kuvattu historioitsija Arno Jaatisen kirjoittamana.

Yöllä 14.2. marssi siviiliasuteisiin pukeutunut jääkärijoukko satamassa odottaviin kahteen alukseen "Arcturus ja "Castor". Alukset irrottivat noin klo 14.00. Alusten kansallistunnuksena oli Suomen viininpunainen "leijonalippu"

Neuvottelu Mannerheimin kanssa jääkärien sijoittumisesta joukkoihin

Jääkärimajuri Erik Jernströmin vapaussodan omakohtaisten kokemusten ja tunteiden kuvaukset alkavat Vaasan ja Seinäjoen tapahtumien kuvauksista. Kerronta ilmaisee hänen taitonsa kuvata niin tapahtumia kuin niihin liittyviä tunteita ja ihmisten näkemyksiä. Pohjanmaalta jääkärimajuri etenee 1.Jääkärirykmentin komentajaksi ja rykmentin perustamisen kautta taistelukuvauksiin Lempäälästä

Jernström jääkärijoukon edessä Senaatintorilla 16. toukokuuta vapaussodan loppuparaatissa.

ja sieltä edelleen Viipurin ratkaisutaisteluihin. Samalla hän ilmaisee myönteisen näkemyksensä hänelle aiemmin vieraista Venäjällä palvelleista komentajista. Oman kohokohtansa ansaitsevat Viipurin voitonparaati ja toukokuun 16. päivän valtakunnalliset sotilaalliset juhlallisuudet Helsingissä. Kerronnan rikkaus ei romahda.

Jääkärieverstiluutnantin herättyä rauhanajan ankeaan arkipäivään paraatien ja juhlallisuuksien jälkeen.

Vaasan liki hurmioituneessa ilmapiirissä tapahtunut "kotiinpaluu" päättyy Erik Jänströmin lauseeseen: "27 Jägarbataljonens saga var all, en vacker sannsaga, en av de underbaraste vår historia känner".

Ankara arkipäivä oli astumassa kuvaan. Erimielisyydet kenraali Mannerheimin kanssa koskien jääkärien sijoittumista "Valkoisen armeijaan" tulivat ilmi jääkärien saavuttua Vaasaan. Ylipäällikkö kutsui eversti Thesleffin ja Jernströmin luokseen Seinäjoelle ja ilmoitti "hajottavansa jääkärit johtajiksi ja kouluttajiksi perustettaviin hallituksen asevelvollisiin joukkoihin". Thesleff ja Jernström pitivät kiinni eversti Mexmontanin johdolla Ruotsissa tehdystä laajennetun "jääkärien iskujoukon" muodostamisesta. Senaattori Renvall lupasi ottaa asian esille Mannerheimin kanssa. Renvall sai aikaan "kompromissin". Mannerheim kutsui jääkärien edustajat uudelleen Päämajaan 2.3. Rauhallisen ja asiallisen neuvottelun tuloksena oli jääkärimajurien hyväksyttävissä oleva kompromissi. Jernströmin keromusta tulee verrata Lauerman laajaan selvitykseen, joka löytyy hänen tutkimuksensa sivuilta 860 – 870. Jernström toteaa ongelmien ratkettua: "Konferenssi Seinäjoella muodosti yhteistoiminnan lähtökohdan, jota jääkärien ei koskaan tarvinnut katua".

Jääkärimajuri Erik Jernströmin kuvaus 1. Jääkärirykmentin taistelujen tiestä on vakuuttavaa luettavaa. Rykmentin komentajan ja hänen esimiehensä, Venäjällä uransa luoneen kenraali Wilkmanin, tapaamisen vaikutelma poikkeaa myönteisyydessään jääkärien "ryssän upseereita" koskevista näkemyksistä. "Wilkman oli ensisijaisesti rintamasotilas. Ei ryssä tai saksalainen vaan suomalainen sanan parhaassa merkityksessä. Oli minun onneni, että sain koko sodan ajan palvella kenraali Wilkmanin alaisena ja näin vahvistaa sitä hyvää yhteistyötä, joka alkoi jo Lempäälässä". Lempäälän taistelut opettivat Jernströmin arvostamaan "punaisen rivistaistelijan henkilökohtaista rohkeutta. Tämä tuli nimenomaan ilmi puolustustaistelussa. Punaisten sitkeä puolustus Tampereella, Viipurissa ja muilla taistelupaikoilla todisti myös samaa". Sitä ennen Jernström oli jo todennut punaisten johdon kyvyttömyyden ja surkeuden.

Lempäälän taistelujen jälkeen 17.4. rykmentti suunnattiin Karjalan rintamalle ja kohti Viipurin taisteluja. Vaiheen alkuun sijoittuu everstiluutnantiksi ylennetyn Erik Jernströmin lapsuuden muistoja luotaava kuvaus junamatkasta läpi Karjalan ja Vuoksen maisemien sekä ilmoittautuminen Itäarmeijan komentajalle, kenraali Tollille (Löfström). Taistelukuvaukset keskittyvät Viipurin valtauksen painopistesuunnan hyökkäykseen ja

Viipuri on vallattu. Punaisten vahva tykistö hylättynä. Jernströmin johtama Jääkäriprikaati sai tunnustusta ansioistaan kaupungin valtauksessa.

punaisten yllättävään luopumiseen hyvin linnoitetuista asemistaan. Jernströmin painopistesuunnan taistelua varten vahvennettu 1. Jääkärirykmentti oli saanut vastuulleen Viipurin valloitukseen ja punaisten vastarinnan kukistamiseen johtaneen ratkaisevan hyökkäyksen. Hyökkäys onnistui! ”Huhtikuun 29. päivästä 1918 tuli elämäni onnellisin päivä!”

Seuraavana päivänä kenraali Wilkman määräsi minut johtamaan Viipurin valloitukseen osallistuneiden joukkojen paraatin. ”Eversti Sihvon, eversti von Colerin ja minun joukkoni olivat ryhmittyneet neliön muotoon. Samalla paikalla olin koulupoikana osallistunut voimistelunäytöksiin. Tehtävän antaessaan kenraali Wilkman totesi: ”Suurin ansio Viipurin valloituksesta kuuluu 1. Jääkärirykmentille!” Ylipäällikkö tervehti jokaista joukko erikseen. Häneen seurueeseensa kuuluivat kenraalit Toll ja Wilkman sekä osa Päämajan upseereista. Rykmenttini osallistui vielä viimeiseen paraatiin 16.5.18 Helsingissä. ”Edessään kunniakas Jääkärilippu, sinivalkoinen, keskellä Suomen vaakuna ja Preussin kotka neljässä kulmassaan, marssi rykmenttini kaupunkiin suurten ihmismassojen juhlimana.”

”Ei vain satuja ja sankaritarinoita”

Otsikko on Jerströmin käsikirjoituksen viimeisestä kappaleesta. Juhlan jälkeisen arkipäivän harmauden ja puutteen kuvauksesta. Jääkärieverstiluutnantti Erik Jernström oli nimitetty lakkautetun Kaartin Jääkärirykmentin jälkeen Suomen Valkoisen Kaartin komentajaksi. Rykmentin vahvuus oli 175 miestä. ”Kaikki puuttui tästä paperirykmentistä!” Miehet olivat kapinan partaalla. Kaartin kasarmin portille asennettiin kanta-aliupseerien miehittämä konekivääri ”miehistön suunnitteleman massapaon estämiseksi”. Uusi vuosi 1919 toi mukanaan ylennyksen everstiksi ja nimityksen Vaasaan perustetun Jääkäriprikaatin komentajaksi. Lopun ajan vuonna 1924 tapahtuneeseen eroon saakka palveli jääkärieversti Erik Jernström Vaasassa prikaatin komentajana.

Jernström tapasi tulevan vaimonsa jääkärimajuri Armas Ståhlbergin muistoillallisella Helsingissä 26.5.1918. 22- vuotias Elsa Ståhlberg oli Armas Ståhlbergin sisar. Molemmat olivat liikemies Karl Emil Ståhlbergin lapsia hänen ensimmäisestä avioliitostaan. Elsan ja silloin 32- vuotiaan Erikin häitä vietettiin jo kuukauden kuluttua. Nuori pari sai ensimmäisen oman asuntonsa Vaasassa muuttaessaan prikaatin komentajan virka-asuntoon. Avioparille syntyi vuosien saatossa 5 lasta, 3 tytärtä ja 2 poikaa.

Lahjakas upseeri ei pärjännyt liike-elämässä

Jostain syystä Erik Jernström aloitti Vaasan vuosina helsinkiläisiin kiinteistöihin perustuvan liiketoiminnan. Alalla kokemattomana hän joutui liikemiesten ”vedättämäksi” ja velkaantui raskaasti. Edessä oli lopulta henkilökohtainen konkurssi ja pidätys ”hetkeksi” konkurssirikoksesta. Jääkärieversti sai kutsun tasavallan presidentin, puolustusvoimain ylipäällikön Ståhlbergin puheille. Läsnä oli myös Suojeluskuntain päällikkö, jääkärieversti Lauri Malmberg, jonka vaimo oli Elsa Jernströmin sisar (os. Ståhlberg). Malmbergit oli irtisanottu Erik Jernströmin omistamasta kiinteistöstä. Erik oli myös joutunut korottamaan omistamansa Heimolan kiinteistön vuokria raskaalla kädellä. Ongelman muodosti Suomen eduskunta, joka oli kiinteistön päävuokralainen.

Erik Jernströmin audienssi presidentin linnaan päättyi puolustusvoimain ylipäällikön ankarin moitteisiin henkilökohtaisten talousasioiden huolimattomasta hoidosta ja sekä kehotukseen anoa eroa puolustusvoimain everstin virasta. Kirjan toimittaja toteaa: ”Askel arvostetusta jääkärieverstistä työttömään asunnonetsijään oli lyhyt!”

Erik Jernströmin perhe joutui turvautumaan Elsa-rouvan äidin taloudelliseen tukeen. Saimaan kanavan varrelta Juustilasta löytynyt rahallinen tila rakennuksineen oli vain muutaman vuoden turvapaikka. Tilan päärakennus paloi pakkasyönä 1929 perheen isän ollessa työmatkallaan Helsingissä. Perhe pelastui pääosin pehtorin ansiosta. Erikin onnistui koota perheensä saman katon alle Kulosaaresta Helsingissä hankittuun ja peruskorjattuun huvilaan. Talvella 1931 syntyi perheeseen viides lapsi, mutta Elsa-rouva halvautui osittain aivoverenvuoden seurauksena. !930-luvun aikana esitti tasavallan presidentti Svinhufvud, että jääkärieversti astuisi uudelleen palvelukseen. Jostain syystä Jernström kieltäytyi. Jääkärieversti Erik Jernströmille myönnettiin tämän jälkeen eläke.

Erik Jernström kutsuttiin jatkosodan alussa palvelukseen ja määrättiin Lounais-Suomen Sotilaslääninn komentajaksi. Sodan jälkeen jatkui työ Huhtamäki Oy:n palveluksessa ja eläkevuoden alkoivat 1956. Erik menetti vaimonsa Elsan 1965. Yksinäisyyden jääkärieversti täytti runoilijana ja muistelmien kirjoittajana ja vierailemalla säännöllisesti lastensa luona

”Erään runon loppu muodostuu ylistykseksi Laatokan aalloille ja Vuoksen virtaavalle vedelle, ikuisiksi ajoiksi menetetyille valtakunnan rajoja uudelleen piirrettäessä, sodan ja konfliktien jälkeen. Voiko yksittäinen runo tai elämä päättyä kauniimmin.” (Kirjoittajan käännös toimittajan loppukseen otteesta)

TEKSTI: **Asko Kilpinen**

Säätiöt turvallisuutta tukemassa

Suomessa toimii lukuisasti maanpuolustusta tukevia säätiöitä, joista merkittävimpiä ovat Urlus säätiö sekä Turvallisuuden tukisäätiö. Jälkimmäinen tunnettiin viime syksyyn saakka Sotavahinkosäätiönä. Säätiöiden tuki maanpuolustustyölle on vuosittain muutamien miljoonien eurojen suuruinen.

Helsingin suojeluskuntatalolla on värikäs historia. Talo valmistui 1940, mutta siirtyi jatkosodan jälkeen Urlus-säätiön omistukseen. Näin vältyttiin rakennuksen pakkoluovutukselta, kun suojelukunnat lakkautettiin. (Anttoni Kangastie)

Molempien säätiöiden historia on mielenkiintoinen ja värikäs. Niiden toiminta ja nimi on saattanut muuttua, mutta perinteikästä toimintaa on jatkettu tarkoituksenmukaisissa muodoissa. Säätiöt tukevat erisuuruisina rahavirtoina maanpuolustustyötä aina varusmiesten ja reserviläistoiminnan tukemisesta tärkeään maanpuolustukseen liittyvän tutkimustyön ja erilaisten projektien rahoittamiseen.

Urlus-säätiö perustettiin vuonna 1951. Säätiön tarkoituksena on tukea ja edistää Helsingin seudun liikuntakasvatus- ja urheiluelämää sekä muutoin edistää maanpuolustuksellista ja muuta maan itsenäisyyttä tukevaa toimintaa. Tällä hetkellä säätiön puheenjohtajana toimii toimitusjohtaja, reservin luutnantti Mikko Koskimies.

Monet muistavat Urlus-säätiön Helsingin suojeluskuntatalon kautta. Säätiön omistamassa kiinteistössä toimii tälläkin hetkellä säätiön tukemana noin 20 vapaaehtoista ja niihin rinnastettavaa maanpuolustusyhdistystä, kuten P27:n perinneyhdistys. Talo rakennettiin alun perin suojeluskuntakäyttöön, mutta jatkosodan päätyttyä suojeluskuntapiirin omaisuus päätettiin siirtää perustetulle osuuskunta Urlukselle, jotta omaisuutta ei jouduttu pakkoluovuttamaan.

Urlus-säätiön tuki suorina avustuksina on tänä vuonna vajaa 1,8 miljoonaa euroa. Säätiö tukee lähes sataa toimijaa, joista ylivoimainen enemmistö on rekisteröityjä yhdistyksiä.

– Tuesta hieman yli puolet kohdistuu suoraan maanpuolustukseen. Tästä pääosa, reilut 700 000 euroa kohdistuu vapaaehtoiseen maanpuolustukseen ja noin 200 000 euroa lähinnä varusmiesten palkitsemiseen ja hyvinvointiin, joko suoraan Puolustusvoimille ja edelleen joukkoosastoille tai sitten sotilaskotien ja joukko-osastokiltojen kautta myönnettynä tukena, säätiön asiamies, kenraalimajuri evp. Jukka Pennanen arvioi.

Vapaaehtoisille maanpuolustusjärjestöille myönnetty tuki sisältää Pennasen mukaan toimintaan, toimitiloi-

Urlus-säätiö

Urlus-Säätiön tarkoituksena on tukea maan ja etenkin Helsingin kaupungin liikuntakasvatus- ja urheiluelämää.
Säätiö edistää myös maanpuolustuksellista ja maan itsenäisyyttä tukevaa muuta toimintaa. Helsingin erityisasemaa painottaen tuki voi kohdistua koko pääkaupunkiseudulle säätiön valtakunnallisuus samalla huomioon ottaen. Säätiö toteuttaa tarkoitustaan mm. myöntämällä avustuksia eri yhteisöille ja säätiön sääntöjen sekä hallituksen lähemmin määräämällä muulla tavalla.
Helsingin Suojeluskuntatalo on edelleenkin säätiön toiminnan yksi keskeinen osa. Talossa on myös Helsingin Suojeluskuntapiirin perinnetila, jonka piirin historiaa ja perinteitä säätiö tukee. Säätiön työtä edeltänyt osuuskunta perustettiin 1944 yhdessä yössä. Uhkana oli omaisuuden pakkoluovutus silloiselle Neuvostoliitolle. Urlus-säätiö on jakanut viime aikoina avustuksia vuosittain yli miljoona euroa.

Turvallisuuden tukisäätiö

Turvallisuuden tukisäätiö on entinen Sotavahinkosäätiö, joka otti uuden nimen 23.9. 2019. Sotavahinkosäätiö perustettiin vuonna 1954. Sen peruspääoma muodostui sodan ajan palo- ja pommitustuhojen korvaustoiminnan päätyttyä jäljelle jääneistä varoista. Sotavahinkosäätiö tukee ja edistää ensisijaisesti viime sotiimme liittyvää taloudellista, tieteellistä ja yhteiskunnallista tutkimus-, opetus- ja julkaisutoimintaa. Säätiö tukee myös muuta tutkimus-, opetus- ja julkaisutoimintaa sekä sotaveteraani- ja maanpuolustustyötä. Turvallisuuden tukisäätiö jakaa vuosittain noin 400 000 euroa.

Urlus-säätiö tukee myös nuorten syrjäytymistä estävää toimintaa, sanoo Jukka Pennanen.

Turvallisuuden tukisäätiön keskeinen kohderyhmä ovat sotaveteraanit ja heidän omaisensa, sanoo Harri Kainulainen.

hin, välineisiin ja eri toiminnallisiin hankkeisin liittyviä tukia. Suuri osa vapaaehtoiseen maanpuolustukseen suunnatusta tuesta suuntautuu eri tavoin nuoriin reserviläisiin.

– Toinen puoli säätiön vuotuisista lahjoituksista kohdistuu pitkälti lasten ja nuorison harrastamiseen, liikuttamiseen sekä syrjäytymisen estämiseen. Tässä tuessa on mukana myös paljon turvallisuuteen liittyvää, esimerkiksi partiolaiset, meripelastus ja vapaaehtoinen palokuntatyö, Pennanen kertoo tuen kohdistumisesta.

Sotavahinkosäätiöstä tuli Turvallisuuden tukisäätiö

Vuoden 2019 syyskuussa niin ikään pitkän historian omaavan Sotavahinkosäätiön nimi muuttui Turvallisuuden tukisäätiöksi. Säätiön historia ulottuu talvisodan aikaisiin sotavahinkolakeihin perustuviin sotakorvauksiin, joita korvaamaan perustettiin yhdistyksiä. Kun sotavahingot 1950-luvulla oli korvattu, perustettiin jäljelle jäänyttä omaisuutta hallinnoimaan Sotavahinkoyhdistysten säätiö, joka muutti nimensä vuonna 2003 Sotavahinkosäätiöksi.

– Nimenmuutoksessa Turvallisuuden tukisäätiöksi säätiön tarkoitusperiin lisättiin yhteiskunnan erilaisten sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden toimijoiden tukeminen. Näin säätiön tukipolitiikkaa on voitu perinteisten tukikohteiden lisäksi laajentaa tukemaan muun muassa kyberturvallisuuden kehittämistä, erilaisten sisäisen turvallisuuden toimijoita ja nuorten parissa tehtävää työtä, säätiön hallituksen puheenjohtaja vakuutusneuvos Harri Kainulainen kertoo.

Vuosittain Turvallisuuden tukisäätiö jakaa tukea noin 400 000 euroa. Historiansa aikana säätiö on jakanut tukea yhteensä jo noin 13 miljoonan euron arvosta. Säätiön tuki on kohdistunut monille eri maanpuolustuksen sektoreille.

– Keskeisimmät tukikohteemme ovat sotaveteraanit, heidän puolisonsa ja leskensä, mukaan lukien Suomen Pojat Virossa sekä tutkimustoiminta, kuten turvallisuusalan väitös- ja tietokirjojen sekä elämänkertojen tekeminen sekä historian ja yhteiskuntaopin oppimateriaalin tuottaminen oppilaitoksille ja maanpuolustustoimintaan. Apurahoja on myönnetty myös vapaaehtoiseen maanpuolustukseen, nuorten sekä naisten varautumis- ja turvallisuuskoulutukseen sekä sotahistoriallisen perinnetyön tukemiseen ja turvallisuusalan stipendeihin, Kainulainen summaa.

Kaiken kaikkiaan säätiöiden tuki maanpuolustustyölle on arvokas lisä. Säätiöiden tuki kohdistuu laajalle alueelle ja mahdollistaa erilaisia projekteja ja kehityskohteita. Säätiöitä on valtakunnallisia ja alueellisia. Osa tukee maanpuolustusta yleisesti, osa taas esimerkiksi aiheeseen liittyvää tieteellistä tutkimusta tai toimintaa.

– Kaikkiaan kuvaa omalta osaltaan suomalaisten hyvää maanpuolustustahtoa, että meillä on näin lukuisasti maanpuolustussäätiöitä, jotka eri tavoin tukevat maanpuolustusta. Tämä on Euroopankin oloissa pitkälti ainutlaatuista, Pennanen arvioi.

– Säätiöiden tuki maanpuolustustyölle laajasti ymmärrettynä on vuosittain useita miljoonia euroja ja on siten erittäin merkittävä maanpuolustustyölle sekä sisäiselle ja ulkoiselle turvallisuudelle, Kainulainen kiteyttää.

TEKSTI: **Elias Tuominen**

Teksti julkaistu aiemmin Ruotuväki 10/2020

Miinat kiusasivat vielä sodan jälkeenkin

Lapin evakkotarina muistetaan huonosti

Sotavuosien evakoista puhuttaessa unohdetaan usein Lapin mittava evakuointioperaatio.

Partisaanivaaran vuoksi oli Lapin pohjoisimmista osista evakuoitu jo ennen sotaa noin 12 000 ihmistä. Heti aselevon jälkeen 6.9.1944 annettiin koko Lappia sekä Oulun läänin itäisiä kuntia koskeva koko siviiliväestön evakuointikäsky, joka toteutettiin vain muutamassa viikossa.

Suurin osa siviileistä evakuoitiin Pohjanmaalle ja muualle Suomeen, mutta koska Suomella oli ratkaistavanaan myös 400 000 Karjalan evakon kohtalo, suostui Ruotsi Suomen avunpyyntöön ja otti vastaan yli 56 000 Lapin evakkoa.

Päätöstä edelsi kuitenkin turvallisuuspoliittisista syistä johtunut epäröinti ja Neuvostoliittoon kohdistunut epäluulo. Mitkä olivat heidän todelliset aikeensa? Millaiseen asemaan heidän mahdollinen Pohjois-Suomen miehitys asettaisi länsinaapurin?

Evakkomatkan raskaat kokemukset

Ruotsiin paenneita suomalaispakolaisia varten perustettiin erityinen evakuointiesikunta.

”Haaparanta julistettiin valmiusalueeksi. Siellä oli Suomesta tulevien evakkojen vastaanottokeskus, josta evakot siirrettiin junilla muualle Ruotsiin pysyvää sijoittamista varten. He saivat hätäviisumin, tupakka- ja saippuakortit. Lääkärintarkastuksen ja rokotuksen jälkeen edessä oli ns. täisauna, jota monet suomalaiset pitivät nöyryyttävänä”, kertoo Lapin sotahistoriaan erikoistunut historiantutkija Kalevi Mikkonen.

”Jalkaisin rajan ylittäneitä, uupuneita ja epätoivoisia evakoita oli odottamassa pikaisesti pystyyn laitettujen pakolaisleirien telttamajoitus sekä sairaiden, lasten ja vanhusten huokailujen ja itkun sekamelska. Miten kokemukset vaikuttivat siviilien, etenkin lasten ja nuorten mieliin, ei ole juurikaan tutkittu. Osalle ne koituivat liian rankoiksi, mutta sairaaloiden sotapsykiatrisia laitoksia oli vähän ja nekin täynnä sotilaita, joten siviilit saivat tulla toimeen omin voimin, ihan niin kuin edelliset viisi vuottakin”, pohtii Lapin sotaan nimenomaan siviilien näkökulmasta perehtynyt rovaniemeläissyntyinen kirjailija Kaisa Kervinen.

Evakkoja karjoineen matkalla Ruotsiin. Nämä ihmiset pääsivät kaupunkioloihin; häämöttäähän taustalla Haaparannan vesitorni.

Tornion maihinnousu käynnisti kostotoimet

Alkuun suomalaisia aseveljinään pitämien saksalaisten suunnitelmissa ei ollut heidän jälkeensä jättämä hävitys. Alun perin Puna-armeijaa varten laadittua systemaattista poltetun maan taktiikkaa alettiin toteuttaa suomalaisia vastaan vasta kostona Tornion taisteluista syttyneestä ”oikeasta sodasta”. Niinpä rajan läheisyydestä Ruotsiin paenneet suomalaisevakot joutuivat kauhukseen omin silmin seuraamaan joen toiselta puolen kotikylänsä palamista.

Evakkoja oli vastaanottamassa mm. Ruotsin Punainen Risti sekä Ruotsiin vuonna 1924 Suomen esimerkin innoittamana perustetun lottajärjestön edustajia. Perillä evakot joutuivat karanteeniin tautivaaran vuoksi. Monelle evakkomatka koituikin kohtalokkaaksi, Mikkonen muistuttaa.

”Lapin kylissä oli eletty pienessä piirissä, maailmasta erillään. Tuhkarokko, kurkkumätä ja hinkuyskä olivat tuolloin tappavia tauteja, koska monien evakkojen vastustuskyky oli huono.”

Kaikkiaan lappilaisevakoita menehtyi evakkoaikana 512, heistä 279 rovaniemeläisiä. Erityisen traagista luvuista tekee lasten korkea osuus: esimerkiksi 137 kittiläläisestä kuolleesta yli puolet olivat pikkulapsia.

Kiireinen lähtö

Lotta Svärdin ja Suomen Punaisen Ristin mm. Rovaniemelle perustamien huoltopaikkojen kautta kulki Lapin teillä jatkuva evakkojen virta. Evakuoinnin keskuspaikalta Rovaniemeltä lähti päivittäin keskimäärin 20 junaa. Viimeiset junat Rovaniemeltä lähtivät 23.9., rautatieyhteys Oulusta Kemijärvelle ja Sallaan saakka katkesi syyskuun 24. päivänä. Mitä olisi tapahtunut, jos matkaan ei olisi päästy ajoissa?

”Vastauksen tähän antoi eräs vanha pappa evakon jälkeen: ’Kothinhan met olisimma takasin menhet, mihinkä sitä ihiminen muuale!” Kervinen kertoo.

Ihan niin kuin Karjalassakin, ei valmistautumisaikaa juurikaan ollut.

”Aikaa lähtöön ja välttämättömimmän tavaran mukaan valitsemiseen annettiin muutamasta tunnista pariin päivään. Tärkeimpiä tavaroitaan kaivoivat evakkoon lähtevät kiireellä maahan tai piilottivat heinälatoihin. Pohjoisimpien syrjäkylien asukkaat ja poromiehet jäivät koteihinsa tai syrjäisiin kalakämppiinsä, sillä he olivat oppineet, etteivät saksalaiset tulisi pohjoisen korpiin kuin isolla porukalla ja nyt heillä tiedettiin olevan kiire jättää Lappi ja siirtyä Norjaan”, Kervinen sanoo.

”Viimeinen juna Kemijärveltä odotti karjavaunuineen ja evakkoineen Misin asemalla kolme päivää, ennen kuin saksalaisilta saatiin Rovaniemellä neuvoteltua 15. päivä syyskuuta veturi viemään junaa etelään päin. Rata oli jo miinoitettu, mutta evakkojen takia sitä ei vielä räjäytetty. Odotus oli yhtä kärsimystä ja lapset itkivät, miksi ei jo lähdetty kotiin.”

Kaikkiaan Lapista evakuoitiin 168 000 ihmistä, eli n. 75 prosenttia koko väestöstä. Lisäksi evakuoitiin kymmeniätuhansia karjaeläimiä, sillä niitäkään ei haluttu jättää saksalaisten armoille. Härkävaunujen lisäksi niitä kuljetettiin kävellen jopa satojen kilometrien mittaisia matkoja. Miesten ollessa yhä rintamalla, lankesi tämä tehtävä pääosin nuorille tytöille. Tämä selittää osaltaan sen, miksi nykyään Lapissa paikoin jopa 70% tunnuksen omaavista veteraaneista on naisia.

Hidas paluu arkeen

Joulukuussa alkoi niiden evakkojen paluu, jotka olivat saaneet paluuluvan ja joilla oli paikka, mihin mennä.

”Kotiin palanneiden kesken vallitsi voimakas yhteishenki ja -ymmärrys: se, mitä toisella oli ja toisella ei, jaettiin, ja näin Lapin asukkaat pääsivät uuden elämän alkuun. Monet evakosta palanneet olivat menettäneet kaiken ja joutuivat aloittamaan elämänsä uudestaan saunoissa ja navetoissa asuen, mutta Lapin naiset osasivat selviytyä, vaikkei heillä olisi ollut muuta kaksi kättä ja savuavat rauniot. Leivänkin he saattoivat paistaa poltetun kotitalonsa pirtin uunin raunioissa”, Kervinen kehaisee.

Kaikesta oli pulaa, ravinnostakin.

”Perunoita nostettiin jo routaantuneesta maasta, että olisi edes jotain syötävää.”

Pohjanmaalta evakkojen paluu alkoi jo vuodenvaihteen jälkeen, Ruotsista vasta keväällä. Suurin osa oli palannut kotiseuduilleen syksyyn 1945 mennessä, mutta sotalapsia palautettiin vielä 1947.

”Paluu oli hidasta: juna ei kulkenut ja autoja oli tuolloin vielä vähän ja nekin kiireisiä.”

Jatkuva miinavaara

Jälkeenpäin on esitetty kritiikkiä siitä, että paluun annettiin miinavaaran mittavuuden huomioon ottaen tapahtua liian aikaisin. Seuraavien viiden vuoden aikana Lappiin kätketyt miinat tappoivatkin 205 siviiliä.

Jälleenrakennuksen aika oli tuhojen laajuuden vuoksi Lapissa erityisen raskas. Siihen saatiin apua etenkin YK:n hätäapu- ja jälleenrakennusjärjestö UNRRA:lta, joka toimitti Suomeen mm. elintarvikkeita, tekstiilejä, lääkkeitä ja taloustarvikkeita.

Ihmisiäkin hitaampaa oli karjan paluu evakosta, Kervinen huomauttaa.

”Rovaniemelle juna pääsi tulemaan huhtikuussa 1945, mutta Kemijärvelle asti rata saatiin korjattua vasta kesällä 1946. Vielä syksyllä 1945 oli Pohjois-Suomessa vain yksi posti, Kemissä, mutta jo marraskuussa pystyttiin postia lähettämään ja vastaanottamaan Rovaniemellä ja pian saatiin yhteydet luotua muuallekin Lappiin. Sen merkitys oli kotona yksin odottaville sodasta palanneille miehille suuri, koska he nyt vihdoin saivat kosketuksen evakossa oleviin omaisiinsa. Pikkuhiljaa Lappi alkoi taas elää ja kehittyä ja siinä sivussa ihmisten mieletkin alkoivat korjata itseään sodan traumoista. ”

Teksti: **Ariela Säkkinen**

Julkaistu aikaisemmin Kenttäpostia -lehden numerossa 2/2020

Turtolassa saksalaiset polttivat kesänavetatkin

Turtola oli yksi Torniolaakson kylistä, jonka saksalaiset polttivat lokakuussa 1944. Vain muutama rakennus säästyi. Knuutin sauna ja Alatalon kauppa olivat niin lähellä tietä, että ne olisivat palaessaan häirinneet liikennettä. Yli-Matin talon koko pihapiirin pelasti pihassa ollut tykkipatteri. Kaikki muu tuikattiin tuleen. Kyläläiset katselivat joen toiselta puolen, kuinka sytytyspartiot etenivät talosta toiseen

Myös Turtolan kirkko paloi. Saksalaisilla oli ohje, ettei kirkkoja polteta. Turtolan kirkon palosta on hieman kahtalaista tietoa. Yhden mukaan tuli levisi siihen vahingossa, toisen mukaan se sytytettiin tarkoituksella. Joka tapauksessa jäljelle jäivät kiviportaat ja tuhkan keskelle pronssimöykky, joka oli ollut kirkonkello.

Kun evakuointikäsky kävi, turtolalaiset tiesivät, minne he menisivät: joen yli Ruotsiin. Tornionjoen kylät ovat olleet aikanaan kaksoiskyliä, joista toinen puoli on joen itä- ja toinen länsipuolella. Kun 1809 Haminan rauhassa Suomi siirtyi osaksi Venäjää, tuli Torniojoen länsipuolen kylistä ruotsalaisia ja itäpuolisesta suomalaisia kyliä. Näin kävi Turtolallekin, joskin länsirannan kylästä tuli myöhemmin Svanstein.

Evakuointia varten ruotsalaiset pioneerit rakensivat joen yli ponttoonilauttayhteyden. Sen avulla siirrettiin Turtolasta Ruotsin puolella ihmiset, karja ja muu arvo-omaisuus.

Turtolan kirkon portaat syksyllä 1944 ja samat portaat myöhemmin Portaiden päällä on kivilaatta, jossa teksti: Nämä ovat v. 1814–1815 rakennetun Turtolan seurakunnan kirkon portaat. Kirkko tuhottiin sotatoimien aikana 16.10.1944. 1998 otetussa kuvassa on Väinö Matti, mies joka syksyllä 1944 kirnunhakureissullaan pelasti venäläisen sotavangin hengen.

Huonekalut vietiin kesänavetoille. Turtolassa oli tapana, että navetta pestiin ja kalkittiin ja perhe muutti kesäksi pirttiä väljempiin tiloihin. Lehmät vietiin kesänavetoille, jotka olivat noin puolen kilometrin päässä kylästä lähempänä metsää, missä karja laidunsi.

Turtolalaiset uskoivat, etteivät saksalaiset sentään kesänavettoja polta ja veivät huonekalunsa sinne. Mutta seuraus oli, että minäkin pikkupoikana 1950-luvulla ihmettelin, miksi kesänavetan nurkalla oli kasa vääntyneitä ja ruosteisia hetekoita. Saksalaiset tiukkasivat kesänavetatkin tuleen.

Meidän huusissa on sotavanki

Nyt jäi kirnu karjakeittiön nurkkaan. Menepäs Väinö hakemaan se. Näin totesi Väinö Matin äiti, kun oltiin Ruotsissa. Väinö tuli ponttonilautalla Suomen puolelle ja meni kotitalonsa kartanolle. Hän poikkesi ensin huusiin," ja kun avasin oven, sisällä ryssän sotavanki. Sillä oli kädessä lappu, missä luki Svanstein" 15-vuotias Väinö viittilöi vangin pysymään huusissa ja meni kysymään neuvoa evakuointia johtaneelta suomalaiselta. Tilanne oli hankala, sillä Matin talon ja lauttarannan välillä oli saksalaisia sotilaita korjaamassa tietä, ja olisivat ampuneet vangin siihen paikkaan. Mentiin uudelleen huusiin ja taas vanki näytti Svanstein-lappuaan. Evakuointipäällikkö otti vangin päässä olleen suikan, heitti sen huusin alla, otti vankia kiinni käsivarresta. "Sitten pujoteltiin niiden tietä korjaavien saksalaisten välistä lauttarantaan, mentiin lautalle vangin kanssa ja vietiin se Ruohtiin, eikä ole miestä sen jälkeen näkynyt", kertoi Väinö 60 vuotta myöhemmin.

TEKSTI: **Jukka Knuuti**

Kunnianosoitus jääkärimajuri Armas Ståhlbergin kaatumispaikalla

Poikkeusoloista johtuen suoritettiin muistotilaisuus jääkärimajuri Armas Ståhlbergin kaatumispaikalla Joutsenossa Torvelanmäellä 14.4. ilman perinteisiä lippu- ja kunniavartiota. Myöskään kenttä-kahvitilaisuutta eikä esitelmiä pidetty.

Seppeleen laskivat puheenjohtaja Jorma K.O. Ignatius ja tilaisuuden alussa Sinisellä Ristille palkittu Erkki Lehtonen. Myös Vapaussodan Imatran Seudun Perinneyhdistys laski oman seppeleen. Kuva Mikko Nenonen.

Älkäämme enää murheella viettäkö talvisodan muistoa

Talvisodan muistopäivällinen jääkärihengessä Jyväskylässä Kalevalan päivänä.

JP 27:n Perinneyhdistyksen Keski-Suomen osastossa virisi into yrittää luoda uutta jääkäriperinnettä, jossa me nykypolvet tuntisimme olevamme tavalla taikka toisella osallisina. Aiheeksi valikoitu aivan kuin itsestään JP1:n esikunnan vieraineen talvisodan lopulla vuosipäivänään 11.3.1940 Nietjärvellä syömä juhlapäivällinen. Kun ruokalista oli ranskaksi, se antoi mielikuvitukselle sijaa siitä, mitä ruokalista saattoi sisältää. Jyväskylän ylioppilaskunnan ravintola Ilokivi suostui tekemään ohjeidemme mukaisen aterian ja onnistui siinä – ruokalistaa luovasti soveltamalla – aivan loistavasti.

Ruokalista taustat selvitti osallistujille vänr res Klaus Waris (Martti Porvali). JP1:n komentaja kapt Evald Backman (Santeri Heinonen) kertasi lyhyesti pataljoonan taistelujen tien Terijoelta Summan, Sakkolan ja Kollaan kautta Nietjärvelle. Hänen kehotuksestaan vietettiin hiljainen hetki kaatuneiden muistolle ja kuultiin Jääkärimarssista yksi säkeistö. Lopuksi nostettiin malja (Nietjärvi-koktaili: puolukkamehua ja viinaa) kaatuneiden muistoksi.

Välillä vänr Waris (M.Porvali) selvitti JP1:n ja nykyisen Lapin JP:n keskisuomalaiset juuret värvätystä Jyväskylän pataljoonasta (14.2.1918). Mansikan (II/JR39) komentaja kapt Hannu Väänänen (Jouni Reinikainen) kiitti pataljoonan uhrautuvasta taistelusta oman pataljoonansa apuna ja muistutti, että pataljoonan koko henkilökunnasta huokuu tinkimätön tahto puolustaa tätä maata: ”Tapa tuttu jo taattojen …”. Lopuksi hän kohotti maljansa JP1:lle.

Jälkiruoan aikana vänr res Antti Haili (Perttu Hietanen) kertoi seikkailustaan vuosipäiväjuomien hankin-

MENU

11.3.1940 Nietjärvi

Hors d'oeuvres
Fines herbes
Pytt i pannan à la russe
Suope de marriage
Café

Vines
Eau de vie
Nietjärvi cocktail
Vine familiére
Fine champagne

Oikeus ruokalistan parantamiseen

Kenrl Ilkka Ilmola kertoi tutustumisestaan Lapin luontoon ja ihmisiin. Takaseinällä aito talvisodan nähnyt 2./KTR13: kartta Impilahden itäosista.

Tilaisuuden juhlallisuutta korostivat liput, mm. ruokapöydissä oli JP1:n JP4:n, Karjalan ja Keski-Suomen osaston pienoisliput. Tilaisuuden jäykkyys katosi heti, kun kirjailija Mikko Porvali kertoi jääkärihengessä, kuinka hän joutui vajaan vuorokauden varoitusajalla korvamaan sairastuneen esiintyjän.

nassa ja toi terveisit Uudenmaan läänin maaherralta kenrm Ilmari Heleniukselta, joka ratsuväen upseerina ymmärsi tällaisten juhlien pitämisen merkityksen taistelutahdon ylläpitäjänä ja yhteishengen luojana (JP1 kuului tuolloin Ratsuväkiprikaatiin).

Vapaassa sanassa kenrl Ilkka Ilmola kertoi värikkäästi Lapin vuosistaan Lapin JP:n ja Jääkäriprikaatin komentajana sekä eräkirjailija. Kenraali Ilmolan kokemus jääkärijoukoista alkoi jo varusmiespalveluksesta Uudenmaan JP:sta LapJP:n ja KarJP:n kautta Jääkäriprikaatin komentajaksi.

TEKSTI: **Martti Porvali**

Jyväskylän jääkärihautojen jääkäriristit

Martti Porvalin vuosia kestänyt pyrkimys saada jääkäriristit kahteen Jyväskylän hautuumaalla olevaan jääkärihautaan päättyi onnellisesti helmikuussa, kun Porvalille ilmoitettiin, ettei ristien kiinnittämiselle ole enää estettä. Ristit käytiin kiinnittämässä ilman juhlallisuuksia, jotka voimaan tullut korona-viruksen poikkeustilamääräykset estivät. Kunnianosoitusten aika tulee olojen normaalistuttua. Nyt jääkäriristillä varustetut Yrjö Koiviston ja Kustaa Alarik Suomisen nimilaatat ovat toisen maailmansodan kaatuneiden sankarihautojen taustalla olevassa Vapaussodan sankarihautamuurissa.

Kutsu

Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry:n sääntömääräinen

Vuosikokous

pidetään sähköpostikokouksena
tiistaina 18.8.2020

Kokouksessa käsitellään sääntöjen 5§:n määräämät asiat sekä jäsenten 8.2.2020 mennessä hallitukselle kirjallisesti esittämät asiat.

Sähköpostikokouksen aikataulu:
- Ilmoittautumiset sähköpostikokoukseen 14.8. mennessä
- kokousmateriaali toimitetaan maanantaina 17.8. klo 14.00 mennessä
- kokous alkaa tiistaina 18.8. klo 12.00. Tästä alkaa kommentointiaika
- kommentointi päättyy tiistaina 18.8. klo 23.59
- kommenttien pohjalta viimeistelty pöytäkirjaluonnos lähetetään hyväksyttäväksi keskiviikkona 19.8. klo 14.00 mennessä
- korjaukset/ kommentit pöytäkirjaan torstaina 20.8. kuluessa

Ilmoittautumiset osallistumisesta sähköpostikokoukseen tulee lähettää sähköpostilla parole@jp27.fi **viimeistään pe 14.8.2020**.

Puhelin: 050 377 8845
Sähköpostilla: parole@jp27.fi

Helsingissä 20.5.2020
Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry
Hallitus

Kallelse

Föreningen Jägarbataljon 27:s Traditioner rf:s lagstadgade

Ärsmöte

hålles som E-postmöte **tisdag 18.8.2020**

Vid mötet behandlas i enlighet med stadgarnas 5§ nämnda ärenden samt till styrelsen före 8.2.2020 av medlem inkomna ärenden.

Tidtabell för E-postmötet:
- anmälan till E-postmötet senast 14.8.2020
- möteshandlingarna sänds senast måndag 17.8. klockan 14.00
- mötet börjar tisdag 18.8. klockan 12.00. Tiden för kommentarer börjar
- tid för kommentarer upphör 18.8. klockan 23.59
- på basen av kommentarerna färdigställs ett utkast till protokoll som sänds för godkännande senast onsdag 19.8. klockan 14.00
- rättelser/kommentarer till protokollet under loppet av torsdag 20.8.

Anmälan om deltagandet i E-postmötet skall ske per e-post till parole@jp27.fi **senast fredag 14.8.2020.**

E-post: parole@jp27.fi

Helsingfors 20.5.2020
Föreningen Jägarbataljon 27:s Traditioner rf
Styrelsen

Helsinki-Uusimaa osasto

JP27:n Perinneyhdistyksen Helsinki-Uusimaa osasto järjestää yhteistyössä Suomen Reserviupseeriliiton kanssa esitelmätilaisuuden ja illanvieton

Katajanokan Kasinolla Karimo-salissa 26. elokuuta klo 17.15 alkaen

Tilaisuudessa esitelmän pitää eversti (res) **Mark Aretz** aiheenaan "Saksan Bundeswehrin sotilaalliset kunnia-, ansio-, kurssi- ja suoritusmerkit".

Pukeutumiskoodi on illan teemaan liittyen tumma puku ja kunniamerkit / paraatipuku.

Osallistumismaksu tapahtumaan on 25 euroa, joka sisältää ruoan ja kahvin.

Ilmoittautumiset pyydetään osoitteeseen hki-uusimaa@jp27.fi. Ilmoittautuneille lähetetään erikseen maksuohjeet tapahtumaan osallistumiseksi.

Paikkoja on rajallinen määrä.

Lämpimästi tervetuloa tilaisuuteen!
Johtokunta

Kuvat: Joachim Scheunemann

Oulun kesäpäivät peruutettu

Tällä paikalla piti olla tarkemmat tiedot Oulussa 1.–2. elokuuta järjestettävistä JP27 perinneyhdistyksen KESÄPÄIVISTÄ. Mutta niille juhlille kävi samalla tavalla, kuin meidän ja kaikkien muiden tapahtumajärjestäjien suunnitelmille – Korona. Palataan asiaan vuoden kuluttua ja toivotaan, ettei uutta Korona-aaltoa tule ja sitä vastaan saadaan kehitettyä rokote.

Suomalaisia marsseja ja sotilasmusiikkia

Jos halua kuunnella suomalaisia marsseja tai muuta sotilasmusiikkia, tältä levyltä sitä saat. CD:llä on kaikkiaan 29 musiikkikappaletta. Mukana Jääkärimarssi, totta kai, ja Muistoja Pohjolasta, Porilaisten marssi, Suomalaisen ratsuväen marssi 30-vuotisessa sodassa. Ja muuta sopivaa sotilasmusiikkia, kuten Eldankajärven jää tai Liisa pien. CD-kotelossa on kirjanen, jossa tärkeimpien marssien historiat. Ne tosin ovat saksaksi ja englanniksi, koska levy on saksalaisten ystäviemme tuotantoa. Levyä saatavissa

Jääkärikansliasta 10 euron hintaan. Sähköposti: kanslia@jp27.fi tai tekstiviesti: 050 377 8845.

Saunajärven TB-3 isän päiväkirjassa

Luin kiinnostuneena juttusi Saunajärven TB-3:sta. Ilmeisesti samasta koneesta kertoo isäni Paavo Harve (1907–2007) meitä lapsiaan varten kirjoittamissaan muistelmissa.
Talvisodassa res.luutn. Harve oli 7./ KTR9:n päällikkönä. Tykkikaluston puutteesta johtuen yksikkö siirtyi vasta helmikuun alussa rintamalle Kuhmoon. Sielläkin patteri toimi kiväärimiehinä enemmän sivustan varmistustehtävissä. Tykit, ilmeisesti Suomussalmen sotasaalista, patteri sai vasta 10.3.40.

Isän muistelmissa on suora lainaus päiväkirjasta 15.3.40: ” Iltapäivällä menin Valmarin ja Jänkälän (patterin vänrikkejä) kanssa hiihtoratsain Saunajärven rannalle Luvelahteen, jossa ne motit, joita tykistömme ampunut. Matkan varrella vielä monia kymmeniä ryssän ruumiita. Perillä näin taistelutantereen. Nyt veljeilimme siellä ryssien kanssa, niin uskomatonta kuin se olikin. He kuljettivat saarrosalueelta lentokoneella haavoittuneita.”

Muistelmat jatkuvat: Mukanamme oli joku venäjää osaava aliupseeri tulkkina. Näkymä oli iäksi mieleen jäävä. Venäläisiä kaatuneita makasi alueella paljon. Meitä tuli opastamaan venäläinen tykistön luutnantti. Hänellä oli varsin siisti univormu.

Järven jäällä oli suuri, nelimoottorinen kuljetuskone, joka oli kai sen verran vahingoittunut, ettei päässyt lentoon. Kävimme sen sisällä.

Upseeri kysyi mitä haluaisimme muistoksi. Joku sanoi, että emaljinen kokardi olisi mieluisa. Upseeri katseli ympärille kokoontuneita miehiään, huomasi erään lakissa sellaisen .Hän tempaisi sen miehen lakista ja antoi meikäläiselle. Mielestäni se oli hämmästyttävän alentavaa kohtelua.

Parole-juttusi innosti minut kertomaan tämän pienen tarinan. Kiitos monista mielenkiintoisista Parolen artikkeleista, joita luen JP27:n perinneyhdistykseen kuuluvan vaimoni lehdistä!

Ystävällisin terveisin **Matti Harve**

Panssarivänrikki ja huollon kapteeni

Se havunoksajutun taitto on mielestäni edelleenkin oikein hyvä ja kuvat hyvin aiheeseen sopivia, mutta nyt vasta ehdin katsella kuvatekstejä tarkemmin. Sen sikermäkuvan tekstissä on pari virhettä. Se vänrikin laatta on jatkosodan aikainen panssarin laatta tai myöhempi panssarintorjunnan laatta (reunus on oranssi eikä punainen) ja sitten se sinilaattainen kapteeni on huollon, ei sotilasmusiikin. Ja vaikka se olisi sotilasmusiikin, niin musiikkikapteeni se ei olisi vaan tavallinen kapteeni (musiikkikapteenilla on sotilasmusiikkialan erikoisupseerin ammattimerkki - miekka ja nuottiavain – havunoksien paikalla).

Seppo Simola

Jääkärinmarssi

Parolen uskollinen avustaja Raimo Berkan jatkaa 1991 Parolessa käytyä keskustelua aiheesta Jääkärimarssi vai Jääkäreiden marssi. Oman kansansa tueksi hän lähetti lehtileikkeen Koillissanomista 5/1997. Kuvassa on sekä Nurmion että Sibeliuksen nimikirjoitukset ja nimi Suomen jääkäreiden marssi. Kuva puhuu puolestaan, mutta tekstin todistusvoimaa hieman syö väärä tieto sanojen matkasta Libauhun. Jussi Sihvo toi marssin sanat Merenkurkun yli. Mutta Sibeliuksen säveltämä melodia piti Jussi Sihvon johdolla vielä moottoriveneellä Tuhkolmaan, Veneen moottori lakkasi toimimasta ja kuuririt ajautuivat lopua Viroon Hiidenmaan rantaan, mistä nuotit jatkoivat matkaansa Libauhun.

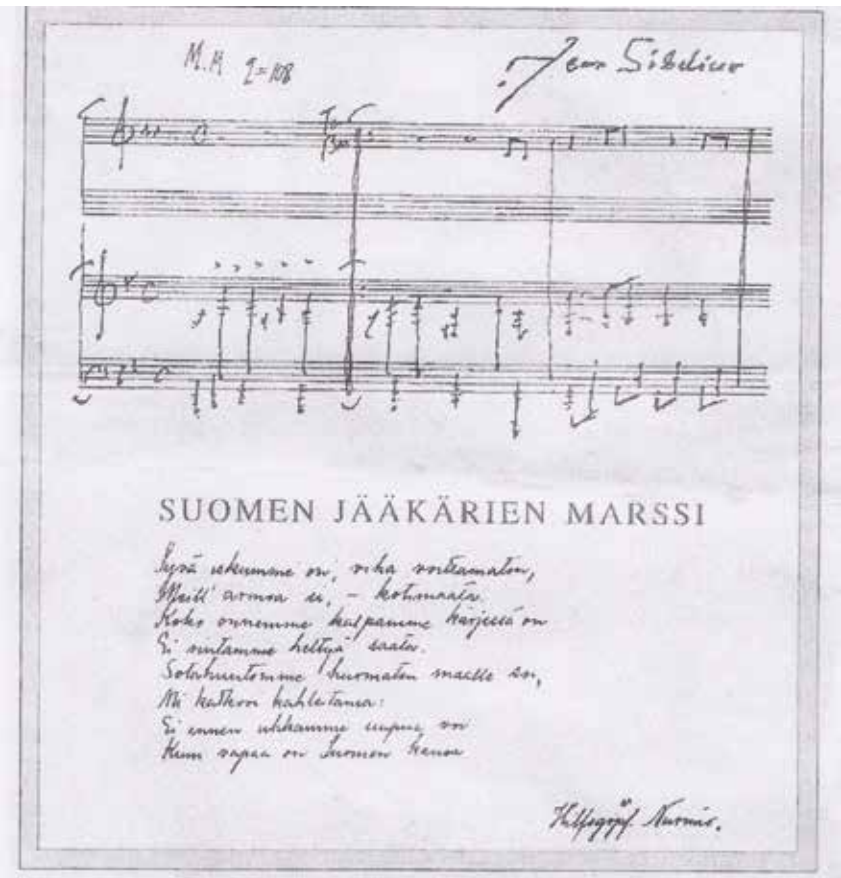

Lokakuussa 1917 järjestettiin Libaussa kilpailu parhaasta marssilaulun tekstistä. Hilfsgruppenführer Heikki Nurmion runo "Suomen jääkärien marssi" sai ensimmäisen palkinnon. Runon viimeiset sanat Nurmio oli merkinnyt muistiin taisteluharjoitusten lepotauolla taskusta löytyneelle toilettipaperille kirjoitusalustanaan kenttäkeittoastia. Teksti lähetettiin kuriirin mukana Tukholmaan Kai Donnerille. Jääkäri Heikki Kekonin mukana se toimitettiin salateitse tohtori Henrik Zilliacukselle, joka oli Sibeliuksen korvalääkäri. Häneltä säveltäjä sai runon, ja kolmen päivän kuluttua se oli sävelletty. Yksi valmiin laulun jäljennöksistä lähetettiin Vaasaan, josta jääkäri Jussi Sihvo kuljetti sen myrskyävän Merenkurkun yli Uumajaan ja sieltä edelleen etelään. Lokakuun lopulla se oli Libaussa. Kun marssi ensi kertaa esitettiin Suomessa 8.12.1917, ei uskallettu mainita sanojen kirjoittajaa eikä säveltäjää.

Miksi 1944 suurhyökkäys yllätti

Parolessa 1/2020 kysyttiin miksi 9.6.1944 niin täydellisesti saattoi yllättää päämajan ?

Mannerheimin muistelmien mukaan venäläisten suurhyökkäys oli epälooginen ajankohtana, jolloin Keski-Euroopassa valmistauduttiin jo loppuratkaisuun. Venäläisten toteuttamat joukkojen siirrot oli hyvin loogista ajatella suuntautuvan Baltiassa olevia saksalaisjoukkoja vastaan.

Stig Jägerskiöldin tutkimusten mukaan on vaikea arvioida, kuinka yllätyksellisenä venäläisten suurhyökkäys lopulta tuli. Selvää on ainoastaan se, että suurhyökkäyksen voimakkuus oli todella suuri yllätys. Venäläiset nimittäin suorittivat Euroopan historian voimakkaimman tykistökeskityksen suomalaisten puolustusasemiin Karjalan Kannaksella.

Sotien jälkeen sotilaat syyttelivät muistelmissaan toisiaan Karjalan kannaksen murtumisesta. Monilla sotilailla oli huonot keskinäiset välit, mikä on todennäköisesti osittain syyttelyn taustalla. Mannerheim otti muistelmissaan täyden vastuun tapahtuneesta. Ehkä Mannerheimin alaisina toimineet sotilaat halusivat tuoda esille sen, että vastuu tapahtuneesta kuului muillekin kuin vanhalle ylipäällikölle.

Jani Sievola, Oulu

Törnin tarina viidellä kielellä – myyty yhteensä yli 100 000

Amerikkalaisen diplomaatin Mike Cleverlay kirja *Lauri Törnistä ”Syntynyt sotilaaksi” (*Otava 2003) lienee suomalaisesta sotilaasta kertovista kirjoista laajimman kanainvälisen levikin saanut sitten Väinö Linnan *Tuntemattoman sotilaan*. Kirja on julkaistu kuudessa maassa viidellä kielellä: suomeksi, englanniksi, ruotsiksi, romaniaksi ja puolaksi yhteensä yli 100 000 kappaletta.

Kun *Lauri Törni: Syntynyt Sotilaaks*i ilmestyi 2003, pysyi se kymmenen viikkoa parhaiten myytyjen kirjojen listalla. Taskukirjapainos nosti sen uudelleen best seller-listalle.

Vielä 2003 Törnin tarina ilmestyi englanninkielisenä Kreikassa nimellä *“A Scent of Glory: The Times and Life of Larry A Thorne”*. Tämä versio on sama kuin kirjan suomalainen laitos. Kirjaa markkinoitiin vain Kreikassa.

Kirja julkaistiin Yhdysvalloissa 2008 nimellä *“Born a Soldier, the Times and Life of Larry Thorne”*. Se oli päivitetty versio alkuperäisestä ja se oli maailmanlaajuisessa myynnissä Amazonin kautta.

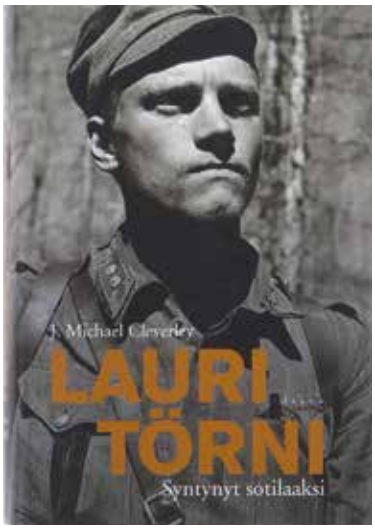

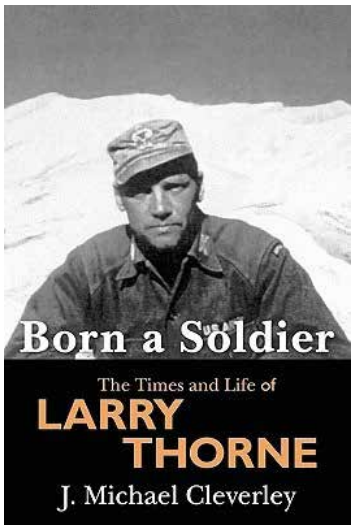

Ruotsissa kirja ilmestyi 2008 nimellä *”Lauri Törni Yrke Soldat”* kirjakerho Militärhistoriskt Bibliotekekin kustantamana.

Lauri Törnin tarina tunnetaan myös Romaniassa, missä se julkaistiin 2012 nimellä *”Nascut Pentru A Fi Soldat, Timpurile si viata lui Larry Thorne”*

Puolassa Lauri Törnin tarina tunnetaan kirjasta *”Urodzony Zolnierz Czasy i zyeie Larry’ego Thorne’a”,* joka ilmestyi 2014.

Toki Törnistä on julkaistu Cleverlayn jälkeen Suomessa useita kirjoja, joista viimeksi Kari Kallosen *”Lauri Törni”* (2019).

Jukka Knuuti

Kirjallisuutta

Talvisodan monumentti Kasarmintorilla

Talvisodan 105 päivää

Jyrki Karvinen

109 sivua, SKS 2019

Helsingin Kasarmintorilla paljastettiin Talvisodan muistomerkki syksyllä 2017. Se on harvinaisen onnistunut, sillä se ole saanut osakseen juuri minkäänlaista kritiikkiä. Vasemmiston tavanomaisia sodanlietsontapuheita ei kuulunut. Eivätkä veteraanitkaan pahastuneet, vaikka patsaan hahmo on täynnä reikiä.

Kuvanveistäjä Pekka Kauhasen suunnittelema noin 10 metriä korkea sotilas, Valon tuoja, on Suomen suurin teräspatsas. Kauhanen kuoli 29. helmikuuta 2020 vain kaksi viikkoa ennen talvisodan päättymisen 80-vuotispäivää.

Monumentin erikoisuuksiin kuuluvat patsaan jalustan sisään sijoitetut 105 talvisotaan liittyvää valokuvaa, joista yllättävin on olympialaismainos. Suomessahan olisi ilman sotia ollut nämä maailman nuorison kisat 1940.

Kirjaan kannattaa tutustua nimenomaan monumentin takia. Ja hupaisaa kyllä, talvisota soittaa kirjassa toista viulua. Sen tarinan kun tämän lehden lukijat kyllä tuntevat.

Jukka Knuuti

Urho Kekkonen niin kelkkana jos rekenä

Urho Kekkonen ja hänen vihamiehensä

Seppo Keränen

488 sivua, Into 2019

Urho Kekkosella oli kyky hankkia itselleen vastustajia ja vihamiehiä. Tämä on ymmärrettävää, koska Kekkonen oli särmikäs persoona ja hänen uransa oli pitkä, joten vastustajia ehti kertyä. Kekkosen toimiminen valkoisten riveissä, Etsivän keskuspoliisin kuulustelijana, osallistuminen kielitaisteluun ja urheilupolitiikkaan sekä lapuanliikkeen ja IKL:n vastustaminen saivat aikaan, että vastustajia löytyi poliittisen kentän eri laidoilta.

Sotavuosina Kekkosen taktikointi ei välttämättä herättänyt luottamusta. Pekka Peitsenä hän kirjoitti sodan jatkamisen puolesta ja osin samanaikaisesti poliitikko Kekkonen alkoi kallistua rauhanopposition kannalle. Myös toiminta oikeusministerinä sotasyyllisyysoikeudenkäynnissä herätti ristiriitaisia tunteita.

Kun Kekkonen valittiin presidentiksi, alkoivat vihamiehet vähetä, osa suorastaan käänsi takkinsa. Vasta toisella presidenttikaudella Kekkosesta tuli koko kansan presidentti. Suosio kasvoi niin, että se oli korkeimmillaan tilanteessa, jossa Kekkosen olisi pitänyt ymmärtää vetäytyä.

Kirja käsittelee Kekkosen julkista uraa vastustajien ja poliittisten ristiriitojen kautta. Onko poliittinen vastustaja vihamies? Koska osa näistä ”vihamiehistä” on nykyisin varsin tuntemattomia, olisin kaivannut kirjaan kuvaliitettä. Henkilöhakemisto myös mielestäni kuuluisi historiantutkimukseen.

Pasi Pulju

Talvisodan menestyksen edellytykset tulivat harjoittelemalla

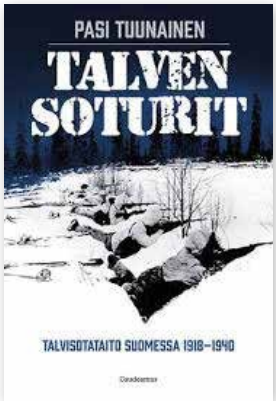

Talven soturit

Talvisotataito Suomessa 1918–1940

Pasi Tuunainen

344 sivua, Gaudeamus 2019

Filosofian tohtori, dosentti, tietokirjailija ja reservin majuri Pasi Tuunainen on varsinainen talvisodan asiantuntija, josta kertoo jo se, että miehellä on 2400 nidettä talvisotakirjallisuutta. Hän on aiemmissa julkaisussa tutkinut mm johtamista ja henkilösuhteita talvisodassa. Nyt on vuorossa sodan arkipäivän selvittäminen.

Värikkäitä ja jännittäviä taistelukuvauksia ei kirjasta löydy. Sitäkin enemmän se kertoo erilaisten toimintojen ja välineiden kokeilusta ja kehittämisestä. Tällaisia olivat vähemmän jännittäviltä tuntuvat, mutta talvisessa sodankäynnissä välttämättömät välineet, kuten lämmitettävä teltta, kenttäkeittiö, ahkio ja marssikompassi. Varsinkin lämmitettävän teltan puuttuminen merkitsi talvisodassa Puna-armeijalle kymmenien tuhansien sotilaisen menehtymistä kylmään.

Talvisodankäynnin taktisia oppeja oli aluksi haettava ulkomailta, lähinnä Ruotsista ja myös Norjasta. Opittiin, että alivoimaisen oli opittava hyödyntämään talviset olosuhteet tasoittamaan voimasuhteita ylivoimasta vihollista vastaan.

Yleensä sotakuvauksissa huoltoon suhtaudutaan enemmän tai vähemmän väheksyttynä töpinänä. Sisällysluettelon luku Kenttäarmeijan huolto niistä asioista, ei helposti tule ajateltua, on vaikuttava. Sotilaan talvivaatetus, sotilaiden majoituksen laatu ja hygieniaolosuhteet, elintarvikehuolto, lääkintähuolto sekä eläinlääkintä.

Näitä sietää miettiä talvisodan taistelukuvauksia lukiessa,

Jukka Knuuti

Britit veivät vakoilijansa Neuvostoliitosta Suomen kautta länteen

Vakooja ja petturi

Kylmän sodan tärkein vakoiluoperaatio

Ben Macintyre

458 sivua, Atena 2020

Olen lukenut kasoittain vakoilua käsitteleviä kirjaa, mutta yksikään niistä ei vedä vertoja tälle. Tarina on uskomaton niin totta kuin se onkin. Viime vaiheessa KGB:n Lontoon yksikön päälliköksi edennyt Oleg Gordijevski on vuosikaudet tiiviissä yhteistyössä Englannin tiedustelupalvelun MI6:n kanssa. Huippuna oli Gorbatshovin vierailu Lontooseen 1984. Gordievski antoi sekä Moskovaan että briteille ohjeita, kuinka vastapuolta tulee käsitellä. Ilmankos neuvottelut sujuivat erittäin hyvin ja Thatcher saattoi sanoa, että Gorbatshov on mies, jonka kanssa voi tehdä bisnestä.

Kirjan voi jakaa kahteen osaan, josta ensimmäinen on kuin kylmän sodan historia ja oppikirja siitä, kuinka suurvaltojen vakoilu toimii ja miten sen tulokset saattavat parhaillaan lieventää ydinsodan uhkaa.

Kirjan jälkimmäinen osa on taas kuin vakoiludekkaria. Gordievski kutsutaan äkkiä Moskovaan. Hän aavistaa pahinta, mutta lähtee kuitenkin. KGB on päässyt selville hänen toimistaan brittien hyväksi. Gordievskia kuulustellaan, mutta häntä ei vangita. Niinpä käynnistyy MI6:n etukäteen suunnittelema pako. Gordievski tuodaan Suomeen brittiläisen diplomaattiauton tavaratilassa. MI6 oli kysynyt etukäteen Supo päälliköltä Seppo Tiitiseltä, miten suhtauduttaisiin siihen, että Suomen läpi vietäisiin henkilö Neuvostoliitosta länteen. Tiitinen oli sanonut, että kertokaa siitä – jälkikäteen. Ja juuri niin tapahtui.

Jukka Knuuti

Välipaloja raskaalle sotahistorialle

Karhu sotilaana

ja muita tuntemattomia tosiasioita 2. maailmansodasta

Niclas Hermansson, Peter Ryberg

274 sivua, Atena 2018

Tämä on mainio välipala raskaan sotahistorian lomassa: muutaman sivun juttuja mitä kummallisimmista toisen maailmansodan yksityiskohdista kuten siitä, että suomalaisille oli varattu evakkopaikka Alaskasta. Ruotsalaisen tekijäkaksikon historiapoimintoja on täydennetty Panu Väänäsen löydöillä Suomen rintamilta.

Teemat vaihtelevat eläinkohtaloista sotasalaisuuksiin. Raskaitakaan aiheita ei karteta, mukana on osio sotarikoksistakin. Moni nykysodan ilmiö oli jo hahmollaan. Elektronisen sodankäynnin elementtejä testailtiin ja kameralla sekä joystickillä ohjattava risteilyohjuskin oli keksitty. Vaan eipä niin varmaa tekniikkaa olekaan, ettei jäisi sijaa inhimillisille virheille. Sukellusveneen nimittäin upotti hankalakäyttöinen WC.

Kuvien puute alkoi harmittaa viimeistään siinä vaiheessa kun kerrottiin kaikkien aikojen kauneimmasta näyttelijättärestä, joka filmirooliensa lomassa kehitti sotilaselektroniikkaa. Kuvat filmitähdistä, harvinaisista lentokoneista ja panssarivaunuista pitää nyt etsiä netistä.

Seppo Simola

Julkaistu aiemmin Reserviläinen -lehdessä

Kaikki mitä haluat tietää Tolvajärvestä

Tolvajärvi 12.12.1939

Tuomo Juntunen, Harri Virtapohja

232 sivua, Pajarin poikien perinneyhdistys 2019

Kun on lukenut tämän kirjan, tietää Tolvajärven taistelusta kaiken oleellisen ja vähän enemmänkin. Kuten sen, että talvisodan ensimmäisen voitokkaan taistelun sankari oli Aaro Pajari. Hän johti taistelua pariin otteeseen ase kädessä miestensä rinnalla. Pajarin ohella voiton toisena arkkitehtinä pidetty Paavo Talvela oli taistelun aikana esikunnassaan Värtsilässä 70 kilometriä rintaman takana. Lisäksi hänen antamansa hyökkäyskäsky oli sellainen, että jos Pajari olisi sitä kirjaimellisesti noudattanut, olisi voitto saattanut jäädä saavuttamatta. Talvela sanoo tulleensa esikuntansa jyräämäksi käskyä laadittaessa, mikä Talvelan maineen tietäen on vaikea uskoa.

Enpä muista lukeneeni sotakirjaa, jossa taistelujen kulkua voi niin yksityiskohtaisesti seurata kuin tässä tapauksessa. Tavanomaisten tietojen ohella on käytetty mm. suurta määrää veteraanien haastatteluja ja tuotu teos näin myös mikrohistorian piiriin.

Aivan oma lukunsa ovat kirjan kartat. Arvokas lisä ovat Aaro Pajarin itse Tolvajärven taistelujen eri vaiheista piirtämät kartat. Niiden lisäksi on melkein liiankin kanssa karttoja yksittäisistä tpahtumista. En muista lukeneeni sotakirjaa, jossa taistelujen kulkua voi seurata kartoista yhtä hyvin kuin tässä kirjassa.

Arvokas osio on luku, jossa kerrotaan taistelu hyökkääjän kannalta. Se kertoo, että jos olivat lujilla suomalaiset niin ei helppoa hyökkääjälläkään.

Lähes liikuttava on Pajarin rintamalle lähtiessä suurelta osin tamperelaisista työmiehistä koostuvalle rykmentille pitämä puhe. Hän pyysi anteeksi hänen johdollaan Tampereella 1933 tapahtunutta punaisten lippujen riisumista.

Jukka Knuuti

Tiedustelumme uusi nousu

Stella Polariksen perintö

Tiedusteluhistoriaa 1944–1950

Ohto Manninen, Lauri Lehtonen

238 sivua, Docendo

Totuus on taas tarua ihmeellisempi. Jännitysromaania syytettäisiin epäuskottavaksi, mikäli se sisältäisi ne tapahtuneet tosiasiat, joita tässä kirjassa kerrotaan. Aiheena on Suomen radiotiedustelun mutkikas selviytyminen vaaran vuosista 1945–1948 ja elpyminen toimintakuntoon niiden jälkeen. Aihepiiri on kirjoittajille ennestään tuttu, ja he ovat nytkin osuneet kiinnostavien tietojen lähteille.

Operaatio Stella Polariksen tarkoitus oli siirtää Suomen radiotiedustelun laitteet, aineisto ja avainhenkilöstö sodan päätyttyä Ruotsiin. Näin varauduttiin aseiden hajavarastoinnin ohella jatkamaan taistelua, jos Suomi sittenkin miehitettäisiin. Varmuuden vuoksi valmisteltiin myös mahdollisen miehittäjän ulottumattomissa ollutta viestiverkkoa, ja juuri se on tämän kirjan ydintä.

Toistuvat painovirheet ja hakemistojen puute kielivät siitä, että kustantajalle lienee tullut kiire julkaisuaikataulun suhteen. Kiinnostava kirja olisi ansainnut huolellisemman viimeistelyn.

Seppo Simola

Julkaistu aiemmin Reserviläisen numerossa 3/2020

Lahtarin henki oli punaisille halpa

Lahtarin hengen hinta

Mikko Uola

302 sivua, Omakustanne 2019

Uola tuo arkistolähteisiin perustuen esiin valtaisan joukon punaisten raakoja siviileihin kohdistuneita väkivallantekoja: murhatöitä, ryöstöjä, kaikenlaista omaisuuden tuhoamista ja yleistä väestön terrorisointia, lähinnä Varsinais-Suomen alueella. Selville saadut teot, tekijät ja heidän saamansa rangaistukset käydään seikkaperäisesti läpi. Rintaman takana riehui ”svabodassaan” jos jonkinlaista lentävää osastoa, epämääräisiä punakaartilaisryhmiä ja muutaman hengen porukoita. Näitä ”sankareita” ei punajohto saanut rintamalle edes pakolla. Riehumisen seurauksena murhattiin yksinomaan Varsinais-Suomessa satakunta henkilöä.

Punakapinan seurauksena kohdistui hävinneisiin paljon henkilökohtaista kostoa, mutta sitä ei olisi voinut kukaan estää,. Täytyy huomioida, että vuoden 1918 sodan kauheudet johtuivat kapinasta. Siitä piti syylliset tuomita. Valkoisten rankaisutoimet eivät olleet vain”valkoista terroria” kuten usein väitetään.

Paljon parjatut valtiorikosoikeudet jakoivat tuomioita olosuhteisiin nähden hyvinkin tarkan tutkinnan ja selvityksen mukaan. Melko vähän annettiin toteutuneita kuolemanrangaistuksia. Valtiorikosoikeuden kokoonpano oli laintuntemukseltaan ja arvovallaltaan aivan jotain muuta kuin Punaisten vallankumousoikeudet, jotka jakoivat kuolemantuomioita,vaikka kansanvaltuuskunta oli sellaiset kieltänyt.

Mikä oli lopultakin lahtarin hengen hinta? Eräs punakaartilainen toteaa, että lahtarin henki ei maksa enempää kuin katin henkikään. Tällainen asenne ja puheet tulivat kevään kostonkierteessä monelle lausujalleen kalliiksi.

Pertti Rampanen

Pajari yritti Mannerheim-ristiä Alfons Almille

Sodassa kuolleet Mannerheim-ristin ritarit 1941–44

Heikki Lehtonen

280 sivua, Docendo Minerva 2019

Kirja on hyvin erilainen kun Mannerheim-ristin ritareista kirjoitetut teokset. Yleensä kirjoissa lainataan ritariristin myöntämisperusteita, mikä tarkoittaa kuvausta voitokkaista taistelutilanteista. Lehtonen kertoo tapahtumista, mitkä johtivat Mannerheim-ristin saajan kaatumiseen. Erityisen synkkä oli talvella 1942 Äänisen yli Vodlajoen suulle tehty 94-miehisen sissiosaston isku. Operaatio epäonnistui osittain ja puolet lähteneistä jäi matkalle. Tässä operaatiossa kaatuneelle ja kentälle jääneelle kornetti Teppo Hirvi-Kunnakselle myönnettiin Mannerheim-risti hänen kuolemansa jälkeen. Näin tapahtui yhdeksän muunkin ritarin kohdalla.

Jatkosodan alussa kerättiin esimiestensä mielestä Talvisodassa Mannerheim-ristin verran ansioituneita sotureita. Nimiä kertyi peräti 483. Heistä tunnetuimmat olivat tarkka-ampuja Simo Häyhä ja hävittäjälentäjä Jorma Sarvanto. Talvisodan ristit jäivät kuitenkin jakamatta.

Jatkosodan aikana kenraali Pajari esitti sitkeästi mutta tuloksetta Mannerheim-ristiä kanuunajaoksen päällikölle silloiselle vääpelille Alfons Almille, joka tunnetaan myöhemmiltä vuosiltaan Kansallisoopperan pääjohtajana.

Heikki Lehtonen on Mannerheim-ristinritarien hallintoneuvoston jäsenenä laajasi paneutunut ritarien taustoihin. Kirja sisältää mielenkiintoisia tilastotietoja ritarien kotipaikoista, sosiaalisesta taustasta ja sotilasarvoista.

Jukka Knuuti

Viron valtionpäämies Suomen valtion vuokralaisena

Kaksoisvaltion haaveilija
Konstantin Päts ja Suomi

Seppo Zetterberg

315 sivua, Docendo 2020

Suomen ja Viron kaksoisvaltio oli tämän Viron ensimmäisen itsenäisyyskauden (1918-40) vahvan miehen varsinainen fix idè. Hän puhui ja kirjoitti kaksoisvaltiosta ennen Viron itsenäistymistä ja itsenäisyyden aikana. Hän ei luopunut ajatuksesta edes Viron tultua liitetyksi Neuvostoliittoon 1940. Viimeisein muistionsa kaksoisvaltiosta hän kirjoitti heinäkuussa 1940 vain päiviä ennen kyyditystään Neuvostoliittoon.

Konstantin Pätsin tarina on samalla tarina viron ensimmäisestä itsenäisyydestä. Suomen ja Viron valtionpäämiehet tekivät tuolloin melko tiheästi vierailuja naapurimaihinsa. Presidentti Lauri Relander sai Reissu-Lassen nimen, taisi Ukko-Pekka Svinhufvudille tulla ainakin yhtä monta Viron-käyntiä.

Pätsillä oli Suomen valtiolla oli kiintoisa vuokralaisuussuhde. Aluksi Suomen lähetystö oli vuokralainen Pätsin Toompealla omistamassa talossa. Mutta Pätsin raha-asioiden heiketessä hän myi rakennuksen Suomen valtiolle ja jäi itse siihen vuokralaiseksi. Rakennus on edelleen Suomen suurlähetystö.

Suomen ja Viron suhteet eivät näytä tuolloin olleet erityisen auvoiset. Puolin ja toisin loukkaannuttiin jopa sanomalehtikirjoituksista. Tuolloin toki varsinkin virolaiset puhuivat Suomen sillasta kuvaannollisessa merkityksessä. Ja sellaiseksi saattaa jäädä myös Helsinki-Tallinna-rautatietunneli, josta nyt joilla tahoilla intoillaan.

Jukka Knuuti

Veljekset vastakkain

Vaaran vuodet

Joonas Konstig

315 sivua, WSOY 2020

Eletään dramaattista vuotta 1945 Helsingissä. Välirikkoiset veljekset ovat vastakkaisilla puolilla. Nuorempaa pidettiin sodan aikana turvasäilössä, mutta nyt hän on päässyt punaiseen Valpoon etsiväksi. Vanhempi varautuu entisten rintamatovereidensa kanssa sissisotaan ja jopa attentaatteihin, mikäli Suomi miehitetään.

Kirjailija yrittää tavoittaa 1940-luvun puolivälin vaikutelman sijoittamalla runsaasti ajankuvadetaljeja tarinaan. Näppärä yritys onnistuu aika hyvin, tosin joitakin kömmähdyksiäkin sattuu, kuten sota-aikainen yliluutnantin arvo Suomen armeijassa.

Lukija ehtii jo pitkästyä odottaessaan mitä tulossa on. Toista sataa sivua ehtii kulua sujuvan dialogin ja irrallisten episodien merkeissä. Tietysti episodeista voi arvailla, milloin ja miten langanpäät punotaan yhteen. Lopussa juoni tiivistyy, mutta tiivistämisestä ja terävöittämisestä olisi hyötynyt koko tarina, jossa sinänsä on hyvän jännärin ainekset. Dramatiikkaahan vaaran vuosilta ei puuttunut.

Seppo Simola

Julkaistu aiemmin Reserviläisen numerossa 3/2020

Ohranan taloon sisältyy paljon historiaa

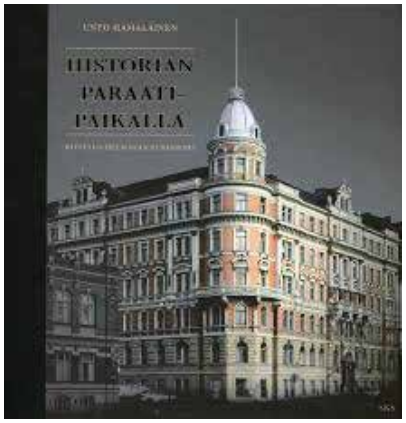

Historian paraatipaikalla

Kivitalo Helsingin sydämessä

Unto Hämäläinen

118 sivua, SKS 2018

Talossa on työskennellyt mm. Juhani Aho, Anni Swan, Mannerheim, 14 puolustusministeriä sekä iso liuta kenraaleja. Harva helsinkiläinen tietää kertoa, mikä tuo talo on. Se on Korkeavuoren- ja Punanotkonkadun kulmassa, vastapäätä Johanneksen kirkkoa oleva vuonna 1889 valmistunut kerrostalo.

Talossa ehti toimia tsaarin salainen poliisi Ohrana sekä santarmilaitos. Ohranan päätehtäväksi tuli ensimmäisen maailmaansodan aikana. Sinne tuotiin 1916 vangittuna mm. Aarne Sihvo, joka yritti paeta , kun häntä oltiin siirtämässä Katajanokan vankilaan.

Taloon tuli toinen komento, kun siihen 1921 sijoittui sotaministeriö, sittemmin puolustusministeriö. Ja 1925 perässä seurasi sotaväen yleisesikunta 1925. Yleisesikunnassa tapahtui myös yksi historian pahimmista vakoilutapauksista. Yöpäivystäjänä toiminut luutnantti Pentikäinen oli öiseen aikaan usean vuoden ajan toimittanut kassakaapista salaisia asiakirjoja Neuvostoliiton edustajalle. Dokumentit palautettiin kassakaappiin ennen aamua.

Kun Mannerheimista tuli puolustusneuvoston puheenjohtaja, sijoitti hän toimistonsa taloon. Sodan jälkeen rakennuksessa toimi rajavartiolaitoksen esikunta melkein 70 vuotta. Talossa oli myöhemmin myös --opetusministeriön tiloja, joissa 1960-luvulla työskenteli Kalevi Sorsa-niminen pikkuvirkamies.

Unto Hämäläinen on kerännyt historian mausteeksi joukon mukavia anekdootteja, mikä tekee tästä esteettisestikin kauniista kirjasta viihdyttävää lukemista.

Jukka Knuuti

Venäjän konsulaatti Maarianhaminassa on nöyryytys Suomelle

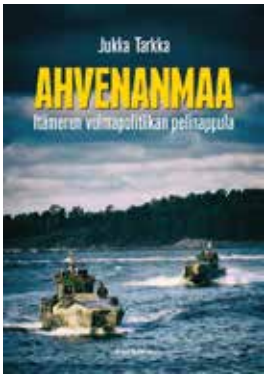

Ahvenanmaa

Itämeren valtapolitiikan pelinappula

Jukka Tarkka

224 sivua, Docendo 2020

Venäjän Maarianhaminan konsulaatin tarkoituksena näyttää olevan nöyryyttää suomalaisia suomettamisajan mallin mukaan. Kun konsulaatti perustettiin talvisodan jälkeen, oli sen tehtävänä valvoa saarten puolustuslaitteiden purkamista. Tässä mielessä konsulaatti on täysin turha, sillä Venäjä saa tarvitsemansa tiedustelutiedot helposti teknisin välineinen. Konsulaatti suljettiin 1997, mutta Venäjän alkaessa kasvattaa mahtiaan, se avattiin uudelleen 2003.

Tarkka toteaa, että konsulaatti olisi täytynyt lopettaa 1990 operaatio PAXin yhteydessä, jolloin kumottiin Pariisin rauhansopimuksen Suomen puolustusvoimille asettamat rajoitukset.

Tarkka muistuttaa, etteivät eri aikoina tehdyt sopimukset Ahvenanmaan linnoittamattomuudesta ole säästänyt sitä joutumasta sotatoimien kohteeksi. Ensimmäisen maailmansodan aikana siellä oli parhaimmillaan viisi eri sotajoukkoa: Venäjän. Ruotsin ja Saksan sotilaat sekä Uudenkaupungin suojeluskunta että punakaarti.

Jukka Tarkka on koonnut luettavaan muotoon ja kompaktiin kokoon Ahvenmaan linnoittamattomuuden ja puolueettomuuden historian aika merkillisen historian.

Hän ei ota esille Jussi Niinistön puolustusministerinä esittämää pohdintaa, mitä tehdä maakunnan nuorten miesten asevelvollisuudelle. Sen korvaaminen luotsi- ja majakkapalvelulla, kuten laki edellyttää, kun on jäänyt täysin kuolleeksi kirjaimeksi.

Jukka Knuuti

Kadettikohtalot Suomen sodissa 1939–1945

Joukkosi eessä

1939 –1945 menehtyneet kadettiupseerit ja kadetit

Kari Huhtala

313 sivua, Kadettikunta ry ja Suomen Marsalkka Mannerheimin Kadettisäätiö sr, 2020

Vuosien työn tuloksena on yleisesikuntakomentaja Kari Huhtalan selvittänyt kaatuneiden kadettiupseerien kohtalot. Työ sai alkunsa Huhtalan kiinnostuttua vaimonsa isoisän, komentajakapteeni Albert Pörin, kaatumisesta jatkosodassa, minkä lisäksi kirjassa on kuvattu kaikkien sodissa 1939–1945 menehtyneiden kadettiupseerien kaatumiseen liittyviä tapahtumia.

Kuinka monta kadettiupseeria kaatui sodissa? Kysymykseen on vaikea antaa yksiselitteisestä vastausta, sillä se riippuu tulkinnoista, kuka on kadettiupseeri ja kuka on kaatunut. Johdannossaan Huhtala täsmentää termejä ja on jakanut menehtyneet viiteen eri luokkaan, joka selventää asiaa sekä antaa vastauksen esitettyyn kysymykseen (540 kadettiupseeria tai kadettia). Johdannossa on myös esitetty mielenkiintoisia huomioita mm. kadettikurssien tappioista tai raskaimmista päivistä. Tiesittekö esimerkiksi, että Talvisodan 105 kunnian päivän aikana heitä kaatui juurikin 105?

Varsinainen matrikkeli etenee kronologisesti alkaen Talvisodasta päättyen Lapin sotaan. Kunkin kaatuneen ja kuolleen osalta on kirjattu sotilasarvo, nimi, kadettikurssi ja kadettinumero. Lisäksi esitetään kaatumis-, katoamis-, haavoittumis- ja kuolintiedot. Kuvitus tuo elävyyttä karuihin ja ajatuksia herättäviin tarinoihin.

Kirjan lopussa oleva aakkosellinen hakemisto osoittaa nimen perässä päivämäärän, jolla kyseinen henkilö löytyy. Kirjassa on lisäksi lähteet, lyhenteet, sodan päivämäärät, jalkaväkirykmentin kokoonpano eri vaiheissa sekä tapahtuma-alueiden kartat.

Kirja tuo totisesti eläväksi kadettilupauksen sanat ” minä lupaan uhrata työni ja elämäni Isänmaalle”.

Teokseen perustuu myös Kadettikunnan avaama ”Joukkosi eessä”-tietopankki (joukkosieessa.fi). Kirja on tilattavissa Kadettikunnan toimistosta (30€ + postikulut), PDF-muodossa se on luettavissa Kadettikunnan sivuilta.

Petteri Rokka

Näinkö kommunistien kaappaus 1948 torjuttiin

Agentti Jan Seger; Vaaran vuosien vakooja

Patrik Berghäll

232 sivua, Atena 2019

Suomea 1948 uhanneesta väitetystä kommunistien vallankaappaushankkeesta on vuosien mittaan esiintynyt monen sorttista arvailua, mutta pitäviä todisteita siitä, oliko kaappausyritys todella tekeillä, ei ole löytynyt. Tasavallan johto ja puolustusvoimat olivat kuitenkin ryhtyneet varsin pitkälle menneisiin valmisteluihin kaappauksen torjumiseksi. Vai oliko kysymyksessä presidentti Paasikiven johdolla tehty demonstraatio sen osoittamiseksi, että ollaan valmiita koviin otteisiin laillisen järjestyksen turvaamiseksi.

Berghällin romaani ei tuo todistepuolelle mitään uutta, mutta esittää aika huiman, pakostikin kuvitellun selityksen sille, miksi kaappausta ei tullutkaan.
Ei kirja mitään Nobel-tasoa ole, mutta tuttuun ympäristöön, henkilöihin ja tapahtumiin sijoitettu tarina on ihan viihdyttävää lukemista.

Jukka Knuuti

Avvoo iivana, kuolema kolokuttaa

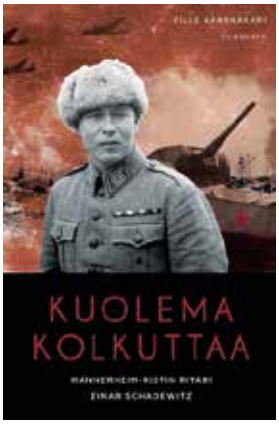

Kuolema kolkuttaa

Mannerheim-ristin ritari

Einar Schadewitz

200 sivua + kuvaliite, Minerva, Uusi painos 2020

Jatkosodan aikana luotiin Vapaudenristin ritarikunnan 1. ja 2. luokan Mannerheim -ristit. Myöntämisperusteluissa mainitaan, että palkittavan on pitänyt osoittaa mm. rohkeutta, päättäväisyyttä ja perään antamatonta taistelutahtoa!

Mannerheim -ristin ritari numero 110 sai ylikersantti Einar Schadewitz. . Einar edusti vanhaa sotilassukua, jonka juuret juontavat Ruotsiin.

Einari saavutti Talvisodassa jopa kansainvälistä huomiota; rohkea ja hermonsa hillitsevä soturi teki käsikranaatillaan neuvostopanssarista toimintakyvyttömän noustuaan vaunun ”perätuhdolle” ja pudottaessaan käsikranaatin vaunun kattoluukusta.

Kun kattoluukku ei avautunut miehen omin konstein, hän koputti luukkuun, jolloin kansi avattiinkin. Einarilta kysytiin myöhemmin, että millä konstin se oikein onnistui. ”No, minähän huusin vuan savoksi, että avvoohan iivana luukku, tiällä kuolema kolokuttaa”!

Einarin kylmäverinen päättäväisyys ja rohkeus olivat sellainen sankariteko, että siitä levisi tieto jo Talvisodan aikana mm. New York Timesinkin sivuille! Aiheesta tehtiin Suomessa postikorttikin.

Schadewitz kunnostautui edelleen erinomaisesti Jatkosodassa, jossa hän palveli joukkueenjohtajana mm. Adolf Ehrnroothin komentamassa Tyrjän rykmentissä, JR7:ssä. Hän jäi Puolustusvoimien palvelukseen Jatkosodan jälkeen siirtyen sotilasmestarina siviiliin vuonna 1967.

Kari Nummila

Suomalaisten keskitysleirivankien tuntematon tragedia

Aselevon maksumiehet

suomalaiset merimiehet natsi-Saksan keskitysleireillä 1944 –1945

Pertti Rönkkö

270 sivua, Atena 2020

Saksassa asuvan suomalaistoimittajan Pertti Rönkön uutuus kertoo yhdestä sotavuosiemme seuraamuksista, joka on Suomessa pysynyt varsin tuntemattomana. Rönkkö itse on sen sijaan perehtynyt aiheeseen ja nostanut sitä esiin niin radio- kuin TV-ohjelmissa.

Syyskuussa 1944 voimaan astunut Suomen ja Neuvostoliiton välinen välirauha teki Suomen entisestä kanssataistelijasta Saksasta maan uuden vihollisen. Uusi tilanne asetti kauppalaivojen miehistön vaikeaan tilanteeseen: joko siirtyä Saksan palvelukseen tai tulla kohdelluksi vihollisina ja joutua keskitysleirille.

Useita leireiltä selvinneitä haastatellut Rönkkö kertookin, että moni vaikeni kokemastaan, koska heidän kertomuksiaan paluun jälkeen ei yksinkertaisesti uskottu. Tähän myötävaikutti asiaa ympäröinyt hiljaisuus: tapahtumista ei puhuttu valtionkaan taholta.

Kaikkiaan Saksa takavarikoi 56 suomalaista kauppa-alusta 363 suomalaisine merimiehineen. Heidän tarinansa ovat järkyttäviä. Kertomus siitä, kuinka nopeasti ihmisistä tuli leirien painajaismaisissa olosuhteissa normaalielämän lainalaisuudet hylänneitä eläimiä, tuo keskitysleirien sanoin kuvaamattoman julmuuden lähelle ihan uudella tavalla.

Ajatus niistä selvinneistä ihmisistä, koko loppuelämäksi painajaisiin jääneistä hirveyksistä ja siitä, että heidän kokemaansa ei virallisesti edes tapahtunut, on raadollinen. Kirja osoittaa, kuinka paljon noista vuosista on vielä kertomatta.

Ariela Säkkinen

JÄSENPALVELUN MYYTÄVÄT TUOTTEET

	Hinta
Kortit	
Uudistettu jääkärilippu	1,00
Jääkärilippukortti	1,00
Jääkärilippukortti 2-os. + kuori	1,50
Jääkärikunniamerkki	1,00
Jääkärien tulo Vaasaan	1,00
Onnittelukortti jääkärimerkillä + kuori	1,00
Vaasan jääkäripatsas talvikuva	1,00
Vaasan jääkäripatsas talvikuva 2-os. + kuori	1,50
Jääkäriliike 100 vuotta	1,00
Jääkäriliike 100 vuotta 2-os. + kuori	1,50
Pakettikortti jääkärimerkillä	0,50
Rovaniemen jääkäripatsas	0,20
Skangal-Mangal tiellä + kuori	0,50
Suomen Jääkärit	1,00
Vaasan jääkäripatsas	0,20
Wasserturm	0,20
Adressit	
Ilman tekstiä	10,00
Kansliasta kirjoitettuna/toimitettuna	12,00
Laajempi tekstaus	13,00
Muut tuotteet	
Jääkäriliike 100 v 2014–2018 postimerkki-arkki (10 kpl)	25,00
Jääkärilippupostimerkki -arkki (10 kpl)	25,00
Jääkärien testamentti Suomen nuorisolle	6,00
Hohenlockstedt 100 v juhlamitali	20,00
Jääkärit DVD – YLE:n draamadokumentti	27,00
Fallna för friheten -medalj	8,50
Jägarens väg	3,00
Jääkärien elämäntyö – Itsenäisyyden puolesta, julkaisu (Kielet: suomi, ruotsi, saksa, englanti ja latvia)	10,00
Hopeiset 27-kalvosinnapit	150,00
Hopeinen 27-riipus ketjulla	150,00
Hopeinen 27 -kravattineula	150,00
Hopeinen 27-rintakoru	150,00
Kirjeensulkijamerkki, (arkki sis 50 kpl)	2,50
Kynttilä, Jääkärimerkillä	8,00
Puukko Jääkärimerkillä	70,00
Suomen Jääkärien elämäkerrasto, I täydennysosa 1957	5,00
Ur Jägarnas levand och gärning	5,00
Vain jäsenille	
Perinneyhdistyksen jäsenmerkki	12,00
Erillisillä hakemuksilla myynnissä	
Jääkäripienoismerkki	100,00
Jääkärihautamerkki	80,00

Tilaukset Jääkärikansliasta:
Döbelninkatu 2, 00260 HELSINKI
Puh. 050 377 8845 (myös tekstiviestit)
s-posti: kanslia@jp27.fi

Toimitamme tuotteet kerran viikossa.
Hintoihin lisätään postikulut.
Yhteydenotot: kanslia@jp27.fi

PAROLE
www.jp27.fi

Päätoimittaja – Chefredaktör
Jukka Knuuti
040 753 2751
jukka.knuuti@gmail.com
Taitto Kirsi Rasinen

Lehti ilmestyy 4 numeroa vuodessa:
maalis-, kesä-, syys- ja joulukuun alussa.
Hinta 20 €/vsk
4 nummer i året, 20 €/årg

Toimitusneuvosto – Redaktionsråd
Asko Kilpinen
Kari J. Talvitie
Kari Nummila

JÄÄKÄRISÄÄTIÖ – JÄGARSTIFTELSEN

Puheenjohtaja – Ordförande
Pennanen Jukka

Varapuheenjohtaja – Viceordf
Fagernäs Peter

Asiamies- Ombudsman
Eklin Jukka

Jäsenet – Medlemmar
Annala Jari
Heiskanen Kari
Jordan Kari
Kilpinen Asko
Kivinen Timo
Kuljukka Antti
Laatikainen Pertti
Manninen Ohto

JP27:n PERINNEYHDISTYS ry
FÖRENINGEN JB27:s TRADITIONER rf

Hallitus – Styrelse

Puheenjohtaja – Ordförande
Pasi Välimäki

Varapuheenjohtaja – Viceordf
Hakkarainen Arno

Sihteeri – Sekreterare
Kiiski Tiina

Jäsenet – Medlemmar
Forssten Brage
Hakola Terhi
Ignatius Jorma
Kinnarinen Tero
Miettinen Helena
Vuontela Kyösti

KANSLIA: Auki ma–to 10–14 Döbelninkatu 2, 00260 HELSINKI
KANSLI: Öppet må–tors 10–14 Döbelsngatan 2, 00260 HELSINGFORS
Puhelin/telefax, telefon/telefax, gsm 050-377 8845, email: kanslia@jp27.fi

Jääkärikanslia on kesälomalla 15.6.–13.8.2020. Kiireettömät tilaukset ym. voi lähettää sähköpostilla kanslia@jp27.fi. Niitä seurataan loman aikana, mutta toimituksessa on syytä varautua viiveeseen.

Parole ISSN 0355-7340
Netti-Parolen ISSN-tunnus on 2523-47177
PrintHaus Oy, Pori

Jääkärikoti, entinen Vilonan hovi Hatjalahdessa Karjalan kannaksella kuvattuna l939. Rakennus tuhoutui talvisodassa. Mannerheim-linjaa puolustanut Ässärykmentti sai perääntymiskäskyn 16.2.1940 ja joutui polttamaan Jääkärikodin. Tarinaa Jääkärikodin arkipäivästä lehden sisäsivuilla.